

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
HISTORICKÝ ÚSTAV

DIPLOMOVÁ PRÁCE

MAJETKOVÉ SPORY 50. LET 16. STOLETÍ V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Vedoucí práce: PhDr. Pavel Král, Ph.D.

Autorka práce: Bc. Lucie Mrvková

Studijní obor: Učitelství českého jazyku a literatury pro střední školy a Učitelství dějepisu pro střední školy

Ročník: 4.

2019

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznamu o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Frymburk 31. 7. 2019

.....

Děkuji panu PhDr. Pavlu Královi, Ph.D., za trpělivost a nápomoc při vzniku této práce.
Velké poděkování patří pak mé rodině, přátelům, kolegům a žákům za velikou podporu,
bez kterých bych až sem nedošla.

Anotace

Diplomová práce *Majetkové spory 50. let 16. století v Českých Budějovicích* zpracovává majetkové spory, spory o čest a záznamy o splátkách v období let 1550-1560 uložené ve Státním okresním archivu České Budějovice. Důraz je kladen na analýzu městského zákoníku Práva městská Brikiho z Licka. Pozornost byla věnována převážně majetkovému právu měšťanů v normě i v praxi. Praktická část práce se zaměřila na rozbor jednotlivých sporů a vystupování měšťanů v konkrétních případech s důrazem na použití zákoníku.

Abstract

The diploma thesis *Property disputes of the fifties in the 16th century in České Budějovice* handles property disputes, disputes over honor and payments records within the years 1550 – 1560 deposited in the State District Archive in České Budějovice. Emphasis is placed on analysis of the city code Urban Rights of Bričcí from Licko. Attention was paid mainly to the property rights of the citizens in the standard and in practice. The practical part of the work focused on the analysis of individual disputes and the behavior of the citizens in specific cases with an emphasis on the use of the Code.

Obsah

I. Úvod	6
I.1. České Budějovice v 16. století.....	14
II. <i>Práva městská</i> Brikcího z Licka	21
II.2. České městské právnictví v 16. století	21
II.2. Brikcí z Licka	23
II.3. Rozbor <i>Práv městských</i> Brikcího z Licka	24
III. Spory 50. let 16. století v Českých Budějovicích	65
III.3. Záznamy o splátkách.....	65
III.2. Spory o majetek.....	68
III.2.I. Vladislavské zřízení zemské ve městech	83
III.2.II. Strategie chování Davida Kramáře v soudních přípach	84
IV. Závěr	89
V. Seznam použitých pramenů a literatury	92
V.1. Prameny nevydané	92
V.2. Prameny vydané	92
V.3. Literatura	92
V.4. Internetové zdroje.....	98
VI. Seznam zkratk.....	99

I. Úvod

Tato diplomová práce si bere za úkol zjistit, jaké právo bylo používáno v padesátých letech 16. století v Českých Budějovicích při řešení majetkových sporů. Teoretická část práce bude zaměřená na rozbor *Práv městských* od mistra Brikcího z Licka, s důrazem na rozbor částí týkající se majetkového práva. Praktická část se bude skládat z analýzy konkrétních záznamů z městských knih odkazující na majetek (splátky dluhů, majetkové spory, spory o čest týkající se majetku). Hlavními otázkami, které si diplomová práce bude klást, jsou, do jaké míry byla v Českých Budějovicích akceptována a užívána Brikcího *Práva městská*. Jaké právní předpisy byly používány před vydáním a po vydání Brikcího městského zákoníku? Liší se průběh řešení jednotlivých sporů? Součástí rozboru majetkových případů nebude pouze obsahová, ale i formální analýza zápisů.

Jako podkapitola úvodu diplomové práce budou nastíněny dějiny města České Budějovice od vzniku města do konce 16. století jako ukázka vývoje královského města, který souvisí i s vývojem městského právníctví. Zájem historiků o studium městského prostředí se rozšířil v devadesátých letech 19. století. Zásadní byly práce Zikmunda Wintera *Kulturní obraz českých měst*¹ či *Zlatá doba českých měst*.² Začaly vznikat propracované studie i syntézy,³ např. *České město ve středověku* od Františka Hoffmanna,⁴ třetí díl *Jagellonského věku v českých zemích* věnovaný městskému prostředí od Josefa Macka⁵ nebo kapitola o měšťanstvu v knize *Člověk českého středověku*⁶ představující období středověku. K období novověku vznikla díla *Česká města v 16.-18. století* od Jaroslava Pánka⁷ nebo také kapitola k měšťanskému prostředí v publikaci *Člověk českého raného novověku*, kde se měšťanské kultuře, mentalitě

---

¹ Zikmund WINTER, *Kulturní obraz českých měst I, II*, Praha 1890-1892.

² Zikmund WINTER, *Zlatá doba českých měst*, Praha 1913. Dále TÝŽ, *V měšťanské světnici starodávné*, Praha 1895.

³ Např. Josef JANÁČEK, *Města v českých zemích v 16. století*, *Hospodářské dějiny* 4, 1979, s. 165-203.

⁴ František HOFFMANN, *České město ve středověku*, Praha 1992.

⁵ Josef MACEK, *Jagellonský věk v českých zemích*, 3. díl, Praha 1998.

⁶ Martin NODL – František ŠMAHEL (edd.), *Člověk českého středověku*, Praha 2002.

⁷ Jaroslav PÁNEK (ed.), *Česká města v 16.-18. století. Sborník příspěvků z konference v Pardubicích 14. a 15. listopadu 1990*, Praha 1991.

a konfliktům věnuje Josef Hrdlička.⁸ Městům a městské společnosti v raném novověku se věnuje Jaroslav Miller se svou publikací *Uzavřená společnost a její nepřátelé: město středovýchodní Evropy (1500-1700)*⁹ nebo Josef Hrdlička, který zpracoval mimo jiné i město Jindřichův Hradec v letech 1590-1630 v knize *Víra a moc. Politika, komunikace a protireformace v předmoderním městě*.¹⁰ V roce 2013 vyšla rozsáhlá publikace k městu jako badatelskému tématu pod názvem *Města ve středověku a raném novověku jako badatelské téma posledních dvou desetiletích* obsahující stati a příspěvky z 30. vědecké konference Archivu hlavního města Prahy.¹¹ Obsáhlá encyklopedie *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku* od Karla Kuči zahrnuje dějiny všech českých měst až do současnosti v sedmi dílech.¹² O městském prostředí na jihu Čech začaly vznikat publikace od historiků soustředěných na Jihočeské univerzitě okolo Václava Bůžka. Vyšel zde sborník *Kultura každodenního života českých a moravských měst v předbělohorské době*¹³ či syntéza *Společnost českých zemí v raném novověku. Struktury, identity, konflikty*,¹⁴ kde se k městskému prostředí vážou kapitoly Města

---

⁸ Václav BŮŽEK – Pavel KRÁL (edd.), *Člověk českého raného novověku*, Praha 2007, s. 139-165.

⁹ Jaroslav MILLER, *Uzavřená společnost a její nepřátelé: město středovýchodní Evropy (1500-1700)*, Praha 2006. Další publikace: Jaroslav MILLER a kolektiv, *Konfliktní soužití: Královské město – šlechta – duchovenstvo v raném novověku. Edice: Knihy půhonné a nálezové královského města Olomouce (1516-1616)*, Olomouc 1998.

¹⁰ Josef HRDLIČKA, *Víra a moc. Politika, komunikace a protireformace v předmoderním městě (Jindřichův Hradec 1590-6330)*, České Budějovice 2013 (= Monographia historica 14). Z další publikační činnosti např. Jiří BLÁHA – Miloš DRDÁČKÝ – Josef HRDLIČKA – Robert ŠIMŮNEK – Oldřich ZADRŽIL, *Telč. Historický atlas měst České republiky*, Praha 2001; Josef HRDLIČKA, *V měšťanském domě*, in: Václav Bůžek a kolektiv, *Světy posledních Rožmberků*, Praha 2011, s. 333-346; TÝŽ, *Deníkové záznamy jindřichohradeckého měšťana Jiříka Pavlovského z počátku 17. století*, JSH 72, 2003, s. 137-174.

¹¹ Olga FEJTOVÁ - Michaela HRUBÁ - Václav LEDVINKA - Jiří PEŠEK – Ludmila SULITKOVÁ, *Města ve středověku a raném novověku jako badatelské téma posledních dvou desetiletí*, Dolní Břežany 2013.

¹² Karel KUČA, *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku I-VII*, Praha 1996-2008.

¹³ Václav BŮŽEK (ed.), *Kultura každodenního života českých a moravských měst v předbělohorské době*, České Budějovice 1991 (=OH 1).

¹⁴ Václav BŮŽEK a kol., *Společnost českých zemí v raném novověku. Struktury, identity, konflikty*, České Budějovice 2010.

a měšťané,¹⁵ Konfliktní pole uvnitř měst¹⁶ a Mocenské konflikty měst a měšťanů s ostatními společenskými skupinami.¹⁷

Konkrétně dějinám Českých Budějovic se věnuje z odborného historického hlediska pouze *Encyklopedie Českých Budějovic* vzniklá v roce 1998,¹⁸ její internetová podoba je však stále aktualizována.¹⁹ K počátkům dějin města České Budějovice přispěla studie Jaroslava Čechury *Počátky královského města Českých Budějovic*,²⁰ k rychtářskému úřadu v Českých Budějovicích byla publikována studie Bohumíra Janouška *Rod Klariců a rychtářský úřad v Českých Budějovicích*.²¹ Populárně naučných publikací lze ale vyhledat větší množství. Z nich lze uvést například *Zmizelé Čechy, Českobudějovicko*²² a *Českobudějovicko II. Pravý břeh Vltavy*²³ od českobudějovického archiváře Daniela Kováře²⁴ nebo *Město pod Černou věží*²⁵ od Jiřího Chvojky. V současnosti neexistuje odborná monografie zaměřená na komplexní dějiny Českých Budějovic.²⁶

---

¹⁵ Josef HRDLIČKA - Petr HLAVÁČEK - Zdeněk VYBÍRAL, *Města a měšťané*, in: V. Bůžek a kol., *Společnost českých zemí*, s. 119-140, 356-402.

¹⁶ Josef HRDLIČKA - Petr HLAVÁČEK - Zdeněk VYBÍRAL, *Konfliktní pole uvnitř měst*, in: V. Bůžek a kol., *Společnost českých zemí*, s. 534-558.

¹⁷ Josef HRDLIČKA - Petr HLAVÁČEK - Zdeněk VYBÍRAL, *Mocenské konflikty měst a měšťanů s ostatními společenskými skupinami*, in: V. Bůžek a kol., *Společnost českých zemí*, s. 643-660.

¹⁸ Jiří KOPÁČEK a kol., *Encyklopedie Českých Budějovic*, České Budějovice 1998. I z toho důvodu z této publikace bude nejčastěji čerpáno v následující kapitole.

¹⁹ *Encyklopedie Českých Budějovic* [on-line]. Dostupná na <<http://encyklopedie.c-budejovice.cz/>>.

²⁰ Jaroslav ČECHURA, *Počátky královského města Českých Budějovic*, JSH 53, 1984, s. 57-67.

²¹ Bohumír JANOUŠEK, *Rod Klariců a rychtářský úřad v Českých Budějovicích*, JSH 34, 1965, s. 1-11.

²² Daniel KOVÁŘ, *Zmizelé Čechy, Českobudějovicko*, Praha 2012.

²³ Daniel KOVÁŘ, *Českobudějovicko II. Pravý břeh Vltavy*, České Budějovice 2008.

²⁴ Mezi další publikace patří např. Daniel KOVÁŘ, *Královská pevnost na jihu Čech. Z minulosti českobudějovických hradeb*, České Budějovice 2006; týž, *Muži v čele budějovické radnice*, České Budějovice 2008.

²⁵ Jiří CHOJKA, *Město pod Černou věží*, České Budějovice 1992.

²⁶ Nakladatelství Lidové noviny s.r.o. vydalo už několik monografií v historické řadě *Dějiny měst* (zpracované jsou např. dějiny Berouna, Jihlavy, Mělníka, Opavy nebo Žatce), České Budějovice však zatím nakladatelství opomíjí.

Kapitola o městském právníctví zmapuje vývoj právníctví v Čechách od jeho počátku do konce 16. století. Dále se zaměří na osobu autora *Práv městských* mistra Brikcího z Licka a podmínky vzniku jeho zákoníku.²⁷ Zásadní částí této kapitoly bude rozbor majetkových artikulů *Práv městských*, vydaných na konci 19. století bratry Josefem a Hermenegildem Jirečkovými. Brikcím z Licka se kromě bratrů Jirečkových zabýval i Jaromír Čelakovský ve své studii *O právech městských m. Brikcího z Licska a o poměru jich k starším sbírkám právním*.²⁸

Právě na konci 19. století vzrostl zájem o studium vývoje českého právního systému, který silně přetrvával ještě na počátku 20. století. Dějiny českého právníctví zpracovali např. Josef Kalousek ve studii *České státní právo*²⁹ nebo Karel Tieftrunk, který ve své studii uvedl důvody přijetí právní normy a přidal zpracovaný přehled právních předpisů užívaných na českém území.³⁰ Jaromír Haněl se zabýval vlivem německého práva na našem území,³¹ Bedřich Mendl se zaměřil na problematiku Norimberského práva ovlivňující hlavně severní část naší země,³² František Mareš³³ se zaměřil naopak na písaře Prokopa. Na tato témata navázali v 50. letech 20. století např. Felix Haas³⁴ nebo František Hoffmann,³⁵ kteří zpracovali oblasti českých práv. V druhé polovině minulého století se zájem historiků stočil k vývoji soudnictví, patřili mezi ně také Václav Šolle s trestním soudnictvím,³⁶ populárně vědeckou formou pak vydal *Staré*

---

²⁷ Josef JIREČEK – Hermenegild JIREČEK (edd.), *M. Brikcího z Licka Práva městská*, Praha 1880.

²⁸ Jaromír ČELAKOVSKÝ, *O právech městských m. Brikcího z Licska a o poměru jich k starším sbírkám právním*, Praha 1880.

²⁹ Josef KALOUSEK, *České státní právo*, Praha 1871.

³⁰ Karel TIEFTRUNK, *O městských právech v Čechách*, Právník 5, 1866.

³¹ Jaromír HANĚL, *O vlivu německého v Čechách a na Moravě*, Praha 1874.

³² Bedřich MENDEL, *Tak řečené Norimberské právo v Čechách*, Praha 1938.

³³ František MAREŠ, *Prokopa písaře Praxis candellariae*, Praha 1908.

³⁴ Felix HAAS, *Právní oblasti českých měst*, Časopis Společnosti přátel starožitností 60, 1952, s. 15-26.

³⁵ František HOFFMANN, *K oblastem českých práv městských*, Studie o rukopisech 14, 1975, s. 27-67.

³⁶ Václav ŠOLLE, *Trestní soudnictví předbřeznové v českých zemích*, Sborník archivních prací 12, 1962, s. 87-142.

české soudnictví Jiří Klabouch.³⁷ V 70. letech vydal obsáhlé dějiny státu a práva dovedené do roku 1945 Václav Vaněček.³⁸ V současné době se vývojem českého právního systému zabývá Karel Malý,³⁹ který se vedle svých obecných prací o českém právu zaměřil i na trestní právo v 15. a 16. století⁴⁰ a na městské právo v 16. až 18. století.⁴¹ Základy soukromého práva se zabývá Karel Schelle,⁴² který s Ladislavem Vojákem, Nad'ou Štáchovou a Jaromírem Tauchenem vydal shrnutí právních dějin.⁴³

Historici se více zaměřovali na konkrétní odvětví práva. Ve velké oblibě bylo bádání v oblasti trestního práva a hrdelního soudnictví. Např. na konci 19. století publikoval Josef Svátek studie o popravách a katech,⁴⁴ ve městech 15. a 16. století zmapoval hrdelní soudy Zikmund Winter v díle *Kulturní obraz českých měst*.⁴⁵ Otázkou trestů v období 18. století se pak zabýval i Čeněk Zíbrt.⁴⁶ Oblíbeným pramenem bádání byly smolné knihy, které zpracoval po formální jazykové stránce František Jílek-Oberpfalcer⁴⁷ nebo Emil Pavel Lány, který se zaměřil na smolné knihy východních

---

³⁷ Jiří KLABOUCH, *Staré české soudnictví (jak se dříve soudovalo)*, Praha 1967.

³⁸ Václav VANĚČEK, *Dějiny státu a práva v Československu do roku 1945*, Praha 1976.

³⁹ Karel MALÝ, *České právo v minulosti*, Praha 1995; Karel MALÝ a kol., *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*, Praha 1997.

⁴⁰ Karel MALÝ, *Trestní právo v Čechách v 15.-16. století*, Praha 1979; TÝŽ, *K českému trestnímu právu 15.-16. století*, Praha 1962.

⁴¹ Karel MALÝ (ed.), *Městské právo v 16.-18. století v Evropě. Sborník příspěvků z mezinárodní konference uspořádané Právnickou fakultou UK ve dnech 25.-27. září 1979 v Praze*, Praha 1982; Karel MALÝ – Jiří ŠOUŠA jr. (edd.), *Městské právo ve střední Evropě*, Praha 2013.

⁴² Karel SCHELLE a kolektiv, *Základy práva, Soukromé právo*, Brno 1994; TÝŽ, *Základy soukromého práva*, Brno 1993.

⁴³ Ladislav VOJÁČEK – Karel SCHELLE, *Repetitorium českých právních dějin do roku 1945*, Ostrava 2008; Ladislav VOJÁČEK – Karel SCHELLE – Nad'a ŠTÁCHOVÁ – Jaromír TAUCHEN, *Nástin právních dějin*, Brno 2011.

⁴⁴ Josef SVÁTEK, *Dějiny poprav a katů v Čechách*, Praha 2004; TÝŽ, *K dějinám katů a poprav v Čechách*, in: *Obrazy z kulturních dějin českých II*, Praha 1891.

⁴⁵ Zikmund WINTER, *Kulturní obraz českých měst. Život veřejný v XV. a XVI. věku I-II*, Praha 1890-1892.

⁴⁶ Čeněk ZÍBRT, *Zpráva Jana Jeníka z Bratřic o trestech lidu poddaného ve století 18. a trestech řemeslníku nepoctivých*, Český lid 4, 1895, s. 119-122.

⁴⁷ František JÍLEK-OBERPFALCER (ed.), *Jazyk knih černých jinak smolných*, Praha 1935.

a středních Čech.⁴⁸ Smolné knihy byly oblíbené i v 70. letech, kdy vyšly edice o černých knihách např. na Buchlově nebo v Bojkovicích.⁴⁹ Zásadní knihou se pak staly smolné knihy Divišova, jejichž autorem byl Jaroslav Pánek,⁵⁰ a stal se tak příkladem pro další podobně zaměřené badatele.⁵¹ Jaroslav Pánek pak sepsal několik studií k hrdelnímu soudnictví.⁵² V poslední době se tomuto tématu věnuje Petr Kreuz⁵³ nebo Jindřich Francek,⁵⁴ který po mnohých studiích sestavil s Tomášem Šimkem soupis

---

⁴⁸Např. Emil Pavel LÁNY (ed.), *Knihy smolné založené léta 1588 (Dobruška)*, Liberec 1947; TÝŽ, *Smolná, jinak černá kniha msta Solnice 1569-1721*, Liberec 1948.

⁴⁹ Antonín VERBÍK (ed.), *Černé knihy práva loveckého na hradě Buchlově*, Uherské Hradiště 1970; TÝŽ, *Krevní kniha městečka Bojkovic*, Uherské Hradiště 1971.

⁵⁰ Jaroslav PÁNEK (ed.), *Smolná kniha městečka Divišova z let 1617-1752*, Praha 1977.

⁵¹ Příkladem Jindřich FRANCEK (ed.), *Chlumecké hrdelní příběhy*, Praha-Litomyšl 1993.

⁵² Jaroslav PÁNEK, *Hrdelní soudnictví na Vlašimsku v 16.-18. století (Příspěvek k poznání feudálního hrdelního soudnictví v Čechách a k charakteristice jeho sociálně ekonomické zázemí)*, Sborník vlastivědných prací z Podblanicka 23, 1982, s. 163-197; TÝŽ, *Městské hrdelní soudnictví v pozdně feudálních Čechách (Výsledky, problémy a perspektivy studia)*, ČČH 32, 1984, S. 693-728.

⁵³ Petr KREUZ, *Postavení a působnost komorního soudu v soustavě českého zemského trestního soudnictví doby předbělohorské v letech 1526-1547*, Praha 2000; TÝŽ, *K charakteristice procesního projednávání trestních případů v českých městech doby předbělohorské*, in: J. FRANCEK (ed.), *Hrdelní soudnictví v českých zemích v 16.-18. století (Sborník příspěvků z konference, konané v Pardubicích 21.-22.9. 1995)* Pardubice 1996, s. 63-100; TÝŽ, *Poprava jako divadlo práva? K otázce právní relevance popravního rituálu v českých městech doby předbělohorské*, in: Václav BŮŽEK – Pavel KRÁL (edd.), *Slavnosti a zábavy na dvorech a v rezidenčních městech raného novověku, České Budějovice 2000*, s. 421-457; TÝŽ, *Edice zemských zřízení a ústavně historických pramenů k dějinám raného novověku*, in: Karel Malý – Jaroslav Pánek (edd.), *Vladislavské zřízení zemské a počátky ústavního zřízení v českých zemích (1500-1619)*, Praha 2001, s. 267-292.

⁵⁴ Jindřich FRANCEK (ed.), *Hrdelní soudnictví v českých zemích v 16.-18. století (Sborník příspěvků z konference konané 21.-22. 9. 1995)*, Pardubice 1996; TÝŽ, *Zločin a sex v českých dějinách*, Praha 2000; TÝŽ, *Dějiny loupežnictva: zloději, loupežníci, lupiči, pytláci a žháři v českých dějinách*, Praha 2002; TÝŽ, *Zločin a trest v českých dějinách*, Praha 2007; TÝŽ, *Zločinnost a bezpráví, Velké dějiny zemí Koruny české*, Praha-Litomyšl 2011.

pramenů a literatury k hrdelnímu soudnictví.⁵⁵ Trestním právem se v současnosti hlavně ve venkovském prostředí zabývají např. Pavel Himl⁵⁶ nebo Jaroslav Dibelka.⁵⁷

Zájem byl projeven o postavení žen v českém právu, a to už na přelomu 19. a 20. století. Antonín Štrobach sepsal v roce 1844 studii *O právech pohlaví ženského*,⁵⁸ Jan Erazím Vocel vydal v roce 1861 *Postavení ženského pohlaví v právu českém*.⁵⁹ Na ně navázal Vincenc Brandl⁶⁰ nebo Anděla Kozáková, která vydala v roce 1926 *Právní postavení ženy v českém právu zemském*.⁶¹ V současné době se postavením žen v právu zabývají např. Tünde Lengyelová⁶² nebo Michaela Hrubá.⁶³

Majetkové právo bylo zkoumáno také od poloviny 19. století. Dědickému právu se začal věnovat Jan Erazím Vocel⁶⁴ nebo Josef Kalousek.⁶⁵ Majetkovým právem

---

⁵⁵ Jindřich FRANCEK – Tomáš ŠIMEK, *Hrdelní soudnictví v českých zemích. Soupis pramenů a literatury*, Zámorsk- Pardubice 1995.

⁵⁶ Pavel HIML, *Zrození vagabunda. Neusedlí lidé v Čechách 17. a 18. století*, Praha 2007; TÝŽ, *Myšlení venkovských poddaných v raně novověkých jižních Čechách pohledem trestně právních pramenů*, in: Václav Bůžek (ed.), *Příspěvky ke každodenní kultuře novověku*, České Budějovice 1995 (= Opera historica 4), s. 153-194.

⁵⁷ Jaroslav DIBELKA, *Obranné strategie mužů a žen obviněných ze smilstva a cizoložství. Panství Třeboň na přelomu 17. a 18. století*, Monographia historica 12, České Budějovice 2012; TÝŽ, *K novým možnostem studia trestněprávní problematiky. Obranné strategie muž a žen obviněných ze smilstva na třeboňském panství (1650-1750)*, ČČH 106, 2008, s. 19-53; TÝŽ, *Tajemství rodiny Hlučných. Obranné strategie žen obviněných z infanticidia*, Dějiny a současnost 29, 2007, č. 9, s. 37-39.

⁵⁸ Antonín ŠTROBACH, *O právech pohlaví ženského*, ČMKČ 18, 1844, s. 360-376.

⁵⁹ Jan Erazím VOCEL, *Postavení ženského pohlaví v právu českém*, Právník 1, 1861, s. 77-88.

⁶⁰ Vincenc BRANDL, *Právní postavení ženského pohlaví v Čechách*, Právník 9, 1870, s. 757-779.

⁶¹ Anděla KOZÁKOVÁ, *Právní postavení ženy v českém právu zemském*, Praha 1926.

⁶² Tünde LENGYELOVÁ (ed.) *Ženy a právo. Právné a společenské postavenie žien v minulosti*, Bratislava 2004.

⁶³ Michaela HRUBÁ, *Zvonění na sv. Alžbětu. Odras norem a sociální praxe v životních strategiích měšťanek na prahu novověku*, Praha 2011; TÁŽ, „Nedávej statku žádnému, dokud duše v těle“. *Pozůstalostní praxe a agenda královských měst severozápadních Čech v předbělohorské době*, Ústí nad Labem 2002.

⁶⁴ Jan Erazím VOCEL, *O staročeském dědickém právu*, Praha 1861.

⁶⁵ Josef KALOUSEK, *O staročeském právě dědickém a královském právě odúmrtém na statcích svobodných v Čechách i na Moravě*, Praha 1894.

sirotků a manželů se zabýval Jan Kapras,⁶⁶ soukromým majetkovým právem Miroslav Stieber.⁶⁷ Obecně se na spory zaměřila např. Tereza Siglová, která zpracovala spory na Pardubicku v 16. a 17. století,⁶⁸ Pavla Slavíčková zpracovala spory vodňanských měšťanů v druhé polovině 16. století⁶⁹ nebo Hana Vobrátilková zabývající se knihami sporného soudnictví ve Starém Městě pražském.⁷⁰ Tomáš Borovský, Dalibor Janiš a Michaela Malaníková se zajímali o spory o čest ve středověku a raném novověku.⁷¹ Zkoumání sporů se objevilo také v mnoha kvalifikačních pracích, např. byly zpracovány spory v Dačicích,⁷² na třeboňském panství,⁷³ nebo ve Lhenicích,⁷⁴ v Českých Budějovicích byla zpracována Kniha svědeckých výpovědí Janem Sahulou.⁷⁵ Lze tvrdit, že majetkovým sporům není věnována taková pozornost jako sporům trestněprávním.

---

⁶⁶ Jan KAPRAS, *Právní dějiny zemí Koruny české I. Právní prameny a vývoj právnictví*, Praha 1913; TÝŽ, *Poručenství nad sirotky v právu českém se zřetelem k právům římskému německému a v Rakousích platnému*, Praha 1908; TÝŽ, *Manželské právo majetkové dle českého práva zemského*, Praha 1908.

⁶⁷ Miroslav STIEBER, *Dějiny soukromého práva v střední Evropě*, Praha 1930.

⁶⁸ Tereza SIGLOVÁ, „*Soudové zisku nenesou*“. *Spory obyvatel městeček pardubického panství v 16. a 17. století*, Brno 2011.

⁶⁹ Pavla SLAVÍČKOVÁ, *Konfliktní soužití: městská společnost ve světle soudní sporů: sonda do života měšťanů ve Vodňanech v druhé polovině 16. století*, Olomouc 2012.

⁷⁰ Hana VOBRÁTILKOVÁ, *Knihy sporného soudnictví Starého Města pražského před rokem 1620*, *Pražský sborník historický* 33, 2004, s. 25-80.

⁷¹ Tomáš BOROVSKÝ, Dalibor JANIŠ, Michaela MALANÍKOVÁ a kolektiv, *Spory o čest ve středověku a raném novověku*, Brno 2010.

⁷² Barbora JEŘÁBKOVÁ, *Spory mezi dačickými měšťany ve druhé polovině 16. a na počátku 17. století*, České Budějovice 2016 (diplomová práce).

⁷³ Jana HONNEROVÁ, *Spory o čest na třeboňském panství v 17. a 18. století*, České Budějovice 2015 (bakalářská práce).

⁷⁴ Tomáš HUNČOVSKÝ, *Spory mezi lhenickými měšťany v 18. století*, České Budějovice 2013 (bakalářská práce).

⁷⁵ Jan SAHULA, *Konflikty měšťanů v Českých Budějovicích v letech 1547-1560 ve světle Knihy svědeckých výpovědí*, České Budějovice 2013 (bakalářská práce).

Práce se pak zaměří na rozbor záznamů právních rozepří v období let 1550-1560.⁷⁶ Jsou to léta mezi vydáním *Práv městských Brikcího z Licka* a *Práv městských Pavla Kristiána z Koldína*⁷⁷ v roce 1579. Právě Koldínova *Práva městská* byla přijata Apelačním soudem a pro královská města byla proto zásadní a jedinou právní normou. Z nevydaných pramenů bude využito 113 zápisů o splátkách⁷⁸ a deset majetkových sporů,⁷⁹ které jsou uloženy pod názvem fondu Archiv města České Budějovice ve Státním okresním archivu v Českých Budějovicích.

V závěru práce budou shrnuty zjištěné výsledky práce.

I.1. České Budějovice v 16. století

Součástí úvodu je i stručné shrnutí dějin Českých Budějovic, a to od vzniku tohoto královského města až do 16. století, které představí změny města v průběhu let a staletí. Dějiny města více zpřesní život měšťana v tomto královském městě, a dokreslí tak podklad zkoumaným měšťanským sporům.

První obydlená část současných Českých Budějovic ležela na vltavském brodu na místě dnešního Pražského předměstí od první poloviny 13. století a byla známá jako Budivojovice. Pojmenována byla podle svého zakladatele Budivoje.⁸⁰ Právě tato oblast (přes kterou procházely cesty do Rakous) byla velmi atraktivní pro českého krále Přemysla Otakara II. Právě on vyměnil Budivojovice za panství Velešín s Čěcem

---

⁷⁶ Tento rozsah vyplynul z množství dochovaných městských knih, které by zachycovaly majetkové spory. Městské knihy předchozího období Státní okresní archiv v Českých Budějovicích nemá k dispozici. Knihy, které by zachycovaly pokračující období se dochovaly ve velice špatné kvalitě (stránky jsou poškozené či nečitelné).

⁷⁷ Josef JIREČEK (ed.), *Mistra Pavla Krystyana Koldína Práva městská království českého a markrabství moravského s krátkou jich sumou*, Praha 1876.

⁷⁸ SOKA České Budějovice, AM České Budějovice, Soudní záznamník rychtáře, inv. č. 1091, mf. 758; SOKA České Budějovice, AM České Budějovice, Soudní kniha rychtáře, inv. č. 1092, mf. 758; SOKA České Budějovice, AM České Budějovice, Knihy právních rozepří, inv. č. 1105, mf. 759.

⁷⁹ SOKA České Budějovice, AM České Budějovice, Knihy právních rozepří, inv. č. 1105, mf. 759.

⁸⁰ Založení města, in: *Encyklopedie Českých Budějovic*, s. 560.

z Budivojovic (nebo také Zeyztem de Budoywiz)⁸¹, synem zakladatele Budivoje.⁸² Atraktivita polohy byla zvýšena i tím, že nové město vzniklo v oblasti, kde vládl rod Vítkovců. Dne 10. března 1265 byla vydána listina zvíkovského purkrabího Hirza, podle níž předal řádu dominikánů pozemky pro stavbu jejich kláštera vedle nejspíše už vytyčeného náměstí.⁸³ Hirzo byl pověřen vystavěním města Budějovice (právě on vytvořil čtvercové náměstí s pravouhlymi ulicemi, kterými se lze projít i dnes).⁸⁴ Kolem nitra města byly vystavěny hradby⁸⁵ a za nimi vznikala předměstí – Krumlovské na jihu, Svinenské předměstí na východě a předměstí Staré město (ležící na místě původních Budivojovic) na severu.⁸⁶

Rod Vítkovců se snažil o obsazení města, proto Budějovice čelily útokům v letech 1277 a 1279. Dále přestálo útoky Rožmberků a Závíše z Falknštejna, až se ve 14. století zařadilo mezi města s významnou a důležitou pozicí v království.⁸⁷ Mnoho privilegií Budějovice získaly za vlády rodu Lucemburků – Jan Lucemburský dal Budějovickým právo vybírat clo z vozů vozících víno, obilí a další zboží, císař Karel IV. potvrdil povinný průjezd Budějovicemi kupcům mířícím z Cáhlova do Čech a povinné vyložení celého zboží na tři dny ve městě. Navíc ve vzdálenosti jedné míle od města nesměli vykonávat své řemeslo pekaři, ševci, řezníci anebo hostinští.⁸⁸ I kvůli těmto privilegiím se Budějovičtí dostávali do obchodních sporů s rodem Rožmberků. Karel IV. pak často k bydlení používal budovu radnice, když si ve městě dohodl diplomatické schůzky.⁸⁹ Na jeho přání byly z náměstí odstraněny chlebné a masné krámy⁹⁰ a budovy stojící ve středu náměstí, čímž při jeho návštěvě roku 1364 přispěl k zásadní změně vzhledu náměstí.

Budějovičtí se na konci 14. století (přesně od roku 1381) seskupovali k bratrství dominikánů Nanebevstoupení Panny Marie, a navíc se chodili od začátku 15. století

---

⁸¹ K. KUČA, *Města*, s. 527.

⁸² Tamtéž, s. 535.

⁸³ Dějiny města, in: *Encyklopedie Českých Budějovic*, s. 80.

⁸⁴ D. KOVÁŘ, *Českobudějovicko*, s. 22.

⁸⁵ Více u D. KOVÁŘ, *Královská pevnost*.

⁸⁶ Tamtéž, s. 27.

⁸⁷ Dějiny města, in: *Encyklopedie Českých Budějovic*, s. 80.

⁸⁸ K. KUČA, *Města*, s. 531.

⁸⁹ Návštěvy panovníků a prezidentů, in: *Encyklopedie Českých Budějovic*, s. 306.

⁹⁰ Masné krámy, in: *Encyklopedie Českých Budějovic*, s. 253.

modlit k obrazu Budějovické Madony do klášterního kostela.⁹¹ Kult Panny Marie nedokázal nahradit v 17. století ani nově zvolený patron města Budějovic Auratián. V budějovickém dominikánském konventu vznikl v letech 1410 až 1420 iluminovaný liturgický zpěvník Graduál českobudějovický.⁹² Ke kostelu sv. Mikuláše (sídlo budějovického farního obvodu) patřil i kostel sv. Prokopa a sv. Jana Křtitele s vlastními hřbitovy.⁹³ Další místo posledního spočinutí vzniklo ve 14. století u kostela sv. Václava pro potřeby tamního špitálu,⁹⁴ kde vzniklo útočiště nejchudších obyvatel města.⁹⁵ Ve městě existovaly dvě školy: první už od 14. století připojená ke kostelu sv. Mikuláše a druhá česká škola patřila pod kostel sv. Prokopa a sv. Jana Křtitele.⁹⁶ Na konci 15. století vzniklo v Budějovicích literátské bratrstvo.⁹⁷ Během husitských výbojů zůstalo město na katolické straně, proto získalo v zahraničním obchodu zásadní místo, jelikož Budějovičtí měli přísný zákaz uzavírat obchod s husity.⁹⁸ Město po celou dobu husitských výbojů zůstalo věrné svému panovníkovi, proto Budějovičtí chápali jako zradu, když se rozhodl král Ladislav Pohrobek připojit město k rožmberskému majetku. Z toho důvodu se budějovičtí proti královskému rozhodnutí bouřili v letech 1453 až 1457, v kterémž roce po smrti Jindřicha z Rožmberka král Ladislav Pohrobek znovu potvrdil všechny privilegia městu i se zákazem dalšího zastavování města.⁹⁹ Budějovicím hrozila i změna z královského na poddanské město, proti níž bojoval první český purkmistr Ondřej Puklice ze Vztuh. Později se tento purkrabí přiklonil na stranu krále Jiřího z Poděbrad, za což byl zabit roku 1467 budějovickými katolíky.¹⁰⁰

Město často řešilo židovskou otázku, proto už roku 1494 král Vladislav II. varoval budějovické před násilnými činy na židovském obyvatelstvu. I přes toto varování bylo v prosinci roku 1505 upáleno jedenáct Židů. Další Židé naskákali do řeky Vltavy, aby se raději utopili před hrozícím ubitím katolickým obyvatelstvem města.

---

⁹¹ Církevní spolky a společnost, in: *Encyklopedie Českých Budějovic*, s. 57.

⁹² Graduál českobudějovický, in: *Encyklopedie Českých Budějovic*, s. 129.

⁹³ Církevní správa, in: *Encyklopedie Českých Budějovic*, s. 57.

⁹⁴ Hřbitovy: in: *Encyklopedie Českých Budějovic*, s. 152.

⁹⁵ Chudobinec: in: *Encyklopedie Českých Budějovic*, s. 164.

⁹⁶ Školství: in: *Encyklopedie Českých Budějovic*, s. 489.

⁹⁷ Literátské bratrstvo: in: *Encyklopedie Českých Budějovic*, s. 242.

⁹⁸ Dějiny města: in: *Encyklopedie Českých Budějovic*, s. 81.

⁹⁹ K. KUČA, *Města*, s. 532.

¹⁰⁰ Dějiny města, in: *Encyklopedie Českých Budějovic*, s. 81-82.

V lednu 1506 vraždění pokračovalo. Bylo zavražděno 14 dalších Židů a Židé přeživší byli vyhnáni z města a jejich majetek zabaven.¹⁰¹ Zachránit se před tímhle osudem mohli Židé pouze pokřtěním a přestoupením na katolickou víru. Koncem židovské obce¹⁰² v Budějovicích byla přestavba židovské synagogy na katolickou kapli sv. Markéty v dnešní ulici U Černé věže.¹⁰³ Po celém pogromu král Vladislav II. dal městu právo židovské obyvatelstvo vyhnat kdykoliv a další do města nepouštět, protože uznal možnost, že se někteří Židé mohli zločinu dopustit.¹⁰⁴

I v Budějovicích nadělaly nepořádek požáry, povodně, nemoci a další katastrofy. Roku 1495 měla první budějovická morová rána na svědomí 3 472 osob (toto číslo je velmi vysoké, proto je sporné).¹⁰⁵ Další morová rána město postihla roku 1521, kdy zemřelo dalších 500 obyvatel,¹⁰⁶ i když se objevuje i počet 3 000 lidí, ale opět je to až moc vysoké číslo.¹⁰⁷ Během této epidemie vymřel konvent dominikánů, tedy až na převora, který zesnul až roku 1548, a tím konvent na delší dobu zanikl.¹⁰⁸ Povodeň roku 1512 velmi poškodila městské hradby, proto Budějovice získaly výjimku a směly odvádět do královské komory polovinu hromniční sumy (= 100 kop grošů českých).¹⁰⁹ Opatřením před dalšími potopami se stalo rozšíření Rožnovského rybníku na jižním Krumlovském předměstí o dva roky později.¹¹⁰ Budějovická Černá věž stavěná od roku 1549 do roku 1477 vlašským stavitelem Hansem Spatzem¹¹¹ sloužila jako protipožární ochrana města.¹¹² Do té doby však požáry velmi poničily město v letech 1463, 1480, 1500 a 1597, navíc roku 1526 vyhořelo celé východní Svinenské předměstí.¹¹³ Od poloviny 16. století se město také kvůli požárům začalo postupně renesančně

---

¹⁰¹ K. KUČA, *Města*, s. 534.

¹⁰² Dějiny města, in: *Encyklopedie Českých Budějovic*, s. 82.

¹⁰³ Kaple svaté Markéty, in: *Encyklopedie Českých Budějovic*, s. 191.

¹⁰⁴ K. KUČA, *Města*, s. 534.

¹⁰⁵ Mor a cholera, in: *Encyklopedie Českých Budějovic*, s. 287.

¹⁰⁶ Tamtéž.

¹⁰⁷ J. MACEK, *Jagellonský věk*, 3. díl, s. 166.

¹⁰⁸ Dominikáni, in: *Encyklopedie Českých Budějovic*, s. 95.

¹⁰⁹ Urbanistický vývoj, in: *Encyklopedie Českých Budějovic*, s. 518.

¹¹⁰ Krumlovský rybník, in: *Encyklopedie Českých Budějovic*, s. 228.

¹¹¹ Černá věž, in: *Encyklopedie Českých Budějovic*, s. 65.

¹¹² K. KUČA, *Města*, s. 538.

¹¹³ Požáry, in: *Encyklopedie Českých Budějovic*, s. 388-389.

přestavovat. Nejstarší renesanční průčelí z roku 1557 se dochovalo v Kanovnické ulici 2.¹¹⁴

Město patřilo až do roku 1751 do Bechyňského kraje.¹¹⁵ Správu města měl na starosti nejprve rychtář a sbor dvanácti přísežných měšťanů. Prvním rychtářem se stal mincěř Claricius, kterému král Václav II. roku 1296 propůjčil rychtu dědičně.¹¹⁶ V první polovině 14. století byl sbor dvanácti přísežných nahrazen městskou radou a do jejího čela byl roku 1358 dosazen purkmistr. V tom samém roce první zvolený purkmistr vykonával do konce roku roli primátora (lze použít název primas), který měl na starost finance měst a klíče od městských bran.¹¹⁷ Rychtářské pravomoci se stáhly pouze na vykonávání soudní moci.¹¹⁸ Původní šatlava byla z Panské ulice přesunuta roku 1529 do budovy radnice. Městská věznice byla pak zřízena roku 1537 mezi Železnou pannou a Krumlovskou bránou.¹¹⁹ Městu náleželo právo vykonávání poprav už od roku 1385, kdy jim ho propůjčil král Václav IV.¹²⁰ Od začátku 16. století vznikaly správní úřady, které měly za úkol spravovat konkrétní městské zájmy, např. solný úřad.¹²¹ Takovýto model městské zprávy s drobnými změnami fungoval ve městě až do 18. století.¹²² Radnice dodnes stojí na budějovickém náměstí Přemysla Otakara II. (avšak do roku 1433 se rady scházely na rohu ulic Radniční a Biskupské podle dnešního značení, až pak přesídlily do protějšího rohového domu),¹²³ rozšířena byla v roce 1494 o sousední dům a renesanční podoba byla radnici dána až v období let 1555-1558, svou barokní podobu získala ale až v letech 1727-1730.¹²⁴ Poštovní spojení mezi Lincem a Prahou mělo od roku 1526 stanici i v Budějovicích s prvním poštmistrem Paulem Kaiserem.¹²⁵ Prvním budějovickým kronikářem byl v polovině 16. století František

---

¹¹⁴ K. KUČA, *Města*, s. 544.

¹¹⁵ Kraj, in: *Encyklopedie Českých Budějovic*, s. 222-223.

¹¹⁶ K. KUČA, *Města*, s. 531. Více u B. JANOUŠEK, *Rod Klariců*, s. 1-11.

¹¹⁷ Purkmistři a starostové, in: *Encyklopedie Českých Budějovic*, s. 406.

¹¹⁸ K. KUČA, *Města*, s. 531.

¹¹⁹ Věznice, in: *Encyklopedie Českých Budějovic*, s. 535.

¹²⁰ K. KUČA, *Města*, s. 532.

¹²¹ Městská správa, in: *Encyklopedie Českých Budějovic*, s. 259-260.

¹²² D. KOVÁŘ, *Českobudějovicko*, s. 28-29.

¹²³ Radnice, in: *Encyklopedie Českých Budějovic*, s. 408.

¹²⁴ D. KOVÁŘ, *Muži*, s. 9.

¹²⁵ Pošta, in: *Encyklopedie Českých Budějovic*, s. 385.

Machnický. Do té doby bylo kronikářstvím jen zaznamenávání obnovování městské rady a ani pravidelné zapisování událostí města v kostele sv. Mikuláše netrvalo dlouho.¹²⁶ Budějovice se ve 20. letech 16. století řadily ke středně velkým městům, protože ve město žilo okolo čtyř tisíc obyvatel (např. soupis obyvatelstva k roku 1523 uváděl číslo 3 810 osob)¹²⁷.¹²⁸ Velkostatek město vlastnilo už od počátku 14. století. Urbář si Budějovice pořídily v roce 1513.¹²⁹ Zápisem do Desek zemských roku 1498 získalo město 12 vesnic,¹³⁰ mlýny a dvory a roku 1523 koupilo tvrz a ves Haklovy Dvory.¹³¹ Do roku 1550 bylo k Budějovicím připojeno nejméně sedm dalších vsí.¹³²

Řemesla byla v rozkvětu i v 16. století, Budějovice měly hned 14 cechů. Nejzastoupenějšími řemesly byly např. řezníci, sladovníci a sládci, krejčí, soukeníci, koželuzi, ševci nebo rybáři.¹³³ Cechy byly důležité nejen kvůli hospodářské funkci, ale i kvůli funkci společenské, protože cechy vytvářely vlastní samosprávu, bratrství, které se staralo např. i o pozůstalé členy rodin mistrů.¹³⁴ Budějovičtí nejvíce vydělávali na obchodu se solí (známá Zlatá stezka), těžbě stříbra – největší rozkvět těžby byl zaznamenán v druhé polovině 16. století -¹³⁵, rybníkářství a na pivovarnictví.¹³⁶ Až do 19. století existoval velký pivovar u Malše na jižní straně města a za jeho chod odpovídali čtyři pivní páni volení radními. Král Ferdinand I. si budějovické pivo oblíbil natolik, že k svému dvoru pozval i zdejšího sládka.¹³⁷ Pivovar velmi často vypočítával posudné z nižšího množství uvařeného piva, než bylo ve skutečnosti uvařeno, aby ušetřil. Na tyto daňové podvody se přišlo až v roce 1587. Prvním doloženým budějovickým hodinářem 16. století byl Lorenc Saks, přesto se ve městě hodinářství

---

¹²⁶ Kronikářství, in: *Encyklopedie Českých Budějovic*, s. 225.

¹²⁷ Chudina, in: *Encyklopedie Českých Budějovic*, s. 164.

¹²⁸ J. MACEK, *Jagellonský věk*, 3. díl, s. 27.

¹²⁹ Městský velkostatek, in: *Encyklopedie Českých Budějovic*, s. 274.

¹³⁰ Tamtéž.

¹³¹ J. MACEK, *Jagellonský věk*, 3. díl, s. 373.

¹³² Městské vsi, in: *Encyklopedie Českých Budějovic*, s. 271.

¹³³ Cechy, in: *Encyklopedie Českých Budějovic*, s. 53.

¹³⁴ Tamtéž, s. 54.

¹³⁵ Horní správa, in: *Encyklopedie Českých Budějovic*, s. 146.

¹³⁶ Dějiny města, in: *Encyklopedie Českých Budějovic*, s. 82.

¹³⁷ Pivovarnictví, in: *Encyklopedie Českých Budějovic*, s. 361.

objevilo už v 15. století.¹³⁸ Mincovna byla v letech 1569 až 1611 umístěna do budovy kláštera.¹³⁹ Budějovický cech zlatníků, malířů a sochařů zastupoval na začátku 16. století Mistr Oplakávání ze Žebráka, jeden z důležitých českých pozdně gotických řezbářů.¹⁴⁰

Při hledání nového českého panovníka po smrti Ludvíka Jagellonského dne 29. srpna 1526 se Budějovice společně s Tábořem přiklonily k Adamovi z Hradce, tedy k českému kandidátovi na český trůn. Přestože byl nakonec zvolen Ferdinand I. Habsburský, potvrdil roku 1528 Budějovicím všechna předchozí privilegia.¹⁴¹ Za Habsburků se v Budějovicích uskutečnily v letech 1529 až 1531 čtyři sněmy pokoušející se vyřešit otázku tureckých výbojů.¹⁴² Budějovice na tento účel přispěly králi Ferdinandovi I. částku 250 tisíc zlatých. V neklidných letech 1546 až 1547 stály Budějovice i s Plzní na straně panovníka, svou roli zde sehrál i městský písař Jan Petřík z Benešova.¹⁴³ Za své jednání a pomoc při zásobování královského vojska ve šmalkaldské válce¹⁴⁴ věnoval Ferdinand I. městu místo na zemském sněmu.¹⁴⁵

Současný název města České Budějovice vznikl už v 15. století,¹⁴⁶ oficiálně se ale začal používat až od roku 1789.¹⁴⁷

---

¹³⁸ Hodinářství, in: *Encyklopedie Českých Budějovic*, s. 145.

¹³⁹ K. KUČA, *Města*, s. 539.

¹⁴⁰ Mistr Oplakávání ze Žebráka, in: *Encyklopedie Českých Budějovic*, s. 283.

¹⁴¹ K. KUČA, *Města*, s. 534.

¹⁴² Dějiny města, in: *Encyklopedie Českých Budějovic*, s. 82.

¹⁴³ Petřík z Benešova, in: *Encyklopedie Českých Budějovic*, s. 357.

¹⁴⁴ Dějiny města, in: *Encyklopedie Českých Budějovic*, s. 82.

¹⁴⁵ K. KUČA, *Města*, s. 534.

¹⁴⁶ Dějiny města, in: *Encyklopedie Českých Budějovic*, s. 81.

¹⁴⁷ K. KUČA, *Města*, s. 527.

II. Práva městská Brikcího z Licka

Tato část práce se zaměří na zmapování českého městského právníctví v 16. století, tedy ve století, kdy se městská práva v Čechách postupně utvářela, a nakonec byla přijata a kodifikována. V podkapitole bude představen Brikcí Kouřimský z Licka, autor *Práv městských*, která vznikla v roce 1536. Zásadní částí této kapitoly pak bude rozbor Brikcího *Práv městských* (věnovaný převážně právu majetkovému), který ač nepředepsaný zákoník by mohl být používán jako právní příručka k řešení měšťanských sporů.

II.2. České městské právníctví v 16. století¹⁴⁸

V 16. století se objevila potřeba vytvořit kodifikaci městského práva, která by byla platná pro královská města v celé zemi. Do této doby se využívalo právo německé, které se dělilo na právo švábské (tzv. Švábské zrcadlo) a magdeburské (tzv. Saské zrcadlo).¹⁴⁹ Magdeburské (severoněmecké) právo se stolicí v Magdeburku ovlivňovalo města severních Čech a Moravy – např. Louny, Děčín, Hradec Králové, Ústí na Labem -, dále Slezsko a Lužici. Lidé se pod tímto právem odvolávali už od konce 13. století k soudům do Litoměřic nebo do Olomouce, které byly úzce spjaté se soudem v Magdeburku.¹⁵⁰ Švábské (jihoněmecké) právo ovlivňovalo oblasti středních a jižních Čech a Moravy, nikdy ovšem nemělo takovou moc jako saské právo, proto se souběžně utvářely vrchní domácí instituce: pro Čechy soud Starého Města pražského (tento soud používaly České Budějovice od roku 1351),¹⁵¹ pro Moravu brněnský městský soud.¹⁵² Běžnou praxí

---

¹⁴⁸ Zaměření této práce je městské právo. Vedle městského práva pak existovalo právo církevní. Pro šlechtické prostředí a panovníka platila zemská zřízení.

¹⁴⁹ K. MALÝ a kol., *Dějiny českého a československého práva*, s. 89-90.

¹⁵⁰ K. MALÝ, *České právo*, s. 36.

¹⁵¹ Jaroslav PÁNEK, *Stavovská politika v době přijetí Koldínova zákoníku*, in: Karel Malý – Jiří Šouša jr. (edd.), *Městské právo ve střední Evropě*, Praha 2013, s. 13.

¹⁵² K. MALÝ, *České právo*, s. 36-37.

bylo, že si každé město průběžně vytvářelo vlastní knihy soudních nálezů,¹⁵³ kam písaři zapisovali rozhodnutí soudu, a tím se utvářela jakási „norma“ k příštím řešením soudních sporů.¹⁵⁴ V Českých Budějovicích se tak dochovala Kniha nálezů a právních naučení z let 1503-1549.¹⁵⁵

Kodifikace práva byla nutná kvůli jednotnému výkladu práva v celé zemi (souviselo to s centralizační politikou Ferdinanda I.).¹⁵⁶ Prvním zákoníkem, který byl sepsán roku 1534, byla *Práva městská* mistra Brikcího z Licka.¹⁵⁷ Ačkoliv tento zákoník vyšel roku 1536, nedokázal sjednotit všechna práva na našem území, zejména se pak nedokázal vyrovnat magdeburskému právu. Brikcího zákoník se tak stal doporučeným, ale ne předepsaným. K praktickému důvodu sjednocení práva na našem území se následně přidaly i důvody politické. Po šmalkaldské válce už dál nebylo vhodné, aby se obyvatelé českých zemí dále odvolávali k magdeburské soudní stolici, protože Magdeburk se po bitvě u Mühlberka roku 1547 stal hranicí protestantismu.¹⁵⁸ V Čechách byl proto Ferdinandem I. zřízen roku 1548 Apelační soud v Praze jako odvolací stolice pro všechna královská města.¹⁵⁹ Magdeburské právo začalo následně upadat, ale objevila se v roce 1571 i oficiální obhajoba saských práv zaslaná císaři Maxmiliánovi II. od Mikuláše Austina. Tento *Extrakt či výtah hlavnějších a přednějších artikulův z práv saských aneb Mgdeburských J. M. C. Maximilianu II. podaný od Litoměřických císař neakceptoval.*¹⁶⁰ Spíše se objevila ještě větší potřeba mít řádný kodifikovaný zákoník platný všem. Takový zákoník vydal roku 1579 Pavel Kristián

---

¹⁵³ Soudním nálezem se myslí už dořešený spor, který celým svým průběhem i rozsudkem může poskytnout jakýsi návod, který může pomoci při rozhodování soudu v dalším otevřeném sporu.

¹⁵⁴ K. MALÝ, *České právo*, s. 23.

¹⁵⁵ SOKA ČB, AM ČB, Kniha nálezů a právních naučení, částečně kopiář, inv. č. 1100. Od záměru využít tento pramen bylo odstoupeno po zjištění celkového špatného stavu Knihy nálezů.

¹⁵⁶ J. PÁNEK, *Stavovská politika*, s. 13.

¹⁵⁷ J. JIREČEK – H. JIREČEK (edd.), *M. Brikcího z Licka Práva*.

¹⁵⁸ K. TIEFTRUNK, *O městských právech*, s. 182.

¹⁵⁹ J. PÁNEK, *Stavovská politika*, s. 13.

¹⁶⁰ Hermenegild JIREČEK (ed.), *Extrakt hlavnějších a přednějších artikuluov z práv Saských aneb magdeburských a Srovnání Práv Pražských s Právy magdeburskými*, Codex iuris bohemicus IV/5, Praha 1883.

z Koldína *Práva městská království českého a markrabství moravského*.¹⁶¹ Tento zákoník byl akceptován Apelačním soudem roku 1580.¹⁶² Uznán a respektován všemi městy byl až od sněmu v roce 1610.¹⁶³ Moravská města však přijala Koldínova Práva až roku 1697.¹⁶⁴

II.2. Brikcí z Licka

Mistr Brikcí z Licka (1488-1543) byl zvolen do kodifikační komise v roce 1523 a nakonec jemu se podařilo zákoník o jedenáct let později dokončit. Brikcí Kouřimský z Licka vystudoval pražskou univerzitu, roku 1516 přijal úřad písaře na Novém Městě pražském, a následně měl své místo i v městské radě spojených Měst pražských, kde se stal na krátkou dobu i purkmistrem.¹⁶⁵ Po pražských bouřích (1524) byl uvězněn (hlavně proto, že byl příznivcem Martina Luthera) a musel odejít z Prahy. V Kutné Hoře se stal písařem, do Prahy se však roku 1531 znovu vrátil, ale už jako sekretář hejtmanského úřadu.¹⁶⁶ Za své služby mu byl udělen erb a predikát z Licka Ferdinandem I.¹⁶⁷ a roku 1534 povýšil na pozici písaře komorního soudu Království českého.¹⁶⁸ K sepsání zákoníku využíval hlavně usnesení staroměstského soudu (první část přejímá Práva města Pražského ze 14. století)¹⁶⁹ a brněnské právní knihy písaře Jana,¹⁷⁰ i když je Brikcí považoval za staroměstská práva.¹⁷¹ Mistr Brikcí využil i práva ostatních českých měst jako např. právo jihlavské nebo kutnohorské,¹⁷² přes tuto právní

---

¹⁶¹ J. JIREČEK (ed.), *Mistra Pavla Krystyana z Koldína Práva*.

¹⁶² K. MALÝ a kol., *Dějiny českého a československého práva*, s. 91.

¹⁶³ K. TIEFTRUNK, *O městských právech*, s. 186.

¹⁶⁴ K. MALÝ, *České právo*, s. 39.

¹⁶⁵ J. JIREČEK – H. JIREČEK (edd.), *M. Brikcího z Licka Práva*, s. V-VI.

¹⁶⁶ J. ČELAKOVSKÝ, *O právech*, s. 726.

¹⁶⁷ J. JIREČEK – H. JIREČEK (edd.), *M. Brikcího z Licka Práva*, s. XI.

¹⁶⁸ Tamtéž, s. X-XIII.

¹⁶⁹ K. TIEFTRUNK, *O městských právech*, s. 189.

¹⁷⁰ K. MALÝ, *České právo*, s. 37-38.

¹⁷¹ M. HRUBÁ, *Zvonění na svatou Alžbětu*, s. 90.

¹⁷² J. ČELAKOVSKÝ, *O právech městských*, s. 724-725.

knihu se do novověkých městských zákoníků dostalo i římské právo.¹⁷³ Do zákoníku však vložil i několik právních předpisů, které sám vytvořil. Jsou to kapitola 64 *O řádu přátel krevních, přirozených, příbuzných a jich nápadích*, kapitola 71 *O lichvách vůbec* a kapitola 72 *Židu platí-li křesťan, na jistině-li či na lichvě má sraženo býti. Židovský řád, císaři vyměřený a papežem Klimentem šestým stvrzený, k městské správě potřebný*.¹⁷⁴ První městský zákoník v Čechách byl vydán roku 1536 v Litomyšli knihtiskařem Alexandrem Aujezdským.¹⁷⁵ Tato kodifikace ale nikdy nebyla přijata za oficiální městský zákoník, města z ní však hojně vycházela, jak je doloženo v mnoho městských právních knihách.¹⁷⁶

II.3. Rozbor Práv městských Brikiho z Licka

Rozbor tohoto zákoníku bude nápomocný pro lepší orientaci v měšťanském právu při analýze dochovaných měšťanských sporů. Hlavní důraz byl při rozboru kladen na fungování soudu, majetkové právo a další části práva, která by mohla být potřebná při řešení měšťanských sporů.

Briki z Licka se hned na úvod svého zákoníku zastavil u konšelských práv. Vymezil pravomoci konšelů mimo jiné i v majetkovém právu. Např. se konšelé nesměli stát svědky kšaftů, kde se odkazovalo Židům nebo kněžím.¹⁷⁷ Konšelé měli hlavně kontrolovat purkmistra, protože purkmistr bez jejich vědomí nesměl o penězích či dalších záležitostech sám rozhodovat.¹⁷⁸ Aby se přísední zbavili nařčení z dluhů,

---

¹⁷³ K. MALÝ, *České právo*, s. 45.

¹⁷⁴ J. JIREČEK – H. JIREČEK (edd.), *M. Brikiho z Licka Práva*, s. XXVI.

¹⁷⁵ Více u Martina JAMBOROVÁ, *Kvantita jako významový diferenciacní činitel ve středověkém právním textu*, in: M. ČORNEJOVÁ – L. RYCHNOVSKÁ – J. ZEMANOVÁ (edd.), *Dějiny českého pravopisu*, s. 120-134.

¹⁷⁶ K. MALÝ, *České právo*, s. 37-38.

¹⁷⁷ „Konšelé na kšaftu nebývajte, když se židuom neb kněžím odkazuje.“ Práva konšelská, A. XXXV, in: J. Jireček – H. Jireček (edd.), *M. Brikiho z Licka Práva*, s. 22.

¹⁷⁸ „Purgmistr nemá bez konšelského a obecního vědomí města v ničemž zavadiť, ani s penězi, ani o které sliby.“ Práva konšelská, A. XLII, in: tamtéž, s.23.

nemuseli přísahat na kříž.¹⁷⁹ Konšel musel vypovídat před králem či purkmistrem, jinak to nebyla jeho povinnost.¹⁸⁰ Nicméně konšel měl být souzen jako každý jiný.¹⁸¹

Podrobně popsal povinnosti a právo soudu a jeho činitelů. Každá úřední věc se musela sepsat, jinak skutek nenabyl platnosti.¹⁸² Rychtář měl být dobropověstný, věrný, rozumný, zdravý, spravedlivý a učený.¹⁸³ Soudce, který špatně soudil, měl být vyměněn.¹⁸⁴ Výklad předepsaných předpisů náležel pouze a jenom městské radě.¹⁸⁵ Rozsudky se měly vynášet podle obecného práva, ne dle výroků majestátů.¹⁸⁶ Ženám nepřislušel žádný úřad, ani role smírčího soudce.¹⁸⁷ Soudce ani rychtář nesměli rozhodovat mimo právo.¹⁸⁸ Mezi rychtářovy pravomoci patřilo i vymáhání pokut,¹⁸⁹

---

¹⁷⁹ „*Přísežní o dluhy majiece přísahati, na kříži nepřisahají.*“ Práva městská, Kapitola 33. O konšelích a jich auřadu a pracech, A. IV, in: tamtéž, s. 221.

¹⁸⁰ „*Žádný konšel, tážán jsa pod přísahú, nenie povinen žádnému jinému odpoviedati, než samému králi; ale v saudných přech jsa tážán od purkmistra svého, povinen jest i přinucen bývá svědectvie vydati.*“ Práva městská, Kapitola 33. O konšelích a jich auřadu a pracech, in: tamtéž, s. 221.

¹⁸¹ „*Jest-li že by který z konšel zavinił v jaké koli při, sauzen bude jako jiný měšťěnin, a nebude tieže trestán.*“ Práva městská, Kapitola 36. O přísežných svědomí, A. III, in: tamtéž, s. 232.

¹⁸² „*Pergaménem nebo listy nepsanými, ačkoli bylo-li by při tom pečeti, nebývá aumysl doveden.*“ Práva městská, Kapitola 50. O hantfeštích a listech na dědictvie a dluhy, A. I, in: tamtéž, s. 266.

¹⁸³ „*Rychtář a též saudce má býti dobropověstný, věrný, rozumný, zdravý, ctnostný, spravedlivý etc.*“ Práva městská, Kapitola 32. O rychtáři a saudci i jeho povahách a úřadu, A. I, in: tamtéž, s. 203-204.

¹⁸⁴ „*Práva kde se nedostává, saudce na své svědomie sud'te.*“ Práva městská, Kapitola 68. O svědcích a jich povahách vuobec, A. XVII, in: tamtéž, s. 338.

¹⁸⁵ „*Majestátuom rozum dávati, mimo literní, jest nebezpečno.*“ Práva městská, Kapitola 50. O hantfeštích a listech na dědictvie a dluhy, A. II, in: tamtéž, s. 266-267.

¹⁸⁶ „*Z práva obecného podobienstvie k duovodu muož se bráti, ale z majestátuov nic.*“ Práva městská, Kapitola 50. O hantfeštích a listech na dědictvie a dluhy, A. III, in: tamtéž, s. 267.

¹⁸⁷ „*Ženy nemají ubrmaniti, ani jakého auřaadu mieti.*“ Práva městská, Kapitola 41. O násilí panen a paní, A. VII, in: tamtéž, s. 245.

¹⁸⁸ „*Rychtář a saudce jinak nemá sauditi, než jak jest vypovědieno právy, neb ustanoveními, anebo dobrým obyčejem.*“ Práva městská, Kapitola 32. O rychtáři a saudci i jeho povahách a úřadu, A. VIII, in: tamtéž, s. 209-210.

jestli se to nepovedlo za jednoho rychtáře, druhému to zůstalo za úkol.¹⁹⁰ Soudy se neměly konat o svátcích.¹⁹¹ Všechny soudní pře i jejich rozsudky musely být zapsány písařem do městských knih.¹⁹² Brikcí vyčíslil i hodnotu poplatků,¹⁹³ např. v majetkových sporech se vyčíslil jeden funt na 20 grošů.¹⁹⁴

Od výpovědi u soudu se měšťané mohli omluvit pouze, pokud byli těžce nemocní, ve vězení, v období povodní a z obecní potřeby¹⁹⁵,¹⁹⁶ ale jejich povinností bylo se do tří dnů u soudu omluvit.¹⁹⁷ Omluva kvůli povodním nebo kvůli vězení by se nedala vždy stihnout do tří dnů, proto byla vydána výjimka a omluvit se dotyčný měšťan musel v lhůtě do jednoho roka.¹⁹⁸ Kdo nestihl přísahat bez vlastního zlého úmyslu, o spor nemohl přijít.¹⁹⁹ Pokud se ale stalo, že měšťan k soudu nepřišel

---

¹⁸⁹ „Rychtář z pokuty muož na základích sobě vyrážeti.“ Práva městská, Kapitola 32. O rychtáři a saudci i jeho povahách a úřadu, A. XVI, in: tamtéž, s. 213.

¹⁹⁰ „Na rychtáře potomnieho slušejí pokuty, kterýchž předek jeho pozuostaviv nezaplacených, nedobyl jest a neodpusti jest; nebo pokuty nenásledují osoby rychtářovy, ale auřadu.“ Práva městská, Kapitola 32. O rychtáři a saudci i jeho povahách a úřadu, A. XVII, in: tamtéž.

¹⁹¹ „Přísahy v svátky nemají býti, leč pro pokoj a vysvobození.“ Práva městská, Kapitola 23. O svátečních dnech a rukojemství, A. I, in: tamtéž, s. 111.

¹⁹² „Byl-li by kdo zapsán psanú žalobú: saudce má pilně příčinu vyhledati.“ Práva městská, Kapitola 2. O žalobách vuobec, A.V, in: tamtéž, s. 52.

¹⁹³ Konkrétně výši pokut Brikcí vypsál v A. IV. Práva městská, Kapitola 20. O nápravách rozličného zavinění, A. IV, in: tamtéž, s. 133.

¹⁹⁴ „Funt v práviech šacuje se dvacet grošuo.“ Práva městská, Kapitola 20. O nápravách rozličného zavinění, A. II, in: tamtéž, s. 132.

¹⁹⁵ Brikcí blíže obecní potřeby nespecifikuje.

¹⁹⁶ „Nemoc, vězení, voda, potřeba obecní: výmluva z nepostavení.“ Práva městská, Kapitola 8. O příčinách nestání ku právu, A. I, in: J. Jireček – H. Jireček (edd.), *M. Brikcího z Licka Práva*, s. 77.

¹⁹⁷ „Jest-li že by strana nemohla státi k určenému času z hodné příčiny za tři dni, má prodlení mieti.“ Práva městská, Kapitola 8. O příčinách nestání ku právu, A. II, in: tamtéž, s. 77-78.

¹⁹⁸ „Protož v takových příhodách strana nepřítomná užiti má roku zláštnieho dalšieho.“ Práva městská, Kapitola 8. O příčinách nestání ku právu, A. III, in: tamtéž, s. 78.

¹⁹⁹ „Přísahu obmešká-li pro bezelstnú příčinu, pře netratí.“ Práva městská, Kapitola 35. O přísahách vuobec, A. IV, in: tamtéž, s. 227.

a neomluvil se, byl třikrát obeslán (u majetkových sporů v šesti týdnech, u případných vražd ve třech dnech), pak teprve byl přiveden k soudu.²⁰⁰

Přísahat nebo vypovídat²⁰¹ mohl člověk sám nebo přes řečníka.²⁰² Při soudních příších se směli účastnit i řečníci - právní zástupci (samozřejmě jen mužského pohlaví)²⁰³ jednotlivých stran a měli hájit pravdivě svého klienta.²⁰⁴ Řečníci z cizích měst se museli prokázat právním potvrzením.²⁰⁵ Avšak zástupce, který už někdy pošpinil svůj úřad,²⁰⁶ nebo podezřelý právní zástupce nesměl být připuštěn k soudu.²⁰⁷ Zřeknul-li se první zástupce svého úřadu, neměl být soudem nucen, aby dále svého klienta zastupoval.²⁰⁸ Na právního zástupce měla nárok každá soudní strana, i nejchudší měšťané mohli zažádat o svého zástupce a soudce jim ho musel zaplatit.²⁰⁹ Přesto jasným zločincům byl obhájce zamítnut.²¹⁰ Každá strana pak mohla mít i více právních zástupců.²¹¹

---

²⁰⁰ „*Tři obsilky mají předjiti odsauzení a zapsání.*“ Práva městská, Kapitola 10. O obeslání a povolání ku právu, A. II, in: tamtéž, s. 84.

²⁰¹ „*Všeliký člověk muož žalovati nebo svým jménem nebo cizím, jakožto poručník nebo správce.*“ Práva městská, Kapitola 51. O řečnících a poručnících, A. I, in: tamtéž, s. 272.

²⁰² „*Ten, kdož má přísahu činiti, chce-li, muož sám skrze se bez řečníka přísahati.*“ Práva městská, Kapitola 35. O přísahách vuobec, A. I, in: tamtéž, s. 225-226.

²⁰³ „*Ženy, by pak byly rozšafné i výmluvné, však k řečňování připustiti nemají.*“ Práva městská, Kapitola 3. O řečnících, kdy přijímání a kdy nepřijímání býti mají, A. XIII, in: tamtéž, s. 57.

²⁰⁴ „*Řečníci, kteří pravdu hájí, ale ne kteří ji prodávají jsou užiteční.*“ Práva městská, Kapitola 3. O řečnících, kdy přijímání a kdy nepřijímání býti mají, A. I, in: tamtéž, s. 55.

²⁰⁵ „*Poručník cizí má mieti list mocný ku právu.*“ Práva městská, Kapitola 51. O řečnících a poručnících, A. II, in: tamtéž, s. 272-273.

²⁰⁶ „*Zlopověstní, též i přestupníci práva úřadu řečňování mají býti zbaveni, aby dobří tovaryštvem zlých nebyli poškrvněni.*“ Práva městská, Kapitola 3. O řečnících, kdy přijímání a kdy nepřijímání býti mají, A. XIV, in: tamtéž, s. 57.

²⁰⁷ „*Řečník podezřený neřečňuj.*“ Práva městská, Kapitola 3. O řečnících, kdy přijímání a kdy nepřijímání býti mají, A. II, in: tamtéž, s. 55.

²⁰⁸ „*[...] žádá-li se řečník zbaviti řečňování, saudce nemá jeho k tou nutiti.*“ Práva městská, Kapitola 3. O řečnících, kdy přijímání a kdy nepřijímání býti mají, A. III, in: tamtéž.

²⁰⁹ „*[...] saudce má patřiti, aby chudým nebyla ujma na řečnících od mocných.*“ Práva městská, Kapitola 3. O řečnících, kdy přijímání a kdy nepřijímání býti mají, A. VI, in: tamtéž, s. 56.

²¹⁰ „*Opět zjevnému zločinci, by pak žádal ustavičně, řečník má odepřen býti.*“ Práva městská, Kapitola 3. O řečnících, kdy přijímání a kdy nepřijímání býti mají, A. XII, in: tamtéž, s. 57.

Obhájce (řečník) nesměl vypovídat, pokud hájil.²¹² U soudu se vždy přiklánělo i k tomu, jaké pověsti byl žalující i obžalovaný.²¹³ Právní zástupci si museli dávat pozor na to, co říkají, protože jinak by jejich řeč mohla být nesmyslná, a tudíž by v krajním případě mohlo dojít i k zproštění viny obžalovaného.²¹⁴ Kdo by nepravdivě svědčil, zaplatil pokutu 100 grošů (u lehčích případů) nebo mu byl protrhnut jazyk (u těžších případů).²¹⁵

Pod městské právo spadala i vrchnost, měla-li ve městě nějaký závazek.²¹⁶ Pokud se chtěl duchovní soudit o světský majetek, musel k tomu využít světské právo.²¹⁷ Kdyby jeden účastník soudní pře provokoval k fyzickému násilí jiného z účastníků, byla mu dána pokuta ve výši jeho provinění (tj. od 2 funt do vyhnání z města).²¹⁸ Po rozsudku se směly strany odvolat k vyššímu soudu, avšak do šesti týdnů od vyřknutí rozsudku.²¹⁹ Kdo by se neodvolal, ale stejně by se proti rozsudku postavil,

---

²¹¹ „*Řečníkuo niekoľik muož strana mieti bez ujmy jiným.*“ Práva městská, Kapitola 3. O řečnících, kdy přijímání a kdy nepřijímání býti mají, A. XI, in: tamtéž.

²¹² „*Že řečník, z peněz najat jsa, v při, kteréž hájí, a straně, jejížto při vede, svědectvie nemuož vydati.*“ Práva městská, Kapitola 68. O svědcích a jich povahách vuobec, A. XXVI, in: tamtéž, s. 342.

²¹³ „*Puovod a obeslaný mají šetríni býti, jaké jsú pověsti.*“ Práva městská, Kapitola 1. O žalobníku a obžalované vuobec, A. XXXIII, in: tamtéž, s. 43.

²¹⁴ „*K zpletené žalobě nejistého rozumu nemá se odpovídati.*“ Práva městská, Kapitola 3. O řečnících, kdy přijímání a kdy nepřijímání býti mají, A. XV, in: tamtéž, s. 57.

²¹⁵ „*Pokuta falešného svědectví v přech lehčejších: sto grošuo, v větších pak: jazyku protření.*“ Práva městská, Kapitola 20. O nápravách rozličného zavinění, A. XXXIX, in: tamtéž, s. 143.

²¹⁶ „*Urození z městských gruntuov mají městské právo trpěti.*“ Práva městská, Kapitola 1. O žalobníku a obžalované vuobec, A. XXXI, in: tamtéž, s. 42.

²¹⁷ „*V stavuňku věci světské i kněz na právě světském odpovídaj.*“ Práva městská, Kapitola 7. O stavuňcích vuobec, A. XIII, in: tamtéž, s. 73-74.

²¹⁸ „*Kdyby jeden druhého před saudem zhaněje k bitvě pobízel, pokuta.*“ Práva městská, Kapitola 1. O žalobníku a obžalované vuobec, A. XXVII, in: tamtéž, s. 41.

²¹⁹ „*Kdož se k vyššímu právu odvolá, nedovede-li svého odvolanie v šesti neděliech pořád zběhlých: leč by hodná překážka byla, za neodvolávajícího má jmín býti.*“ Práva městská, Kapitola 4. O odvolání k vyššímu právu, A. IV, in: tamtéž, s. 58.

zaplatil pokutu deseti kop.²²⁰ Při nedodržení rozsudku byla odsouzenému dána dopředu nespécifikovaná pokuta.²²¹ Kdo nechtěl jít do vazby, byl přinucen násilím a k tomu ještě zaplatil 5 šilinků pokuty.²²² Pokud se jmenovalo u soudu více svědků, než jich ve skutečnosti bylo, musel dotyčný zaplatit pokutu.²²³

I Žid směl předstoupit před soud, ale jen ten s dobrou pověstí.²²⁴ Nařknul-li Žid křesťana před Židy, mohli svědčit Židé i křesťané.²²⁵ Spor dvou Židů se měl vést mezi dalšími Židy.²²⁶ Vypovídat směl i člověk, který měl vadu řeči.²²⁷ Přisahat na kříž (s motivem ukřižování Krista)²²⁸ se muselo dvěma prsty,²²⁹ ale nerozhodovalo jakou rukou.²³⁰ Spletl-li se člověk a nevědomostí přísahal více prsty, nebyl to velký

---

²²⁰ „Kdož by nález od přisežných spravedlivě vynesený směl štrafovati, dá pokuty deset kop, [...]“ Práva městská, Kapitola 20. O nápravách rozličného zavinění, A. XXXVIII, in: tamtéž, s. 143.

²²¹ „Pokuta, kdo by přestúpil záповěd rychtáře neb saudcí.“ Práva městská, Kapitola 20. O nápravách rozličného zavinění, A. XXVII, in: tamtéž, s. 140.

²²² „Když některaký, maje pro neřády jat býti, rychtáři před přisežnými tak velmi se jest protivil, že, sa mocí přemožen, vsazen byl: nalezeno jest, že pět šilinkuo malých pokuty byl by zaplatiti dlužen.“ Práva městská, Kapitola 32. O rychtáři a saudci i jeho povahách a úradu, A. XIX, in: tamtéž, s. 214.

²²³ „Svědkuov kdo b viec jmenoval a méně pokázal, pře neztratí, než pokutu dá.“ Práva městská, Kapitola 32. O rychtáři a saudci i jeho povahách a úradu, A. XXII, in: tamtéž, s. 215-216.

²²⁴ „Žid v svém židovstvu zachovalý muož v saudu za dobrého projieti.“ Práva městská, Kapitola 34. O židech a základích, A. I, in: tamtéž, s. 222.

²²⁵ „Žid nařkne-li křesťana před židy, mají býti židé i křesťané svědkové.“ Práva městská, Kapitola 34. O židech a základích, A. II, in: tamtéž, s. 222-223.

²²⁶ „V žalobě, kteriž činí žid na žída, sami přisežní židovští ortel mohau vyriekati, leč by snad nechtěli neb od stran byli by v podezření. Nebo tehda přisežní křesťané s židy k vynešení ortele přijati bud'te.“ Práva městská, Kapitola 34. O židech a základích, A. IV, in: tamtéž, s. 224.

²²⁷ „Přisahaje šeplavý, neb breptavý, neb zajiekavý, by pochyby, neškodí.“ Práva městská, Kapitola 35. O přísahách vuobec, A. V, in: tamtéž, s. 227.

²²⁸ „Kříž ku přisaze má býti s znamením Umučení Pána Krista.“ Práva městská, Kapitola 35. O přísahách vuobec, A. XV, in: tamtéž, s. 230.

²²⁹ „Přisaha má býti dvěma prsty.“ Práva městská, Kapitola 35. O přísahách vuobec, A. IX, in: tamtéž, s. 228.

²³⁰ „Ruce obě jsau příjemné ku přisaze.“ Práva městská, Kapitola 35. O přísahách vuobec, A. VI, in: tamtéž, s. 227-228.

prohřešek.²³¹ Přisahat směl člověk duchovní i urozený.²³² Když vypovídající u soudu neuměl jinou řeč než mateřský jazyk, měl mluvit tak, jak byl zvyklý.²³³ Přísaha proběhla před přísežnými a před protivníkovou stranou.²³⁴ Přísežní svědci mohli svědčit jen jinému, nikdy ne sobě.²³⁵ Muž mohl za ženu u soudu vypovídat.²³⁶ Svědek nesměl odejít během soudu a přestat svědčit.²³⁷

Pokud se na dokumentu vyskytlo více úkonů (dluh, dědictví, ...), byl i tak platný.²³⁸ Na platnosti nic nezměnila ani písařova chyba nebo nevhodně umístěná pečeť,²³⁹ ani proděravění dokumentu.²⁴⁰ Když byla ale nějaká část textu seškrabaná, chápalo se to jako zfalšování dokumentu,²⁴¹ stejně tak se chápalo i podvodné

---

²³¹ „Přisahaje z nepaměti pěti prsty, nenie škodné.“ Práva městská, Kapitola 35. O přísahách vuobec, A. XI, in: tamtéž, s. 229.

²³² „Přisahati muož na svém právě člověk duchovní neb zemanský.“ Práva městská, Kapitola 35. O přísahách vuobec, A. VII, in: tamtéž, s. 228.

²³³ „Přisahati má zvyklau řeči svau, kdo jiné neumí.“ Práva městská, Kapitola 35. O přísahách vuobec, A. X, in: tamtéž, s. 229.

²³⁴ „Řečník přísežný má jej spuosobu přísahy před přísežnými v přítomnosti slyšenie protivníka neučiti, a má vždy v tom zpuosobu pře, o kterauž má přisahati, některak dotknúti.“ Práva městská, Kapitola 35. O přísahách vuobec, A. XII, in: tamtéž.

²³⁵ „Ač koli přísežní k žalobníkovi neb obžalovaného při mohau svědčtit: avšak v své vlastní při sami sobě svědčiti nemohau; neb nenie slušné ani spravedlivé, aby kdo byl žalobníkem i svědkem.“ Práva městská, Kapitola 36. O přísežných svědomí, A. I, in: tamtéž, s. 231.

²³⁶ „Muž má vuoli za ženu odpovedati v saudu.“ Práva městská, Kapitola 40. O ženách a pannách vuobec, A. I, in: tamtéž, s. 239-240.

²³⁷ „Kdož před saudem slavně odříká se svědků, od vedenie v té při zbraňován bývá, leč by co nového, ješto zvláštneho důvodu potrebuje zašlo.“ Práva městská, Kapitola 57. O odeřčenje neb odpuštění a zavázanie vuobec, A. III, in: tamtéž, s. 282.

²³⁸ „Že pro řečené dvojení řeči hamfešt nenie porušený.“ Práva městská, Kapitola 50. O hantfeštích a listech na dědictvie a dluhy, A. VIII, in: tamtéž, s. 269.

²³⁹ „Při kládení pečeti řád převrácený aneb přeložený, budto přivěšování, neporušuje hamfeštu, ačkoli hlaupost písaře tiem se ukazuje.“ Práva městská, Kapitola 50. O hantfeštích a listech na dědictvie a dluhy, A. IX, in: tamtéž.

²⁴⁰ „List, maje dieru přirozenú, nenie škodný.“ Práva městská, Kapitola 50. O hantfeštích a listech na dědictvie a dluhy, A. XII, in: tamtéž, s. 271.

²⁴¹ „V listu strúhaní v miestech potrebných jest škodné.“ Práva městská, Kapitola 50. O hantfeštích a listech na dědictvie a dluhy, A. I, in: tamtéž.

upravování dokumentu.²⁴² Dokumenty, které byly psané pro konkrétní osobu, vešly v platnost smrtí jejího činitele, dokumenty o majetku byly ale dlouhodobějšího rázu.²⁴³ Darovací listina ztratila platnost skutkem, při kterém ztratili oba účastníci jednání vstup k právu, nebo napadnutím listiny do roka a do dne od sepsání, či po uplynutí času, kdy se měl objekt darování darovat, nebo odsouzením jednoho z účastníků jednání nebo špatným užíváním darované věci, atd.²⁴⁴

Rozsudek (do vynesení v tajnosti držený)²⁴⁵ musel být jednoznačný a vyjmenovány měly být všechny jeho příčiny.²⁴⁶ Rozsudek se směl odeslat k vyššímu soudu na posouzení na žádost stran sporu.²⁴⁷

Svědectví bylo na řadě vždy na konci všech sporů.²⁴⁸ Svědkové museli být nejméně dva.²⁴⁹ Svědčit nesměli ženy, nedospělí chlapci (do 14 let) a dívky (do 12 let), jedinci smyslů zbavení, slepí, hluchí, němí a nevěřící (Saraceni, Židé – protože se přísahalo na kříž pro víru).²⁵⁰ Neznámí svědkové museli přísahat, že nejsou najati.²⁵¹

---

²⁴² „O škodném opravování hamfeštu.“ Práva městská, Kapitola 50. O hantfeštích a listech na dědictvie a dluhy, A. XV, in: tamtéž, s. 271-272.

²⁴³ „List na osobu nenie stálý, ale na grunty jest stálezší.“ Práva městská, Kapitola 50. O hantfeštích a listech na dědictvie a dluhy, A. X, in: tamtéž, s. 269-270.

²⁴⁴ „List a obdarování potraruje se z těchto příčin.“ Práva městská, Kapitola 50. O hantfeštích a listech na dědictvie a dluhy, A. XI, in: tamtéž, s. 270.

²⁴⁵ „Ortel konšelé mají tajně spisovati.“ Práva městská, Kapitola 60. O ortelích, jak a kterým řádem mají vypovídání býti, A. III, in: tamtéž, s. 284-285.

²⁴⁶ „Ortele z podstaty nenie, všechny příčiny v něm položití.“ Práva městská, Kapitola 60. O ortelích, jak a kterým řádem mají vypovídání býti, A. I, in: tamtéž, s. 284.

²⁴⁷ „Ortel, žádají-li strany, má upřímně oznámen býti vyššímu právu.“ Práva městská, Kapitola 60. O ortelích, jak a kterým řádem mají vypovídání býti, A. II, in: tamtéž.

²⁴⁸ „Přísaha jest konec všech pří a sauduov.“ Práva městská, Kapitola 68. O svědcích a jich povahách vuobec, A. XVIII, in: tamtéž, s. 338-339.

²⁴⁹ „Svědkové neb smlauvce neb kšaftovníci dva najměň býti mají.“ Práva městská, Kapitola 68. O svědcích a jich povahách vuobec, A. XIX, in: tamtéž, s. 339.

²⁵⁰ „Svědomie tato z práva nemohau přijata býti. Najprv ženské.“ Práva městská, Kapitola 68. O svědcích a jich povahách vuobec, A. I, in: tamtéž, s. 329-332.

²⁵¹ „Svědkové neznámí a podezřelí mají přísici zvláště, že nejsau najati.“ Práva městská, Kapitola 68. O svědcích a jich povahách vuobec, A. III, in: tamtéž, s. 333.

K nemocným svědkům se měli poslat přísežní i písař.²⁵² Kdo odmítal svědky druhé strany, nesměl sám na své sázet.²⁵³ Nikdo neměl být nucen k přísaze.²⁵⁴ Svědkové nesměli být ti, kteří byli z něčeho obviněni, protože svědčit směli jen ti s dobrou pověstí.²⁵⁵ Bratr za bratra nesměl svědčit.²⁵⁶ Svědčit nesměl podezřelý, tj. dvakrát obžalovaný člověk.²⁵⁷ Vždy bylo mocnější svědectví lidí s dobrou pověstí.²⁵⁸ Přísežní mohli svědčit, pokud slyšeli od dalších přísežných to, u čeho sami nebyli.²⁵⁹ Výpověď nejistá se brala vážně také.²⁶⁰ Výpovědi přísežných mohl kdokoli doplnit, kdyby přísežný zapomněl.²⁶¹ Když se našli dva svědkové stejně mocní, ti soupeřovi měli menší

---

²⁵² „K svědkuom nemocným má vyslán býti písař s přísežnými.“ Práva městská, Kapitola 68. O svědcích a jich povahách vuobec, A. IV, in: tamtéž.

²⁵³ „Svědky kto zamítá, sám jich také vésti nemá.“ Práva městská, Kapitola 68. O svědcích a jich povahách vuobec, A. VI, in: tamtéž, s. 333-334.

²⁵⁴ „Svědky kdo by přinutkal k přísaze, aby druhé straně nesvědčili, neb někdo neradil: nemá prospěšno býti.“ Práva městská, Kapitola 68. O svědcích a jich povahách vuobec, A. VII, in: tamtéž, s. 334.

²⁵⁵ „Svědkem nemuož býti, na koho nárek jest ukázán.“ Práva městská, Kapitola 68. O svědcích a jich povahách vuobec, A. VIII, in: tamtéž.

²⁵⁶ „Znamenati se má, že bratr miesto bratra v těžké při, v zlodějstvu, v lúpeži a tým podobné hlavní při, nemuož svědčiti.“ Práva městská, Kapitola 68. O svědcích a jich povahách vuobec, A. IX, in: tamtéž, s. 334.

²⁵⁷ „Dvakrát pro zlodějstvie obžalovaný bude-li kdo, by pak u něho zlodějstvie nikdy nebylo nalezeno, by se i očistil: proto nemůž za svědka dokonalého býti, jakožto již podezřelý.“ Práva městská, Kapitola 68. O svědcích a jich povahách vuobec, A. X, in: tamtéž, s. 335.

²⁵⁸ „A poněvadž chvalitebnější jest dobrá pověst, nežli zlá: raději dopuštěn bývá každý k obránění své dobré pověsti, nežli by měl přemožen býti za zlopověstného.“ Práva městská, Kapitola 68. O svědcích a jich povahách vuobec, A. XI, in: tamtéž.

²⁵⁹ „Přísežní o tom, co slyší od přísežného v přech, smluvách mohau svědčiti.“ Práva městská, Kapitola 68. O svědcích a jich povahách vuobec, A. XII, in: tamtéž.

²⁶⁰ „Nebo nejisté a nestálé vyznávanie přísežného, jakož žalobníku neprospievá, též obžalovanému neškodí.“ Práva městská, Kapitola 68. O svědcích a jich povahách vuobec, A. XIII, in: tamtéž, s. 336.

²⁶¹ „Svědka po jeho svědomie pamatovati každý muož, aby doložil, co by zapomenul, bez škody.“ Práva městská, Kapitola 68. O svědcích a jich povahách vuobec, A. XIV, in: tamtéž.

váhu.²⁶² Strana, která měla předvést svědky v budoucím majetkovém sporu, měla na žádost odpůrce nějakého svědka předvolat i v současném sporu.²⁶³ Pokud svědek zemřel, mohla za něj strana postavit jiného, i přísežného, kterému by zemřelý vše řekl před svou smrtí.²⁶⁴ Pokud strana něco slíbila, ale nesplnila to, ve sporu dostala přednost druhá strana.²⁶⁵ Kdyby se svědkové spikli, nesměli svědčit.²⁶⁶ Biřic směl svědčit, ale kat ne.²⁶⁷ Svědkové, kteří si nebyli jistí a vypovídali zmatečně, nestačili.²⁶⁸ Svědectví důkazů a skutků mělo větší váhu, než slovní svědectví.²⁶⁹ Svědek, kterého obě strany vyvolily, musel se k soudu dostavit.²⁷⁰ Otec nesměl svědčit svému synovi.²⁷¹ Když měl někdo podezření, že svědek není vhodný, měl se ozvat před tím, než svědek

---

²⁶² „Svědkové jsau-li rovní, mocnější jsau súpeřovi.“ Práva městská, Kapitola 68. O svědcích a jich povahách vuobec, A. XVI, in: tamtéž, s. 337-338.

²⁶³ „Strana, mající svědky vésti v peněžité při, neb o zboží v budoucím saudu, k žádosti strany odporne jmenovati bude jednoho z nich v přítomném saudu.“ Práva městská, Kapitola 68. O svědcích a jich povahách vuobec, A. XXI, in: tamtéž, s. 340.

²⁶⁴ „Svědék umře-li, straně se prótah má přiti pro jiného.“ Práva městská, Kapitola 68. O svědcích a jich povahách vuobec, A. XXIII, in: tamtéž.

²⁶⁵ „Strana někdy podvoluje se dobrovolně v nětco; když toho neučiní, při tratí.“ Práva městská, Kapitola 68. O svědcích a jich povahách vuobec, A. XXIV, in: tamtéž, s. 340-341.

²⁶⁶ „Svědkové, v tovaryšství spiknutí na někoho, nemohau svědčiti.“ Práva městská, Kapitola 68. O svědcích a jich povahách vuobec, A. XXV, in: tamtéž, s. 341-342.

²⁶⁷ „Že biřic bez pochyby muož svědčiti, ale kat, že, pro lakomství a pro mzdu časného zisku najat jsa, dobrovolně, jakožto zaufalec, vražedníkem se činí a ustanovuje, od svědectvie hodně bývá zavržen, [...]“ Práva městská, Kapitola 68. O svědcích a jich povahách vuobec, A. XXVII, in: tamtéž, s. 342-343.

²⁶⁸ „Svědkové zmateční neb nejistí, a ne tak světle vyznávajiece, aby jich řeči mohla pravda zjevná býti, nejsau dostateční k duvodu úmysla té strany, od kteréž jsau vedeni.“ Práva městská, Kapitola 68. O svědcích a jich povahách vuobec, A. XXVIII, in: tamtéž, s. 343.

²⁶⁹ „Z toho ortele naučení jest, že svědectvie skutečné předkládá se před svědectvie řeči.“ Práva městská, Kapitola 68. O svědcích a jich povahách vuobec, A. XXIX, in: tamtéž, s. 343-344.

²⁷⁰ „Strany když se na jednostajné svědky volají, jimi rozsúzení býti mají.“ Práva městská, Kapitola 68. O svědcích a jich povahách vuobec, A. XXX, in: tamtéž, s. 344.

²⁷¹ Otec nemuož svědčiti synu svému.“ Práva městská, Kapitola 68. O svědcích a jich povahách vuobec, A. XXX, in: tamtéž.

složil přísahu na kříž.²⁷² Zet'ové nesměli svědčit proti tchýni.²⁷³ Pokud strana mohla postavit nového svědka za odmítnutého svědka, měla to využít.²⁷⁴ Na žádost směli být svědkové viděni, a pokud je nikdo neodvrhl, směli svědčit.²⁷⁵ Když někdo odpíral svědky bez dostatku důvodů, musel přísahat, že to nedělal ze zlé vůle.²⁷⁶ Jestliže svědka někdo z něčeho nařkl, nesměl svědek už svědčit.²⁷⁷ Svědek na konec výpovědi měl připojit: „*Toho jsem svědom.*“, ale když zapomněl, nevadilo to.²⁷⁸ Pokud se jednalo o meze nebo hranice, starší svědectví bylo lepší.²⁷⁹ Když se svědkové nemohli dostavit z vážného důvodu, mělo se na jejich svědectví počkat.²⁸⁰ Ke svědectví obchodního sporu nesměli být přizváni spolukupující.²⁸¹ Při odloučení majetku (např. dobytek)

---

²⁷² „*O podezrenie svědkuov.*“ Práva městská, Kapitola 68. O svědcích a jich povahách vuobec, A. XXX, in: tamtéž.

²⁷³ „*O svědectvie zetino proti svekruši.*“ Práva městská, Kapitola 68. O svědcích a jich povahách vuobec, A. XXX, in: tamtéž, s. 345.

²⁷⁴ „*Ač strana, majíc svědky provoditi, toto předložila osvědčení, jest-li že pro odvržení neb obyčejem kterým koli některý z nich svědkův byli zavrženi, [...] tehda muože miesto svědka jiného vystaviti, bez překážky strany odporne.*“ Práva městská, Kapitola 68. O svědcích a jich povahách vuobec, A. XXXI, in: tamtéž.

²⁷⁵ „*Konečně jest nalezeno k otázce, že k žádosti strany svědkové nětčí, proti ní vedení, mají před oči býti vystaveni a prstem ukázáni.*“ Práva městská, Kapitola 68. O svědcích a jich povahách vuobec, A. XXXII, in: tamtéž.

²⁷⁶ „*Strana zamítá-li svědky, m zavázati se, že ze zlosti toho nečiní.*“ Práva městská, Kapitola 68. O svědcích a jich povahách vuobec, A. XXXIV, in: tamtéž, s. 346.

²⁷⁷ „*Ač proti svědkův odepřieno by bylo, že někdy pro prohrešenie bez zavinění jemu předložené od svědectvie byl odvržen: z duvodu takového odporu od svědectvie opět bývá zavržen.*“ Práva městská, Kapitola 68. O svědcích a jich povahách vuobec, A. XXXV, in: tamtéž, s. 346.

²⁷⁸ „*Svědek nedoloží-li: „toho jsem svědom,“ nenie škodné.*“ Práva městská, Kapitola 68. O svědcích a jich povahách vuobec, A. XXXVI, in: tamtéž, s. 346-347.

²⁷⁹ „*Starodávni právo jest, že když jest zvláště o meze, o hranice neb končiny dědin, nebo o nápodobné věci pře, že svědectvie starodávnejšího času jest mocnějši.*“ Práva městská, Kapitola 68. O svědcích a jich povahách vuobec, A. XXXVII, in: tamtéž, s. 347.

²⁸⁰ „*Že svědkuom, z hodné překážky neb z nuzné potřeby v den určený ku právu nemohoucím státi, bez škody strany, má prodlenější rok býti dán.*“ Práva městská, Kapitola 68. O svědcích a jich povahách vuobec, A. XXXIX, in: tamtéž, s. 347-348.

²⁸¹ „*Svědky saukupníky nemuož žádný vésti v trhových věcech.*“ Práva městská, Kapitola 68. O svědcích a jich povahách vuobec, A. XLI, in: tamtéž, s. 348.

musel poškozený doložit svědectví sedmi lidí.²⁸² Svědkové mohli být použiti oběma stranami.²⁸³ Mezi podezřelé svědky patřili ti: co žalovali schválně nevinného, co útočili na jiné i slovně, co přebývali s nepřáteli, co byli přátelé nepřátel.²⁸⁴ Vyšší počet svědků na jedné straně sporu nevyhrál.²⁸⁵ Větší váhu měli svědkové odpůrce při zaplacení dluhů.²⁸⁶ Svědčit měli nejméně dva svědci.²⁸⁷ Svědčit nesměl nikdo ze stejné rodiny jako účastník sporu.²⁸⁸ Jestli byl spor o dání úroku, vždy se soud klonil ke křesťanu a zbytek lichvy se nemusel doplácet.²⁸⁹ Pokud se svědek do roka nedostavil k soudu, už se nesměl ke sporu připojit.²⁹⁰

S majetkovým právem souvisí i vymezení práv a povinností obou soudních stran, tedy strany navrhovatele a odpůrce. Obecně platilo žalovat u práva žalovaného.²⁹¹ Žalující strana, která ve městě nebyla domácí, se musela za svou pověst

---

²⁸² „*Očista pro blauzení jest sama sedmého.*“ Práva městská, Kapitola 68. O svědcích a jich povahách vuobec, A. XLII, in: tamtéž, s. 348-349.

²⁸³ „*Svědkové jednostajní mohau býti o skutku a příčinách toho.*“ Práva městská, Kapitola 68. O svědcích a jich povahách vuobec, A. XLIII, in: tamtéž, s. 349.

²⁸⁴ „*Svědkové podezřelí jsú tito dole psaní vedlé Práv, avšak opatrně odmítání bud'te.*“ Práva městská, Kapitola 68. O svědcích a jich povahách vuobec, A. XLIV, in: tamtéž, s. 349-350.

²⁸⁵ „*Svědkuov větší počet ne vždy se přijímá.*“ Práva městská, Kapitola 68. O svědcích a jich povahách vuobec, A. XLV, in: tamtéž, s. 350.

²⁸⁶ „*Svědkové súdeřovi o záplatě dluhu listovnieho přednější jsau a mocnější.*“ Práva městská, Kapitola 68. O svědcích a jich povahách vuobec, A. XLVI, in: tamtéž, s. 350-351.

²⁸⁷ „*Svědkové dva k jistci sau dosti ku právu.*“ Práva městská, Kapitola 68. O svědcích a jich povahách vuobec, A. XLVII, in: tamtéž, s. 351.

²⁸⁸ „*Pro vlastní jméno jest-li že svědek, budúcně maje veden býti, jmenuje se, nebývá dopuštěn k svědectvie, komuž jest právem zapovědjeno, jakož otec, syn neb jiná méně hodná osoba.*“ Práva městská, Kapitola 68. O svědcích a jich povahách vuobec, A. L, in: tamtéž, s. 352.

²⁸⁹ „*Platí-li křesťan židu a o to saudí se, má na jistině poraziti se.*“ Práva městská, Kapitola 72. Židu platí-li křesťan, na jistině-li čili na lichvě má sraženo býti, A. I, in: tamtéž, s. 370.

²⁹⁰ „*Když nepostaví svědka k zavitému roku, potom jeho stavěti nemuož.*“ Práva městská, bez označení, in: tamtéž, s. 375.

²⁹¹ „*Poněvadž žalovník má následovati práva, v němž bydlí obžalovaný, má layk na jáhna neb na jiného svěcence žalovati před saudcí duchovním, ale svěcenec má žalovati na layka před světským saudem.*“ Práva městská, Kapitola 70. O raněných a ranách vuobec, A. IX, in: tamtéž, s. 359.

zaručit penězi.²⁹² Pokud by muž zemanského stavu, který spadal pod zemský soud, žaloval u městského soudu, musel přijmout městské právo.²⁹³ Soudce – rychtář či konšel – měl být při vlastní žalobě upřednostněn, protože plnil úřad.²⁹⁴ Přesto se nesměl účastnit soudu, pokud se o něj přímo jednalo.²⁹⁵ Soudce se nesměl ani ke sporu přizvat jako spolužalující, protože „[...] *nemohú spolu a pojednú žalovati, i úřadu svého zvyklého vésti.*“²⁹⁶ V případě, že by se u soudu sešly dvě žaloby, ke slyšení přišla vždy v pořadí ta první, přitom nezáleželo na tom, kdo žaluje o větší majetek.²⁹⁷ Muž – hospodář – měl právo žalovat i vypovídat k žalobě místo své manželky, dětí i za čeled', kterou zaměstnával.²⁹⁸ Žalovat o majetek se nesměl duchovní, protože byl „[...] *prelátu svému poddaný, aniž vládne svým vlastenstvím, ani užívá své svobodné vuole.*“²⁹⁹ Žalující mohl odvolat svou žalobu kromě té už vyřčené před soudem.³⁰⁰

Obžalovaný měl vždy povinnost na žalobu reagovat.³⁰¹ Existovaly ale výjimky z pravidla. Obžalovaný nemusel reagovat na žalobu, pokud by byla žaloba založena

---

²⁹² „Žalobník cizí ku právu uručiti má.“ Práva městská, Kapitola 1. O žalobníku a obžalované vuobec, A.XIV, in: tamtéž, s. 37.

²⁹³ „Zeman, žaluje-li na městském právě, toho práva rád a právo trpěti má.“ Práva městská, Kapitola 23. O svátečních dnech a rukojemství, A. IX, in: tamtéž, s. 155.

²⁹⁴ „Žaloba rychtářova neb konšela, když se úřadu tkne, má prvé slyšána býti.“ Práva městská, Kapitola 1. O žalobníku a obžalované vuobec, A.XXIII, in: tamtéž, s. 39-40.

²⁹⁵ „Rychtář a soudce v své při neb dědicuov neb čeledi, seděti v saudu nemá.“ Práva městská, Kapitola 1 O žalobníku a obžalované vuobec, A.XLIX, in: tamtéž, s. 50.

²⁹⁶ Práva městská, Kapitola 1. O žalobníku a obžalované vuobec, A. L, in: tamtéž.

²⁹⁷ „Žalují-li dva, má slyšení, kto prvé ku právu přišel.“ Práva městská, Kapitola 1. O žalobníku a obžalované vuobec, A.XX, in: tamtéž, s. 39.

²⁹⁸ „Že hospodář, otec čelední s čeledí, za ženu, za děti, neb za služebníky a za děvky, náchlebníky své, ve všech přech, chce-li, muože v saudu žalovati i odpoviedati.“ Práva městská, Kapitola 1. O žalobníku a obžalované vuobec, A. XV, in: tamtéž, s. 37.

²⁹⁹ Práva městská, Kapitola 1. O žalobníku a obžalované vuobec, A.XXXV, in: tamtéž, s. 45.

³⁰⁰ „Žalobník všecky žaloby, kteréž činí, muož odvolati bez pokuty, krom těch, kteréž před čtyřmi lavicemi saudnými prožaluje; [...].“ Práva městská, Kapitola 56. O žalobách vuobec, A. I, in: tamtéž, s. 279.

³⁰¹ „Obžalovaný má vždycky odpoviedati k žalobě žalobníka.“ Práva městská, Kapitola 1. O žalobníku a obžalované vuobec, A.XLVI, in: tamtéž, s. 49.

pouze na domněnkách.³⁰² Obžalovaný měl odpovídat ke každé žalobě zvlášť.³⁰³ Platilo, že výpověď obžalovaného dobré pověsti byla hodnocena uvěřitelněji než nařknutí žalujícího.³⁰⁴ Obžalovaný směl se svolením žalobce za sebe k soudu posílat svého zástupce, přísežného poručníka.³⁰⁵ Obžalovaný měl dostat čas na rozmyšlenou, aby vyvolil správné svědky.³⁰⁶ Dále směl obžalovaný pro svou věc využít i svědectví cizinců, tedy obyvatel cizího města.³⁰⁷ Jestliže sama obec žalovala dotyčného jedince a on mohl doložit pro svou nevinu sedm přísežných svědků, mělo toto svědectví větší váhu než nařknutí obce.³⁰⁸ Jestli byl kdo předvolán k rychtáři a třikrát se nedostavil, čekala ho pokuta a jednání jako s vězněm,³⁰⁹ tzn. stal se psancem.³¹⁰ Psanec byl pak dle

---

³⁰² „*Obeslaný není povinen odpovídati k žalobě z domnění.*“ Práva městská, Kapitola 1. O žalobníku a obžalované vuobec, A.XLVIII, in: tamtéž, s. 50.

³⁰³ „*Obžalovaný v každé při má vuoli, po jednom artikuli odpoviedati.*“ Práva městská, Kapitola 56. O žalobách vuobec, A. II, in: tamtéž, s. 280.

³⁰⁴ „*Obžalovaný viery hodný, který jména dobrého a pověsti jest, raději má dopuštěn býti k obránění cti, těla i zboží, nežli by měl přemožen býti od puovoda neb žalobníka.*“ Práva městská, Kapitola 1. O žalobníku a obžalované vuobec, A.II, in: tamtéž, s. 33.

³⁰⁵ „*Jestli že obžalovaný s povolením žalobce při svú přísežnému poručil by: poručenstvie jest stálé, a přísežný jménem poručenstvie k duovodu muož svědky vésti plným právem.*“ Práva městská, Kapitola 1. O žalobníku a obžalované vuobec, A.XXIX, in: tamtéž, s. 41.

³⁰⁶ „*Straně k jmenování svědkuov má potaz se přiti.*“ Práva městská, Kapitola 68. O svědcích a jich povahách vuobec, A. XXII, in: tamtéž, s. 340.

³⁰⁷ „*Obžalovaný muož se brániti svědky hostinskými.*“ Práva městská, Kapitola 1. O žalobníku a o obžalované vuobec, A.III, in: tamtéž, s. 33-34.

³⁰⁸ „*Sedm svědkuov viec mohu u práva než obce.*“ Práva městská, Kapitola 2. O žalobách vuobec, A.IX, in: tamtéž, s. 53-54.

³⁰⁹ „*Nechce-li po třetie přijíti, vezma od něho pokutu dřieveřčenau, před rychtáře jako vězeň má býti veden, jest-li pře lehká. Pakli by žaloba byla těžká, jakožto z ran a z neslušnosti, tehdy bez přijetí rukojmí v kládě přes noc seděti má.*“ Práva městská, Kapitola 20. O nápravách rozličného zavinění, A. XXVI, in: tamtéž, s. 139-140.

³¹⁰ „*Ale v zavitych saudích za tři dni ustavičně pořád psanec pohoněn bývá, a čtvrtý den zapsáním bývá odsauzen.*“ Práva městská, Kapitola 55. O zapsání vin a psancích vuobec, A. I, in: tamtéž, s. 276. Také i Práva městská, Kapitola 54. O slibích, o vyvazení a osvobození, A. II, in: tamtéž.

práva roven vinnému.³¹¹ Kdo by přechovával psance (který ale neuskutečnil hrdelní zločin), zaplatil pokutu 5 funtů.³¹² Očistit se od obžaloby se směl obžalovaný i proti přísězným.³¹³ Jestliže soud zprostil obžalovaného z činu, ze kterého ho žalovalo více poškozených, obžalovaný se hájil pouze u žaloby první, proto zproštění viny platilo i pro další poškozené a ti ho nemohli znovu za stejný čin k soudu předvolat.³¹⁴ Pokud by se obžalovaný přiznal mimo soud, i kdyby bylo jeho přiznání vyslyšeno přísěznými svědky, takové přiznání mělo mít daleko menší váhu.³¹⁵ Odsouzený loupežník (nebo vrah) s rozsudkem smrti směl svou hlavu vykoupit za 30 kop, ale musel k tomu dostat milost.³¹⁶ Za mučení obžalovaného bez moci k tomu dané dostal dotyčný člověk pokutu.³¹⁷

Půjčky definoval Brikcí takto: „*Puojčení jest některé věci k některakému vlastniemu užitku bez záplaty učiněná puojčka a neodcizení.*“³¹⁸ Například u peněžní půjčky upozorňoval, že když si měšťan půjčil peníze od dvou věřitelů, musel je vrátit též oběma věřitelům, protože by se mohlo totiž stát, že po navrácení celé částky jen jednomu věřiteli, ozval by se druhý věřitel, ke kterému by se jeho díl již nedostal,

---

³¹¹ „*Psanec, oč koli bude zapsán, již vinen jest.*“ Práva městská, Kapitola 54. O slibích, o vyvazení a osvobození, A. VII, in: tamtéž, s. 278-279.

³¹² „*Kdož by v svém domu přechovával psance nebo zapsaného pro ránu, neb pro přestaupenie, pro něž by jemu k hrdlu nešlo: pět funtuo dá z pokutu ten hospodář; [...].*“ Práva městská, Kapitola 54. O slibích, o vyvazení a osvobození, A. VI, in: tamtéž, s. 278.

³¹³ „*Jest-li že by obžalovaný chtě ujeti žaloby přísězného neb konšela skrze oščištění: ne obtiežněji se očistí než jako by člověk obecní neprísězný, toliko v nápodobné při, žaloval.*“ Práva městská, Kapitola 56. O žalobách vuobec, A. III, in: tamtéž, s. 280.

³¹⁴ „*Poněvadž při první žalobě nestalo se osvědčení vo druhé žalobě obžalovaný nebude k té druhé odpoviedati.*“ Práva městská, Kapitola 1. O žalobníku a obžalované vuobec, A. XXXII, in: tamtéž, s. 42-43.

³¹⁵ „*Přiznání v saudu má viec váženo býti než krom saudu, by i před přísěznými bylo.*“ Práva městská, Kapitola 13. Seznání neb přiznání, která škodí a která nic, A. I, in: tamtéž, s. 93-94.

³¹⁶ „*Vražedník neb loupežník, nemuož-li se vyvésti neb očistiti, hlavní pokutau trestán bud’.*“ Práva městská, Kapitola 26. O ztracení mečuo a o milostech, A. II, in: tamtéž, s. 165-166.

³¹⁷ „*Právo, kdo sobě sám, činí a bolestmi vyzvězuje, by se mu poznal, pokutován býti má.*“ Práva městská, Kapitola 69. O mučení a trápení vuobec, A. I, in: tamtéž, s. 353-355.

³¹⁸ Práva městská, Kapitola 12. O puojčkách a nájmiech vuobec, A. I, in: J. Jireček – H. Jireček (edd.), *M. Brikcího z Licka Práva*, s. 88-89.

a dožadoval by se svého podílu oprávněně a dlužník by musel vyplatit další peníze.³¹⁹ Jestli nájemce neplatil úrok včas, mohl pronajímatel získat úrok zastavením nebo prodejem základu.³²⁰ Též nájemník musel zaplatit nájemné, i když si mezitím koupil vlastní dům.³²¹ Zemřel-li kuň půjčený, musel být majiteli zaplacen, pokud se předem u téhož koně neprojevila choroba.³²² Když si něco půjčilo větší množství lidí a následně tu věc ztratilo nebo zničilo, zaplatili to opět všichni ve stejném počtu.³²³ Platit za půjčenou věc nemusel ten, komu byla půjčená věc spolu s dalším jeho majetkem ukradena nebo zničena.³²⁴ Při vrácení půjčené věci si musel měšťan ohlídat, jakého zaměstnance posílal s půjčenou věcí k původnímu majiteli, protože kdyby zaměstnanec i s věcí utekl, zaplatil by hodnotu té věci sám měšťan.³²⁵ Brikcí přímo vydělil z půjček lichvu. Lichva byla rozuměna jako půjčení za účelem na tom vydělat (proto před lichvou měli faráři varovat)³²⁶.³²⁷ Když nebyla o lichvě sepsaná smlouva, neměla

---

³¹⁹ „... avšak hospodář vyznal-li by, že jest peníze jednomu z dříve řečených vydal, poněvadž jest proti příkázání obů dvů učinil, kteříž jsau jemu peníze schovati dali, slušně dlužen jest druhému z polovice peněz podle spravedlnosti práv býti.“ Práva městská, Kapitola 1. O žalobníku a obžalované vuobec, A. VII, in: tamtéž, s. 35.

³²⁰ „Jest-li že by člověk úroční a purgkrechtník některého pána úrok v určený čas zmeškal dáti: pán jej sám skrze se neb s pomocí rychtáře, kterauž jemu učiní, prošen jsa, na zboží, s něhož úročí, bude pro zanedbání fentovati, totiž základ bráti, a bez zpuosobu práva opatřiti sobě úrok, prodada neb zastavě základ, s vědomiem však lidí hodných.“ Práva městská, Kapitola 9. O úročnicích a právu purgkrechtním, A. I, in: tamtéž, s. 79.

³²¹ „Nájemník neb podruh, kúpil-li by duom, proto činži zaplat.“ Práva městská, Kapitola 12. O puojčkách a nájmiech vuobec, A. VII, in: tamtéž, s. 92.

³²² „Puojčený kuoň bez záplaty, zhyne-li, má placen býti.“ Práva městská, Kapitola 12. O puojčkách a nájmiech vuobec, A. II, in: tamtéž, s. 89.

³²³ „Věc, puojčená mnohým a ztracená zas od mnohých, napravena má býti.“ Práva městská, Kapitola 12. O puojčkách a nájmiech vuobec, A. VI, in: tamtéž, s. 91.

³²⁴ „Jest-li že člověk cizích věcí s svými zbaven bývá krádežem neb neštěstím, jakožto spálením, povodní neb jiným takovým skutkem, k zaplacení těch věcí nenie povinovat vedlé spravedlnosti.“ Práva městská, Kapitola 12. O puojčkách a nájmiech vuobec, A. III, in: J. Jireček – H. Jireček (edd.), *M. Brikcího z Licka Práva*, s. 90.

³²⁵ „Rozkáže-li pán svému služebníku vrátiti kuoň, a on by s ním ušel, pánova jest škoda.“ Práva městská, Kapitola 12. O puojčkách a nájmiech vuobec, A. V, in: tamtéž, s. 90-91.

³²⁶ „Zpovědníci pak, jenž duše rozsuzují, takové k navrácení skutečnému navedú, ač svých duší zatracenie ujíti chtěie.“ Práva městská, Kapitola 71. O lichvách vuobec, A. II, in: tamtéž, s. 369.

vzrůstat částka ke splacení.³²⁸ Provinilý Žid pak měl možnost vybrat si ze tří trestů: vykázání z města na rok a den nebo zaplatit devět hřiven pokutu nebo strávit devět dní ve vězení.³²⁹

V několika kapitolách se Brikcí zaměřil na problematiku vlastnictví majetku. Obecně platilo, že dříve bylo u soudu projednáno ublížení na zdraví, než újma na majetku, „*poněvadž tělo lidské dražší jest nežli peníze, má prvé obžalovaný raněnému odpoviedati, nežli pánu z dluhu a ze škod.*“³³⁰ Svůj nemovitý majetek (nejčastěji dům) směl každý opravovat dle libosti, ale nesměl přitom poškodit majetek ostatních sousedů.³³¹ Jestliže by domácí zvíře někomu udělalo škodu nebo ublížilo na zdraví, musel hospodář zvíře odevzdat poškozenému jako splacení pokuty.³³² Ale zabilo-li jedno zvíře druhé, musel majitel uhynulé zvíře druhému zaplatit.³³³ Pokud by vrchnost odebrala dobytek nebo jiný majetek měšťanovi během období války, bylo obstavení majetku neplatné.³³⁴ Odebrat se směl téměř veškerý majetek,³³⁵ až na majetek

---

³²⁷ „*A netoliko ti, kteří upřímo takovú věc z té příčiny neb prvotně pro tu naději puojčují, aby nějaký užitek časný nad jistinu vzali, [...].*“ Práva městská, Kapitola 71. O lichvách vuobec, A. II, in: tamtéž.

³²⁸ „*O lichvu nebude-li smlauvy dokonalé, vayš nemá zrůsti nad jistinu.*“ Práva městská, Kapitola 71. O lichvách vuobec, A. I, in: tamtéž, s. 367-368.

³²⁹ „*Židovský řád, ciesaři vyměřený a papežem Klimentem šestým stvrzený, k městské správě potřebný.*“ Práva městská, Kapitola 72. Židu platí-li křesťan, na jistně-li čili na lichvě má sraženo býti, A. II, in: tamtéž, s. 370-372.

³³⁰ Práva městská, Kapitola 1. O žalobníku a obžalované vuobec, A.XXII, in: tamtéž, s. 39.

³³¹ „*Tak jeden každý duom svooj má opraviti, aby domu sauseda svého nepohoršil, leč by měl právo k dělání takové věci.*“ Práva městská, Kapitola 5. O vodě a zbroji, A. I, in: tamtéž, s. 62.

³³² „*To hovado bude přisúzeno uraženému za pokutu dostiučinění.*“ Práva městská, Kapitola 1. O žalobníku a obžalované vuobec, A.XVI, in: tamtéž, s. 37.

³³³ „*Hovado zabí-li druhé, pán jeho muož je splatiti.*“ Práva městská, Kapitola 20. O nápravách rozličného zavinění, A. XLIV, in: tamtéž, s. 145.

³³⁴ „*Že obstavení krav a koní a jiných věcí, čas obecníe války pod korúhví a odpovědí knížecích vzatých, daremní jest a žádné.*“ Práva městská, Kapitola 7. O stavuňcích vuobec, A. I, in: tamtéž, s. 76-77.

³³⁵ Práva městská, Kapitola 7. O stavuňcích vuobec, A. XIX, in: tamtéž, s. 67.

půjčený nebo nalezený domněle ztracený majetek.³³⁶ Jestli kněz zůstal u hospodáře a nějaký čas byl hospodářem živen, mohl hospodář zastavit kněžův majetek.³³⁷ Za krádež na poli se obvykle platila pokuta čtvrt hřivny (= přibližně 16 grošů).³³⁸ Kradené věci se po nalezení měly vrátit původnímu majiteli.³³⁹ Brikcí rozlišil dva druhy krádeží: zjevné – kdy byl pachatel dopaden při činu – a tajné – kdy při činu nikdo nebyl dopaden, ale byl obviněn zpětně.³⁴⁰ Okradený měl nahlásit všechny ukradené věci okamžitě najednou, ne postupně.³⁴¹ Kdo pomáhal pachatelům krádeže, setkal se se stejným trestem jako sám pachatel.³⁴² Kdo si koupil zboží a nechal ho zatím u prodávajícího, musel počítat s tím, že pokud se zboží ztratí, nedostane žádné peníze nazpět.³⁴³ Podezřelí z krádeže měli být tři dny v kládě na rynku.³⁴⁴ Všeobecně ale

---

³³⁶ „Že koně, raucho i všeliké věci movité, někomu puojčené aneb zastavené a dle od něho prohrané, prodané neb jiným kterým koli obyčejem odcizené, nemají býti obstaveny u toho, v čímž moci budú nalezeny.“ Práva městská, Kapitola 7. O stavuňcích vuobec, A. II, in: tamtéž, s. 68.

³³⁷ „Obstaviti pro stravu kněze i jiného na svém práv muožeš.“ Práva městská, Kapitola 7. O stavuňcích vuobec, A. XII, in: tamtéž, s. 73.

³³⁸ „Pokuta za krádež osení na poli: věrduňk.“ Práva městská, Kapitola 20. O nápravách rozličného zavinění, A. XXIV, in: tamtéž, s. 138-139.

³³⁹³³⁹ „Kradené věci ne hned rychtáři náleží, ale či jsou, mají se vrátiti.“ Práva městská, Kapitola 25. O krádeži a loupeži vuobec, A. I, in: tamtéž, s. 158. „Kradené věci a lúpežné odsúzených neslušie na rychtáře, ale mají býti jich vlastním pánuom vydány.“ Práva městská, Kapitola 25. O krádeži a loupeži vuobec, A. X, in: tamtéž, s. 161.

³⁴⁰ „Jeden slove zjevný, jako kdyby kdo lapen byl při skutku zlodějském, aneb kdyby vědomě kradené věci přechovával. Druhý slov tajný krádež, když nebývá lapen v skutku, ale toliko obviněn z krádeže.“ Práva městská, Kapitola 25. O krádeži a loupeži vuobec, A. II, in: tamtéž, s. 158.

³⁴¹ „Z krádeže jedné rozličných věcí má po jednau žalováno býti.“ Práva městská, Kapitola 25. O krádeži a loupeži vuobec, A. V, in: tamtéž, s. 159.

³⁴² „Zlodějstva nápomocníci a přechovavači mají též zvěšeni býti.“ Práva městská, Kapitola 25. O krádeži a loupeži vuobec, A. III, in: tamtéž, s. 158.

³⁴³ „Věc zaplacená, bude-li ukradena, by u prodavače byla, škoda jest kupujícíeho.“ Práva městská, Kapitola 25. O krádeži a loupeži vuobec, A. IV, in: tamtéž, s. 159.

³⁴⁴ „Jest-li že by rychtář koho koli pro krádež, lúpež neb nápodobné provinění podezřením jal, téhož najméně za tři dny v kládě na ryňku, kdež by od lidu vidín mohl býti, držeti bude, [...]“. Práva městská, Kapitola 25. O krádeži a loupeži vuobec, A. VI, in: tamtéž, s. 160.

platilo, že u koho se kradené zboží našlo, nemusel být hned zloděj.³⁴⁵ Obžaloba počestného člověka z krádeže, když se nenašel důkaz, byla smazána.³⁴⁶ Pokud byl sloužící, který už rok nepracoval u svého pána, svým pánem obviněn z krádeže, mohl se přísahou očistit.³⁴⁷ Měl-li by podezřelý z krádeže uříznuté ucho nebo cejch, musel říci, jak se mu to stalo, a kdyby to měl být už vykonaný trest, byl hned bez dalšího řízení odsouzen.³⁴⁸ Kdo byl dopadený i s ukradeným zbožím, musel před soud i s tím zbožím předstoupit.³⁴⁹ Kdyby při probíhajícím vyšetřování obviněný člověk z krádeže uskutečnil další malou krádež, „[...] *za provinění k slúpu přivázán jsa, metlami skrovně mrskán bud*“.³⁵⁰ Jestli byla ukradena cizí věc s vlastními a k soudu se ohlásilo pouze jen odcizení vlastních věcí, okradený musel cizí věc sám zaplatit.³⁵¹ Ukradenou věc musel v případě smrti zloděje navrátit jeho dědic.³⁵² Kdo byl u krádeže chycen

---

³⁴⁵ „*Veliký rozdiel jest krádež u někoho naleznúti a tého v skutku zlodějském lapiti.*“ Práva městská, Kapitola 25. O krádeži a loupeži vuobec, A. VII, in: J. Jireček – H. Jireček (edd.), *M. Brikcího z Licka Práva.*

³⁴⁶ „*Obžalovaný jména dobrého a počestného, u něhožto ani laupež ani krádež nebyl by nalezen, lépe muož se nevinného vymluvit, nežli mohl přemožen býti skrže žalobci svého.*“ Práva městská, Kapitola 25. O krádeži a loupeži vuobec, A. XI, in: tamtéž, s. 161.

³⁴⁷ „*Služebník, před rokem odešlý, viněný z krádeže nynějšího, muož se očistiti.*“ Práva městská, Kapitola 25. O krádeži a loupeži vuobec, A. XII, in: tamtéž, s. 162.

³⁴⁸ „*Obžalovaný pro krádež, nemá-li uší aneb jiné znamení má-li, má pokázati, že není podezřelý.*“ Práva městská, Kapitola 25. O krádeži a loupeži vuobec, A. XIII, in: tamtéž.

³⁴⁹ „*Bude-li lapen s krádežem, tehdy i s tím krádežem naň zavázaným před saud veden bude.*“ Práva městská, Kapitola 25. O krádeži a loupeži vuobec, A. XV, in: tamtéž, s. 163.

³⁵⁰ „*Zloděj poprvé obžalovaný, a malá krádež bude-li, má toliko pardus mieti.*“ Práva městská, Kapitola 25. O krádeži a loupeži vuobec, A. XVI, in: tamtéž, s. 163.

³⁵¹ „*Jest-li že by komu s cizími věcmi jeho vlastní věci byly ukradeny, a on by o tom mlčal, a ani před sausedy, ani před auřeniky saudu v čas určený nezjevil by krádeže toho: ten cizí věci zaplatí.*“ Práva městská, Kapitola 25. O krádeži a loupeži vuobec, A. XVII, in: tamtéž.

³⁵² „*Žaloba z krádeže, když jde na obžalovaného, i dědice obžalovaného zloděje vieže a k navracení povinna činí.*“ Práva městská, Kapitola 25. O krádeži a loupeži vuobec, A. XIX, in: tamtéž, s. 164.

s ostatními, nebyla mu věřena nevina.³⁵³ Zloděj mladší 15 let měl být rodiči nebo poručníky za trest zmrskán.³⁵⁴ Kdo ztratil svůj meč, zaplatil pokutu 16 grošů.³⁵⁵

Za žhářství byl trest upálení žháře.³⁵⁶ Pokud vznikla škoda z nezaviněného požáru, nikdo škodu neplatil.³⁵⁷ Jestliže manželka nebo čeleď hospodářova zapálila cokoliv v gruntu za nepřítomnosti hospodáře, hospodář náhradu nedostal.³⁵⁸ Kradené věci se měly vrátit původnímu majiteli.³⁵⁹ Ženy, které měly marnotratného muže, mohly spravovat svůj majetek samy.³⁶⁰ Neslušné nebo nemožné sliby se měly změnit, jinak nebyly platné.³⁶¹ Všechny pokuty se platily z vlastního majetku.³⁶²

---

³⁵³ „Bude-li kto při loupeži, a odpieral-li by: nemuož mu věřeno býti.“ Práva městská, Kapitola 25. O krádeži a loupeži vuobec, A. XX, in: tamtéž.

³⁵⁴ „Jest-li že by mladší patnácti let krádež učinil: poněvadž člověk v tom věku plně rozumu neužievá, ani mezi dobrým a zlým muož dostatečně rozeznati, tehda metlau kázně od rodičov neb svých poručníkuov má trestán býti“ Práva městská, Kapitola 25. O krádeži a loupeži vuobec, A. XXI, in: tamtéž, s. 164-165.

³⁵⁵ „Meč ztracený nebývá dráže placen než věrduňkem.“ Práva městská, Kapitola 26. O ztracenie mečuov a o milostech, A. I, in: tamtéž, s. 165.

³⁵⁶ „Žhář, zjevně hroze a skutečně zapále, má spálen býti.“ Práva městská, Kapitola 29. O pohružce žhářství i o skutku, A. II, in: tamtéž, s. 194.

³⁵⁷ „Ohněm škody učiněné, když vyjde z neštěstí a ne z nedbálnivosti, nemají napravovány býti.“ Práva městská, Kapitola 29. O pohružce žhářství i o skutku, A. VI, in: tamtéž, s. 195.

³⁵⁸ „Zapálí-li žena neb čeled, hospodář, nejsa doma, škod neplatí.“ Práva městská, Kapitola 29. O pohružce žhářství i o skutku, A. VII, in: tamtéž.

³⁵⁹ „Opět, vsecky věci z krádeže narčené a nalezené, mají býti navráceny tomu, ktož je naříeká neb se k nim pripoviedá, [...]“ Práva městská, Kapitola 30. O přípovědech a zápovědech neb obstavení, A. VI, in: tamtéž, s. 199.

³⁶⁰ „Když ženy od otcuov dědictvie oddělené svého práva jsú zmocněny, budau-li maudré a věku dospělého a měly by muže marnotratné: ony samy zbožie své mohau spravovati jako i muži.“ Práva městská, Kapitola 41. O násilí panen a paní, A. I, in: tamtéž, s. 244-245.

³⁶¹ „Při slobích má obecně zachováno býti, že zaslíbenie mrzké neb neslušné věci, a nemožné, z práva nebo z skutku žádného zavázaní neuvodí.“ Práva městská, Kapitola 52. O slobích vuobec, A. I, in: tamtéž, s. 273.

³⁶² „Item znamenaj, že pokuty mají placeny býti z vlastnieho statku a ne z statku, kterýž by znovu kaupil a jeho nezaplatil; [...]“ Práva městská, Kapitola 20. O nápravách rozličného zavinění, A. V, in: tamtéž, s. 133.

O uschovaný majetek se měl každý starat jako o svůj vlastní majetek.³⁶³ Ztratila-li se uschovaná věc z místnosti, od které měl sám vlastník klíč,³⁶⁴ nebo se ztratila věc, se kterou se bez majitelova souhlasu obchodovalo,³⁶⁵ nesl za to sám odpovědnost. Kdo ale ztratil svěřenou věc bez zlého úmyslu, nemusel nic nahrazovat.³⁶⁶ Pokud chtěl Žid půjčku, musel mít čím ručit.³⁶⁷ Jestli měli sousedé společně využívaný prostor (např. cesta, kanál), vhodné bylo to zapsat, aby nevznikla v budoucnu pře.³⁶⁸ Objevily-li se falešné peníze u čestného člověka, který je vzal také od čestného člověka, mohl se očistit.³⁶⁹

Poměrně velký prostor byl dán otázce dlužníků a dluhů. Sliby se musely plnit, jinak se staly dluhem,³⁷⁰ jestliže nebyly ty sliby vynucené³⁷¹ nebo vyřknuté nedospělými.³⁷² Nikdo se nesměl zavázat k něčemu, co by uškodilo obci.³⁷³ Placení

---

³⁶³ „Schované neb svěřené věci každý pilen bud' tak jako své.“ Práva městská, Kapitola 17. O věcech k schování a k svěřeni daných vuobec, A. I, in: tamtéž, s. 114-115.

³⁶⁴ „Schovati kdo by co dal, a měl od toho klíče, ztratí-li se, jeho jet vina.“ Práva městská, Kapitola 17. O věcech k schování a k svěřeni daných vuobec, A. II, in: tamtéž, s. 115-116.

³⁶⁵ „Svěřenou věcí kdo kupčí, ztratí-li se, má ji platiti.“ Práva městská, Kapitola 17. O věcech k schování a k svěřeni daných vuobec, A. IV, in: tamtéž, s. 117-118.

³⁶⁶ „Poněvadž by bez jeho zlé lsti to se jemu přihodilo, a to pokázáno bylo, protož bez zlé lsti tu věc u sebe složenau a ztracenau nemá platiti.“ Práva městská, Kapitola 17. O věcech k schování a k svěřeni daných vuobec, A. III, in: tamtéž, s. 116-117.

³⁶⁷ „Žid toliko na základ věci movité, který má v své moci zamčený, přísahau muož svouj dluh obdržeti.“ Práva městská, Kapitola 34. O židech a základích, A. III, in: tamtéž, s. 223-224.

³⁶⁸ „Služebnosti městské jsau při projuojčování světla, toku vodného, a ty mají také zapisovány býti.“ Práva městská, Kapitola 61. O služebnostech obapolních městských, A. I, in: tamtéž, s. 285-287.

³⁶⁹ „O falešných penězích.“ Práva městská, bez označení, in: tamtéž, s. 375.

³⁷⁰ „Kdo co slíbí, ten jest dlužen.“ Práva městská, Kapitola 54. O slibích, o vyvazení a osvobození, A. I, in: tamtéž, s. 274-275.

³⁷¹ „Nebo slib má býti dobrovolný; jinak raději má slauti přinucení, nežli zaslíbenie.“ Práva městská, Kapitola 54. O slibích, o vyvazení a osvobození, A. II, in: tamtéž, s. 275.

³⁷² „Rukau dání neb slibu, v němž let nedošli bez poručníka sau učinili, nejsau zavázáni.“ Práva městská, Kapitola 54. O slibích, o vyvazení a osvobození, A. III, in: tamtéž.

³⁷³ „Zavázati žádný se nemuože ke škodě obci.“ Práva městská, Kapitola 57. O odeřčení neb odpuštění a zavázanie vuobec, A. II, in: tamtéž, s. 281-282.

úroků mělo vždy přednost před placením dluhů.³⁷⁴ Dluhy se splácely chronologicky, ne podle velikosti dluhu.³⁷⁵ Před dluhy se musela nejdříve vyplatit mzda zaměstnancům nebo za služby.³⁷⁶ Dluhy, jejichž věřitelem bylo město nebo království, se splácely první v pořadí.³⁷⁷ Když našla žalující strana dlužníka, mohla na něj podat žalobu.³⁷⁸

Dlužník měl právo po věřiteli chtít podrobnosti o vzniku a výšce dluhu.³⁷⁹ Podala-li se žaloba o dluh a odpůrce by dluh odmítl, mohl ze sebe žalobu smést přísahou, že žádný dluh neměl, tím byl před soudem očištěn.³⁸⁰ Samé právo bylo pak přisuzované i ženě, „*protož manželka muože se na kříži dvěma prsty očistiti, vedlé práva.*“³⁸¹ Jedině od dluhu desátkového se nikdo nesměl očistit, jeho platba byla pevně daná.³⁸² Jestliže by ale žalující strana použila u žaloby o dluh svědky, směl se odpůrce očistit pouze přísahou svou i svých vlastních svědků.³⁸³ Dlužník nemohl svědčit

---

³⁷⁴ „*Úrokuov placení předchází dluhy.*“ Práva městská, Kapitola 9. O úročnicích a právu purgkrechtním, A. II, in: tamtéž, s. 79-80.

³⁷⁵ „*Dluhové první prvé platiti se mají.*“ Práva městská, Kapitola 16. O dluziech a dlužnicích vuobec, A. VIII, in: tamtéž, s. 107-108.

³⁷⁶ „*Dluh za službu za čas minulý má placen býti.*“ Práva městská, Kapitola 16. O dluziech a dlužnicích vuobec, A. XV, in: tamtéž, s. 110.

³⁷⁷ „*[...] však, bez odporu toho, dluhové království a obecní obcí městských, jakožto berně, pomoc neb lozuňk, holdové, daně, ungelt neb clo, mzda od ponúcky, a těm podobní, všem dluhuom se předádají.*“ Práva městská, Kapitola 16. O dluziech a dlužnicích vuobec, A. XVIII, in: tamtéž, s. 111.

³⁷⁸ „*Puovod dlužníka jistce v každém právě muož viniti.*“ Práva městská, Kapitola 1. O žalobníku a obžalované vuobec, A. XXVIII, in: tamtéž, s. 41.

³⁷⁹ „*Věřitel k žádosti dlužníka povinen jest oznámiti, jak dluh zrostl.*“ Práva městská, Kapitola 16. O dluziech a dlužnicích vuobec, A. XII, in: tamtéž, s. 109.

³⁸⁰ „*Žaluje-li kdo dluhu na živého neb na mrtvého, jestli že prostě žaluje a obžalovaný popírá: tehda se prostě očistí.*“ Práva městská, Kapitola 1. O žalobníku a obžalované vuobec, A. XVIII, in: tamtéž, s. 38.

³⁸¹ Práva městská, Kapitola 1. O žalobníku a obžalované vuobec, A. XVIII, in: tamtéž, s. 38.

³⁸² „*[...] avšak od desátku, k němuž jsou zavázáni právem panství svého, dle práva božského, nemuož jich sprostiti obyčejem žádným.*“ Práva městská, Kapitola 16. O dluziech a dlužnicích vuobec, A. XXI, in: tamtéž, s. 113.

³⁸³ „*Pakli žaluje s svědky, obeslaný povinen bude s svědky se očistiti.*“ Práva městská, Kapitola 1. O žalobníku a obžalované vuobec, A. XIX, in: tamtéž, s. 38.

pro svého věřitele ve sporu o dluh dalšího měšťana.³⁸⁴ Svědkové z jiného města, i když patřili pod jiné právo, mohli o dluh svědčit také.³⁸⁵ Pokud se lišila částka, na které se obě strany dohodly, dlužník směl zaplatit svou cenu a co by převyšovalo, musel odpřisáhnout na kříž, že už více platit neměl.³⁸⁶ Věřitel směl získat půjčenou částku zabráním majetku dlužníka (např. i domu).³⁸⁷ Prodala-li se zadlužená věc, přednost před placením dluhu měl původní majitel věci.³⁸⁸ Věřitel nesměl vymáhat na dlužníkovi poplatek, který by měl věřitel platit městu.³⁸⁹ Oženil-li se muž s bohatou ženou, směl z jejího majetku zaplatit dluh, ale pokud měla žena děti, musel se nejdříve zeptat, jestli z jejich majetku smí brát peníze. Naopak žena nesměla s manželovými penězi disponovat k platbě svých dluhů.³⁹⁰ Platil-li se úrok z gruntu, ke gruntu se počítalo i celé jeho příslušenství.³⁹¹ Věřitel neměl převzít části splátky před datem splatnosti, měl počkat na celou sumu a na dobu splacení.³⁹² Plátce úroku nesměl být k placení nucen předem, i kdyby u něj byly spatřeny peníze.³⁹³ Měl-li by dlužník hotové peníze, měl

---

³⁸⁴ „*Dlužník, jednomu věřiteli svědče o dluhu prvnějším, jest v tom podezřelý.*“ Práva městská, Kapitola 16. O dluziech a dlužnicích vuobec, A. IX, in: tamtéž, s. 108.

³⁸⁵ „*O dluh svědkové hostinští mohau přijati býti.*“ Práva městská, Kapitola 16. O dluziech a dlužnicích vuobec, A. XVI, in: tamtéž, s. 110-111.

³⁸⁶ „*Dlužník věřiteli, odpolu se znaje a polovici popíraje, má přísici.*“ Práva městská, Kapitola 16. O dluziech a dlužnicích vuobec, A. III, in: tamtéž, s. 106.

³⁸⁷ „*Jako jistec jistce muož na každém právě obstaviti, tak i statek jeho.*“ Práva městská, Kapitola 7. O stavuňcích vuobec, A. XVI, in: tamtéž, s. 76.

³⁸⁸ „*Prodá-li kdo co, věřitel starší, sahaje k tomu, obdrží.*“ Práva městská, Kapitola 16. O dluziech a dlužnicích vuobec, A. X, in: tamtéž, s. 108.

³⁸⁹ „*Věřitel platí-li co dluhuov, to mu dlužník nahražovati nemá.*“ Práva městská, Kapitola 16. O dluziech a dlužnicích vuobec, A. XIII, in: tamtéž, s. 109.

³⁹⁰ „*Dluhy platiti může zasloužilý muž, puojma ženu bohatú.*“ Práva městská, Kapitola 16. O dluziech a dlužnicích vuobec, A. I, in: tamtéž, s. 105.

³⁹¹ „*K gruntu, z kterého se úrok platí, ty věci, které k němu příslušejí, mají s gruntem postúpeny býti.*“ Práva městská, Kapitola 9. O úročnicích a právu purgkrechtním, A. VII, in: tamtéž, s. 82.

³⁹² „*Věřitel nemá před časem peněz od dlužníka bráti.*“ Práva městská, Kapitola 16. O dluziech a dlužnicích vuobec, A. VI, in: tamtéž, s. 106.

³⁹³ „*Že pán úroka nemůž nutiti úročníka, kterýž jemu úročí městským právem, k vyplacení platu, by pak viděl, že má hotové peníze, leč by dobrovolně chtěl.*“ Práva městská, Kapitola 9. O úročnicích a právu purgkrechtním, A. VIII, in: tamtéž, s. 82.

platit hotovými.³⁹⁴ Jestli dva dlužníci společně přijmuli placení úroku, odevzdávala se celá částka za oba dva, tzn. i kdyby platil jen jeden, musel zaplatit i společníkovu sumu.³⁹⁵ Pokud dlužník už dluh splatil, ale věřitel ho předvolal k soudu, že tak neučinil, musel se dlužník očistit svědky.³⁹⁶ Žena nemusela po smrti svého manžela platit dluh, který manžel propil v hostinci, pokud tam s ním sama nepila.³⁹⁷ Když neměl dlužník čím zaplatit, byl vsazen do vězení k podrychtárovi na 14 dní, pak musel odevzdávat věřiteli jednu třetinu výdělků, dokud dluh nesplatil.³⁹⁸ Co splatil ručitel za dlužníka, mohl po něm následně vymáhat.³⁹⁹ Ženy směly proti zloději svědčit jen ve chvíli, kdyby zloděj byl už někdy usvědčený nebo měl špatnou pověst.⁴⁰⁰ Nařknul-li někdo hospodáře, že u něj jsou ztracená zvířata, směl mu statek prohledat, ale bylo-li to nepravdivé označení, musel se hospodáři před purkmistrem a přísěžnými omluvit.⁴⁰¹ Věřitel nesměl upomínat mrtvého dlužníka, ale jeho dědice.⁴⁰² Prohraný dluh (např.

---

³⁹⁴ „*Dlužník, má-li hotové, nemá základu klásti.*“ Práva městská, Kapitola 16. O dluziech a dlužnicích vuobec, A. II, in: tamtéž, s. 105-106.

³⁹⁵ „*A jest-li že jemu nezaplatí, zprostě jednoho, muož od druhého všeho dluhu v cele dobyti, poněvadž jsta se oba k zaplacení společně zavázala.*“ Práva městská, Kapitola 11. O smluvách a výminkách rukojmích ležení, přičení, ztravy, škod placení, A. II, in: tamtéž, s. 86.

³⁹⁶ „*Kdo jest z dluhu prostě obžalován před saudem, praví-li, že by jej zaplatil, má to sám třetí na kříži dokázati, totiž svědky.*“ Práva městská, Kapitola 16. O dluziech a dlužnicích vuobec, A. IV, in: tamtéž, s. 106.

³⁹⁷ „*Umře-li muž, šeněk nemuož obdržeti dluhu propitého svau přísahau na ženě popieraící; leč by snad žena s mužem živým tayž dluh osobně propila v krčmě.*“ Práva městská, Kapitola 16. O dluziech a dlužnicích vuobec, A. XIV, in: tamtéž, s. 109-110.

³⁹⁸ „*Dlužník, nemá-li čím platiti, má vydán býti věřiteli.*“ Práva městská, Kapitola 16. O dluziech a dlužnicích vuobec, A. XIX, in: tamtéž, s. 153.

³⁹⁹ „*Rukojmě co za jistce dá, z toho muož jej viniti.*“ Práva městská, Kapitola 23. O svátečních dnech a rukojemství, A. XIV, in: tamtéž, s. 156-157.

⁴⁰⁰ „*Ženy o krádež žádnému svědčiti nemohau, leč by zlopověstného.*“ Práva městská, Kapitola 25. O krádeži a loupeži vuobec, A. VIII, in: tamtéž, s. 160.

⁴⁰¹ „*Zhaní-li kdo koho pro hledání v domu dobytka, má mu nápravu učiniti.*“ Práva městská, Kapitola 25. O krádeži a loupeži vuobec, A. IX, in: tamtéž, s. 161.

⁴⁰² „*Na dlužníka mrtvého věřitel nemuož žalovati, poněvadž již ušel práva saudného saudce časného.*“ Práva městská, Kapitola 30. O přípovědech a zápovědech neb obstavení, A. V, in: tamtéž, s. 197.

v kartách) se právně nevymáhal.⁴⁰³ Dlužník směl zastavit až na výjimky cokoliv movitého.⁴⁰⁴ Ložní prádlo a oblečení se nesmělo stát základem půjčky.⁴⁰⁵ Splácelo se vždy od prvního věřitele chronologicky.⁴⁰⁶

Do zástavy nikdy nesměl vejít kostelní majetek.⁴⁰⁷ Zastavená věc se směla prodat až po třech ohlášeních u soudu.⁴⁰⁸ Žaloba o zastavenou věc měla větší váhu písemná než ústní,⁴⁰⁹ to samé platí i pro písemnou výpověď.⁴¹⁰ Když byl předložený písemný dokument nějakým způsobem podezřelý, pracovalo se s ním velice obezřetně.⁴¹¹ Jestliže by se list během let poničil, směl se nechat udělat nový.⁴¹² Jestliže věřitel zúročil zastavenou věc, dluh se stal splaceným.⁴¹³

---

⁴⁰³ „*O hře anebo o dluh prohraný, žádnému spravedlivost nebud' žádná učiněna.*“ Práva městská, Kapitola 38. O hře kosteční, A. I, in: tamtéž, s. 237.

⁴⁰⁴ „*V základě muož se vzíti od dlužníka, což koli má movitého.*“ Práva městská, Kapitola 49. O základích a zástavách vůbec, A. XI, in: tamtéž, s. 264.

⁴⁰⁵ „*Ložní šaty chudého v dluhu brány býti nemají.*“ Práva městská, Kapitola 49. O základích a zástavách vůbec, A. IV, in: tamtéž, s. 262.

⁴⁰⁶ „*Kdož jest prvnější časem, přednější jest podle práva.*“ Práva městská, Kapitola 49. O základích a zástavách vůbec, A. VII, in: tamtéž, s. 263.

⁴⁰⁷ „*Žádný kupec, kramář, šenkýř neb jiný řemeslník, okras kostelních v základu nebeř, leč s jistým svědectvím.*“ Práva městská, Kapitola 49. O základích a zástavách vůbec, A. VIII, in: tamtéž.

⁴⁰⁸ „*Ačkoli základ za věrduňk a vayše od rychtáře žalobníku daný před třmi saudy měl by ohlášen býti: [...].*“ Práva městská, Kapitola 49. O základích a zástavách vůbec, A. IX, in: tamtéž.

⁴⁰⁹ „*Žaloba z základu zápisy a listy předčí žalobě osobní.*“ Práva městská, Kapitola 49. O základích a zástavách vůbec, A. XII, in: tamtéž, s. 264.

⁴¹⁰ „*Nebo to, což písmo zaviera, pevné zuostává, ale což v paměti lidské jest, zapomenuto bývá.*“ Práva městská, Kapitola 50. O hantfeštích a listech na dědictvie a dluhy, A. III, in: tamtéž, s. 267.

⁴¹¹ „*Listu strouhání na místě znamenitém jest ke škodě.*“ Práva městská, Kapitola 50. O hantfeštích a listech na dědictvie a dluhy, A. V, in: tamtéž, s. 268.

⁴¹² „*List starý na žádost věřitele přísežní mají dopustiti obnoviti.*“ Práva městská, Kapitola 50. O hantfeštích a listech na dědictvie a dluhy, A. VII, in: tamtéž, s. 268-269.

⁴¹³ „*Z základu užitkuov postihne-li věřitel dluh svojoj, má pustiti od zástavy.*“ Práva městská, Kapitola 49. O základích a zástavách vůbec, A. XIII, in: tamtéž, s. 265.

Dále se Brikcí z Licka zaobíral obchodem. Obchod byl neplatný, pokud by věc byla prodána manželkou nebo sloužícím obchodníka bez jeho vědomí.⁴¹⁴ Kdo by při obchodování obíral kupující na zboží, poprvé zaplatil pět funtů, podruhé dvě kopy a potřetí mu byla useknuta ruka nebo zaplatil 10 kop.⁴¹⁵ Proto měli obchodníci prodávat na stejné váze, na které zboží nakupovali.⁴¹⁶ Zvláště se řešily prohřešky pekaře, protože pokud pekař podváděl, jeho trestem mělo být rozdání veškerého chleba mezi potřebné.⁴¹⁷ K ochraně zboží směli u sebe mít meziměstští kupci zbraň.⁴¹⁸ Zaplatil-li sloužící za pánovy potřeby ze svého jmění, pán musel vše po pečlivém přepočítání sloužícímu vrátit.⁴¹⁹ Když sloužící prodal zboží jinému kupujícímu, než domluvil jeho pán, prodej byl neplatný.⁴²⁰ Kdo koupil nevědomky od podvodníka dům, musel ho vrátit, ale nevracel užitek, který z domu získal.⁴²¹ Obchodník musel opravit prodanou

---

⁴¹⁴ „*Prodá-li žena neb služebník věci pána bez jeho vědomie, žádný prodaj nebude, leč by toho potom pán potvrdil; [...]*.“ Práva městská, Kapitola 21. O prodajích a kupování vuobec, A. IV, in: tamtéž, s. 148.

⁴¹⁵ „*Jest-li že by kdo jednau s nespravedlivým loktem, a s nespravedlivau váhau, neb měrau přes usazení byl nalezen, pět funtuov pokuty zaplatí; pakli by po druhé, daj dvě kopě; pakli po třetie, ruky zbaven bud' neb ji vyplat' desíti kopami, [...]*.“ Práva městská, Kapitola 20. O nápravách rozličného zavinění, A. XXII, in: tamtéž, s. 138. Jiné tresty jsou ovšem zapsány v A. XLI. Práva městská, Kapitola 20. O nápravách rozličného zavinění, A. XLI, in: tamtéž, s. 144.

⁴¹⁶ „*Kupci a kramáři na tu váhu a míru mají prodávati, jak sami kupují.*“ Práva městská, Kapitola 20. O nápravách rozličného zavinění, A. XLII, in: tamtéž.

⁴¹⁷ „*Pokuta na pekaře, že má jim chléb brán býti.*“ Práva městská, Kapitola 20. O nápravách rozličného zavinění, A. XLV, in: tamtéž, s. 145.

⁴¹⁸ „*[...] ale aby se od zločincuov obraňoval: tomu se nemá bráti.*“ Práva městská, Kapitola 5. O vodě a zbroji, A. IV, in: tamtéž, s. 63.

⁴¹⁹ „*[...] potom počteno má býti, co ten služebník obrátil jest na potřeby pána svého, a z toho pán k žalobě služebníka slušně má odpoviedati.*“ Práva městská, Kapitola 1. O žalobníku a obžalované vuobec, A. XXX, in: tamtéž, s. 42.

⁴²⁰ „*Rozkázal-li by pán služebniku kterou věc prodati jisté osobě, prodal-li by ji jinému, nežli tomu, jemuž bylo rozkázáno: prodaj nenie stálý, poněvadž prodaj nemohl se dokonati té osobě, které pán chtěl tu věc prodati.*“ Práva městská, Kapitola 21. O prodajích a kupování vuobec, A. X, in: tamtéž, s. 149-150.

⁴²¹ „*Kaupí-li kto co od cizieho nevěd, tu věc má vrátiti, ale užitku nic.*“ Práva městská, Kapitola 21. O prodajích a kupování vuobec, A. II, in: tamtéž, s. 147.

věc, která se bez upozornění na možné rozbití rozbila.⁴²² Pokud se prodával celý grunt, prodávajícímu zůstala zasetá pšenice, protože ji sám zasel, ale březí klisna zůstala i s hříbětem kupujícímu, protože prodávající neměl na početí klisny zásluhu.⁴²³ S prodaným gruntem se dostalo do rukou kupujícího i vše, co bylo v domě přibitého, pokud to prodávající písemně nevyjmul.⁴²⁴ Clo platil jen ten, kdo ve městě zboží neprodával a jen ho převážel.⁴²⁵ Kdo projel clem bez pozornosti celníka, zpětně nic neplatil.⁴²⁶ Ve válečné době neplatil clo nikdo, kdo se snažil zachránit svůj majetek a vezl ho ukrýt do města.⁴²⁷ Když celník kradl, potrestán byl pokutou.⁴²⁸ Zabavit se ale nesměl majetek (Brikcí předkládá příkladem koně), který byl už odebrán místo cla.⁴²⁹ Za městskou zdí se nesmělo šenkovat pití.⁴³⁰ Kupovat a prodávat vlnu se smělo jen

---

⁴²² „*Prodavač prodanú věc má od narčení zpraviti, ačkoli při kupování toho jest nevyminil aneb zvláštní zmínky jest neučinil.*“ Práva městská, Kapitola 21. O prodajích a kupování vuobec, A. III, in: tamtéž.

⁴²³ „*Prodá-li se dědina s pšenici, a nebyla učiněna zmienka o pšenici, pšenice bude prodávajícího, neb jest ji nasíl. Ale jiněť by bylo, když by prodána byla hřebice sauhřebí; [...].*“ Práva městská, Kapitola 21. O prodajích a kupování vuobec, A. VI, in: tamtéž.

⁴²⁴ „*Hřebem co jest přibito, to příležití kupujícímu, leč bude výměnka.*“ Práva městská, Kapitola 21. O prodajích a kupování vuobec, A. IX, in: tamtéž, s. 149.

⁴²⁵ „*Cla neplatí z toho, co na jarmark kdo přiveze. Pakli toho neprodává a jinam převozuje, z toho má dáti.*“ Práva městská, Kapitola 65. O clu a jarmarečném placení, A. I, in: tamtéž, s. 311.

⁴²⁶ „*Kdož zbožie své bláznivě váží a clo projede, vrátí-li se potom v jiný čas, nemuož od celného nucen býti k placení cla provezeného; nebo celný má bdíti nad placením cla a nespati.*“ Práva městská, Kapitola 65. O clu a jarmarečném placení, A. II, in: tamtéž.

⁴²⁷ „*Cla neplatí, když stěhuje v běhu válečném do města, též z města.*“ Práva městská, Kapitola 65. O clu a jarmarečném placení, A. III, in: tamtéž, s. 311-312.

⁴²⁸ „*Kdož koli z celných vzal by clo nespravedlivě dvěma počestnými jsa přemožen, dá rychtáři šedesát šilinků, a každému přísežnému XXXti, a penieze proti právu vzaté má zase vrátit.*“ Práva městská, Kapitola 65. O clu a jarmarečném placení, A. III, in: tamtéž.

⁴²⁹ „*Kuoň vzatý skrze celného, u kohož by koli nalezen byl, nemůž obstaven býti.*“ Práva městská, Kapitola 7. O stavuňcích vuobec, A. XVIII, in: tamtéž, s. 76.

⁴³⁰ „*Zapovědieno jest, aby žádný ve všech, když jsau městští forberkové, aneb za městskau zdí žádného pití nešenkoval; jinak ztratíť pití i sudem, a rychtáři za pokutu zaplatí věrduňk.*“ Práva městská, bez označení, in: tamtéž, s. 375.

v trhový den, pokud to někdo porušil, dostal pokutu.⁴³¹ Prodejní míry se dvakrát ročně kontrolovaly.⁴³²

S majetkem souviselo i zajištění svých dědiců a k tomu sloužil správně sepsaný kšaft čili závěť. Kšaftování znamená sepsání své poslední vůle.⁴³³ Člověk směl cokoliv odkázat komu chtěl.⁴³⁴ Kšaft se směl sepsat na jakémkoli místě.⁴³⁵ Vždy platil ten poslední kšaft.⁴³⁶ Bez kšaftu zemřel, kdo podle práva poslední vůli nesepsal.⁴³⁷ Kšaftovat nesměli cizinci, nedospělí, psychicky neschopní, marnotratní, hluší a němí lidé.⁴³⁸ Žena směla kšaftovat své věno.⁴³⁹ Jestli umřel ve městě neznámý cizinec, jeho majetek se na rok uložil, a pokud se o něj nikdo nepřihlásil, byl rozdělen mezi záduší, rychtáře a město.⁴⁴⁰ Majetek, který žena nezapsala do závěti, připadl jejímu muži.⁴⁴¹

---

⁴³¹ „Opět, chceme, aby žádný z mistrův nesměl jinde vlny kupovati než na trhu v trhový den, na slušném a určeném místě, a ne jinde.“ Práva městská, bez označení, in: tamtéž, s. 377.

⁴³² „O měrách obilných a o strychu.“ Práva městská, bez označení, in: tamtéž.

⁴³³ „Kšaftování slovau od toho, že jest svědectvie aumyslu.“ Práva městská, Kapitola 66. O kšaftích vuobec, a kterak se činiti mají, A. I, in: tamtéž, s. 312-313.

⁴³⁴ „Každý člověk, rozum maje, svými věcmi může učinit, by pak i žena tomu odvolávala, i děti odpierali.“ Práva městská, Kapitola 67. Kšaftované věci věřiteli nemohau se zapoviedati, A. V, in: tamtéž, s. 328.

⁴³⁵ „Má také vědomo býti, že kšaft muož člověk udělati, na kterém koli byl by místě.“ Práva městská, Kapitola 66. O kšaftích vuobec, a kterak se činiti mají, A. VI, in: tamtéž, s. 318-319.

⁴³⁶ „Kšaft poslední má ostati svědomím stálejším a hodnějším.“ Práva městská, Kapitola 66. O kšaftích vuobec, a kterak se činiti mají, A. XIII, in: tamtéž, s. 321.

⁴³⁷ „Ten bez kšaftu umierá, kdož jest ovšem kšaftu neučinil, proto že jest smrtí zachvácen; aneb že jest neučinil kšaftu vedlé práva, [...]“ Práva městská, Kapitola 66. O kšaftích vuobec, a kterak se činiti mají, A. V, in: tamtéž, s. 318.

⁴³⁸ „Kšaftu činiti nemohau cizí, let nedošlí, nesmyslní, prchliví, marnotratní, hluší, němí.“ Práva městská, Kapitola 66. O kšaftích vuobec, a kterak se činiti mají, A. II, in: tamtéž, s. 313-315.

⁴³⁹ „Věno své žena kšaftovati muože.“ Práva městská, Kapitola 18. O věnném právu vuobec, A. XVI, in: tamtéž, s. 123-124.

⁴⁴⁰ „Host nebo přichozé v městě, umra bez kšaftu, jeho věci mají den a rok chovány býti. A jestli že v tom čase žádný z přátel jich nepožádá, tehdy třetie strana k záduší, třetie rychtáři a třetie městu.“ Práva městská, Kapitola 20. O nápravách rozličného zavinění, A. XL, in: tamtéž, s. 143-144.

⁴⁴¹ „Vdovy nekšaftující právo už, kteréhož pojme, obdrží před dětmi.“ Práva městská, Kapitola 41. O násilí panen a paní, A. VIII, in: tamtéž, s. 245.

Žena, i když se podruhé vdala, směla užívat sirotčí peníze na své děti.⁴⁴² Žena musela mít k sepsání své závěti souhlas manžela.⁴⁴³ Kšaft se směl zrušit novým kšaftem.⁴⁴⁴ Pokud odkázaná věc nepatřila do vlastnictví kšaftovatele, mohlo se stát, že nebyla vydána v dědickém řízení.⁴⁴⁵ Podezřelí poručníci měli být sesazeni, i když se dobře starali o majetek.⁴⁴⁶ Nalezená, ale nezapsaná pohledávka v závěti zemřelého nemusela být platná.⁴⁴⁷ Dědic následně musel vybrat, kterou ze dvou stejných věcí předá dál.⁴⁴⁸ Umírající mohl svou poslední vůli sdělit poručníkovi, který ji následně vykonal, i tím byl kšaft splněn před smrtí.⁴⁴⁹ Dědic směl dalšího dědice upomínat, pokud se jednalo o záduší nebo o ženino věno.⁴⁵⁰ Na napadení kšaftu neměl nárok ten, kdo v termínu od přednesení kšaftu nic nenamítl.⁴⁵¹ Kšaft napsaný o samotě byl platný, když jeho

---

⁴⁴² „Žena, po muži vdada se, bližší jest užievati díluov sirotčích, než poručníci.“ Práva městská, Kapitola 66. O kšaftích vuobec, a kterak se činiti mají, A. VI, in: tamtéž, s. 318-319.

⁴⁴³ „Žena jsúci manželka, z věna, rúcha, šlojířuo a podobných věcí, nebo klénotů aneb kterých koli věcí, nic nemuož poručiti, ani žádného kšaftu činiti bez povolení mužova, jenž jakožto nad ženau, též i nad zbožiem vším pán jest a správce.“ Práva městská, Kapitola 41. O násilí panen a paní, A. X, in: tamtéž, s. 246.

⁴⁴⁴ „Poslednějším kšaftem prvnější ruší se, aniž co ku překážce jest, ač by kdo byl dědicem z toho nebo nic.“ Práva městská, Kapitola 66. O kšaftích vuobec, a kterak se činiti mají, A. III, in: tamtéž, s. 315.

⁴⁴⁵ „Kšaftovanie o cizí věci muož býti zastavené k vyplacení.“ Práva městská, Kapitola 66. O kšaftích vuobec, a kterak se činiti mají, A. IV, in: tamtéž, s. 315-317.

⁴⁴⁶ „Poručníci neb správce lstiví, by dobře spravovali, mají ssezení býti.“ Práva městská, Kapitola 66. O kšaftích vuobec, a kterak se činiti mají, A. VII, in: tamtéž, s. 319.

⁴⁴⁷ „Počtové umrlého, kteříž v jeho zbožie bývají nalezeni, k duvodu svému nemohau býti dostateční.“ Práva městská, Kapitola 66. O kšaftích vuobec, a kterak se činiti mají, A. VIII, in: tamtéž.

⁴⁴⁸ „Poručí-li kdo jednu věc ze dvou, tu dědic dá, kterau chce.“ Práva městská, Kapitola 66. O kšaftích vuobec, a kterak se činiti mají, A. IX, in: tamtéž, s. 320.

⁴⁴⁹ „Poručí-li kto jinému svého statku říezenie, ten neumierá bez kšaftu.“ Práva městská, Kapitola 66. O kšaftích vuobec, a kterak se činiti mají, A. X, in: tamtéž.

⁴⁵⁰ „Neb nad mého jiné pře milost býti má kšaftů na záduší a k ženským věnóm.“ Práva městská, Kapitola 66. O kšaftích vuobec, a kterak se činiti mají, A. XI, in: tamtéž.

⁴⁵¹ „Kšaftu kdo neodepře, slyše jej, ten když se ztvrdí, nemuož ho naříekati.“ Práva městská, Kapitola 66. O kšaftích vuobec, a kterak se činiti mají, A. XII, in: tamtéž, s. 320-321.

umístění umírající sdělil věrohodnému příteli.⁴⁵² Poručníci vyplatili nejdříve dluhy, pak záduší.⁴⁵³ Platné bylo, když člověk před svědky oznámil svou poslední vůli a už žádnou psanou závěť nese-psal.⁴⁵⁴ Poručníci se směli bez rozhodnutí konšelů pustit do správy majetku.⁴⁵⁵ Manželé se mohli starat o majetek dědiček-manželek s podmínkou, že majetek nepromrhají.⁴⁵⁶ Když jeden svědek zemřel, druhý za něj odpřisáhl.⁴⁵⁷ Darování se nesmělo odvolat, kšaftování ale ano.⁴⁵⁸ Kdo měl kšaft a chtěl by ho změnit poté, co se u něj objevila výrazná psychická nemoc, neměl k tomu už právo.⁴⁵⁹ Kšaftovat se totiž mohlo jen se zdravým rozumem.⁴⁶⁰ Potvrzení kšaftu nastalo

---

⁴⁵² „Kšaft sepsaný a oznámený, kde by se měl nalézt, má moc mieti.“ Práva městská, Kapitola 66. O kšaftích vuobec, a kterak se činiti mají, A. XIV, in: tamtéž, s. 322.

⁴⁵³ „Poručníci neb šafáři po smrti poraučejícího, najprvé dluhy zaplatiece, hned přede všemi jinými věcmi ty věci, kteréž k spasení duše poraučejícího umrlého diti se mají v jistotě, tak aby pevně a stálé zuostaly, jakož jsau zřízené od poraučejícího, jednajte a kšafujte.“ Práva městská, Kapitola 66. O kšaftích vuobec, a kterak se činiti mají, A. XV, in: tamtéž.

⁴⁵⁴ „Oznámí-li kdo před lidmi vuoli svau o statku svém a potom toho nezmění, a to má za kšaft státi.“ Práva městská, Kapitola 66. O kšaftích vuobec, a kterak se činiti mají, A. XVI, in: tamtéž.

⁴⁵⁵ „Poručníci neb kšaftu konatelé, neb obránce kšaftu, po smrti poraučejícího bez rozkázanie a vědomie a rady rychtáře a přísězných v zboží a dědice umrlého tiem obyčejem, jakž jim jest poručeno, slušně mohau se uvázati, bez odporu všelijakého.“ Práva městská, Kapitola 66. O kšaftích vuobec, a kterak se činiti mají, A. XVII, in: tamtéž, s. 322-323.

⁴⁵⁶ „Dily dcer muži jich mohau spravovati, ač nejsau mrhači.“ Práva městská, Kapitola 66. O kšaftích vuobec, a kterak se činiti mají, A. XVIII, in: tamtéž, s. 323.

⁴⁵⁷ „Jest-li že jeden z těch, jenž jsau při kšaftu byli, umře: tehdy druhý, živ jsa, kříže se dotkna, přísáhne, že s oním mrtvým prošen jsa při kšaftu [...] byl jest, [...]“ Práva městská, Kapitola 66. O kšaftích vuobec, a kterak se činiti mají, A. XIX, in: tamtéž.

⁴⁵⁸ „Nebo dané zase nemuož býti odvoláno, ale poručené muož.“ Práva městská, Kapitola 66. O kšaftích vuobec, a kterak se činiti mají, A. XX, in: tamtéž, s. 323.

⁴⁵⁹ „Kšaftuje-li kdo co za zdravého rozumu, potom mina se smyslem, nemuož poměnit.“ Práva městská, Kapitola 66. O kšaftích vuobec, a kterak se činiti mají, A. XXI, in: tamtéž, s. 324.

⁴⁶⁰ „Poněvadž člověk z moci rozumu jest vuole svobodné, protož naprosto příleži jemu zpráva jeho poslední vuole; dokudž rozum má a moc, nad statkem svým, jímž vládne, nemovitým, i kterýž má movitý, zřéditi, odkázati a zpuosobiti bude moci, přáteluum nebo i cizím, jakž se jemu koli líbí.“ Práva městská, Kapitola 66. O kšaftích vuobec, a kterak se činiti mají, A. XXII, in: tamtéž.

smrti.⁴⁶¹ Narodil-li se pohrobek, se kterým otec ve své poslední vůli již nepočítal, dostal i on svůj díl dědictví.⁴⁶² Kněží směli svědčit, pokud se jednalo o záduší.⁴⁶³ Kšaft se musel vyplnit, jak nejlépe to bylo možné.⁴⁶⁴ Dědit se mělo na stejné díly, i když to stálo v kšaftu jinak.⁴⁶⁵ Kdo nenapsal kšaft, dědili po něm nejbližší příbuzní (i ženy).⁴⁶⁶ Matka spravovala majetek dětí, dokud nebyly dospělé. Pak jim ho předala. I kdyby se znovu vdala a následně zemřela, majetek patřil dětem, ne novému muži.⁴⁶⁷ Manželka mohla odkázat své věci, které nebyly zmíněny ve smlouvě. A kdyby se stal manžel psancem, s majetkem zacházela jen ona.⁴⁶⁸

Kdyby nebyli v závěti určeni poručníci sirotků, město mělo poručníky samo určit.⁴⁶⁹ Doporučovali se poručníci, kteří byli příbuzní otce.⁴⁷⁰ Poručníci, kteří během

---

⁴⁶¹ „*Že kšaft se toliko smrti se potvrzuje, [...]*.“ Práva městská, Kapitola 66. O kšaftích vuobec, a kterak se činiti mají, A. XXIII, in: tamtéž, s. 324-325.

⁴⁶² „*[...] pro to však dědicové ještě nenarození, ale ještě v životě zavření, a zvláště bez vědomie otce počatí, vyjdau-li živí z života matky, nebývají zbaveni dědictvie.*“ Práva městská, Kapitola 66. O kšaftích vuobec, a kterak se činiti mají, A. XXIV, in: tamtéž, s. 325.

⁴⁶³ „*Kněží svědkové mohau býti o věci z záduší odkázané.*“ Práva městská, Kapitola 66. O kšaftích vuobec, a kterak se činiti mají, A. XXV, in: tamtéž.

⁴⁶⁴ „*V poručenstvích plněji voli poraučejících vykládáme, nežli v jiných smluvách.*“ Práva městská, Kapitola 66. O kšaftích vuobec, a kterak se činiti mají, A. XXVI, in: tamtéž, s. 325-326.

⁴⁶⁵ „*Rozdil věci kšaftovaných, leč by jináč kšaftující zriedil a rozdělil, má ve všem na rovný diel a jednostajný býti.*“ Práva městská, Kapitola 67. Kšaftované věci věřiteli nemohau se zapoviedati, A. I, in: tamtéž, s. 326.

⁴⁶⁶ „*Znamenáno bud', že jakož muž odkázati muože zbožie, když živ jest: též i žena o panovanie zbožie, kteréž na ni propadne, a věci, muože zpuosobiti, jak se jí líbí.*“ Práva městská, Kapitola 67. Kšaftované věci věřiteli nemohau se zapoviedati, A. II, in: tamtéž, s. 326-327.

⁴⁶⁷ „*Opět, jest-li že by máte muže pojala, zbožie dětinské, zemřete když koli, ne na ni, ale na děti, jenž jest otec z prvnějších žen zplodil, dědičně bude příslušet; nebo všichni takoví děti měli jsau jednoho otce, od něhožto řečené zbožie jest pošlo.*“ Práva městská, Kapitola 67. Kšaftované věci věřiteli nemohau se zapoviedati, A. III, in: tamtéž, s. 327.

⁴⁶⁸ „*[...] leč by měla co svého vlastnieho, ješto by muži byla nedala a smluvami nevyminila, tehda i to muože poručiti, proti odporu muže svého.*“ Práva městská, Kapitola 67. Kšaftované věci věřiteli nemohau se zapoviedati, A. IV, in: tamtéž, s. 328.

⁴⁶⁹ „*Kdož poslední vuole obmešká zřízení, miesto takového rychtář a přísežní správci a obránci vieryhodného, s slušným uručením, ač jinak nejsú jisti, takovému zboží a mlád'átkům mají dáti,*

svého poručnictví chtěli zvyšovat hodnotu majetku, měli být upřednostněni před ostatními poručníky.⁴⁷¹ Poručníkem nesměl být věřitel, který měl svůj dluh na statku sirotků.⁴⁷² Lepší bylo vybrat ze světských poručníků než z duchovních, přesto se směl duchovní stát poručníkem, ovšem musel spolupracovat se dvěma dalšími světskými poručníky.⁴⁷³ I ženy mohly poručníka žalovat, když nedbale zacházel s majetkem.⁴⁷⁴ Poté, co sirotci dospěli k plnoletosti, poručník s nimi musel zkontrolovat účty a případně doplatit škody, kdyby se vyskytlo manko.⁴⁷⁵

Otcův trest nebo nárok na pomstu se nedědil.⁴⁷⁶ Kdyby se otec zřekl syna v hněvu, bylo to neplatné.⁴⁷⁷ Pokud by se ve zděděném majetku našlo něco získaného protiprávně (např. krádeží nebo loupeží), právoplatný majitel se směl o majetek žalovat

---

a ten spravuoj to zbožie, dokudž osoby, jimž jest poručeno, k dospělým letuom nepřijdau.“ Práva městská, Kapitola 14. O poručnicích a správcích statkuov a dětí, A. I, in: tamtéž, s. 95.

⁴⁷⁰ „*K poručenství bližší jsau přátelé otcovi než mateřini.*“ Práva městská, Kapitola 14. O poručnicích a správcích statkuov a dětí, A. VII, in: tamtéž, s. 97-98.

⁴⁷¹ „*Přátelé další s určením mají býti poručníci, nežli bližší bez určení.*“ Práva městská, Kapitola 14. O poručnicích a správcích statkuov a dětí, A. II, in: tamtéž, s. 95-96.

⁴⁷² „*Nebo nenie bezpečné, aby který z těch, kdo má statek mrtvého sobě zavázaný, dopuštěn byl poručníkem býti.*“ Práva městská, Kapitola 14. O poručnicích a správcích statkuov a dětí, A. III, in: tamtéž, s. 96.

⁴⁷³ „*Poručníci raději mají býti světští nežli duchovní.*“ Práva městská, Kapitola 14. O poručnicích a správcích statkuov a dětí, A. V, in: tamtéž, s. 97.

⁴⁷⁴ „*[...] jakož přísežní milují, aby po jich smrti o zbožie a dětech jich dobře se dalo, též s pilností mají předzemřelých zboží a dětí opatřiti; protož ženy mají býti dopuštěny k žalobě na správce z nedbálnivosti, které potřebú milostivú hnuty jsúce, o to stojí, jako máte, sestra, bába neb osoba bližní.*“ Práva městská, Kapitola 14. O poručnicích a správcích statkuov a dětí, A. IV, in: tamtéž, s. 96.

⁴⁷⁵ „*[...] mají dědicuom, když k létuom přijdau, počet činiti z věcí poručených a z příjmuov i z vydání.*“ Práva městská, Kapitola 14. O poručnicích a správcích statkuov a dětí, A. VI, in: tamtéž, s. 97.

⁴⁷⁶ „*Upadne-li kdo u vinu neb v pomstu, ta nejde na dědice.*“ Práva městská, Kapitola 48. O pomstách pro zavinění, A. II, in: tamtéž, s. 259.

⁴⁷⁷ „*Otec, nařkne-li syna z hněvu, to jemu nenie škodné.*“ Práva městská, Kapitola 13. Seznání neb přiznání, která škodí a která nic, A. II, in: tamtéž, s. 94-95.

a žalobu směřoval na syna nebo hlavního dědice po zemřelém.⁴⁷⁸ Kdyby měšťan úmyslně ničil dědictví, protože by se mělo podle práva vyplatit, musel zaplatit celou vzniklou škodu.⁴⁷⁹ Objevilo-li by se více věřitelů po smrti dlužníka a nebylo by známo, v jakém pořadí dluhy vznikly, dluhy se procentuálně rozpočítaly a z peněz po nebožtíkovi byly zaplacený. Kdyby se nezaplatil dluh celý, věřitelé se pak měli obrátit na potomky zemřelého.⁴⁸⁰ Při prodeji jakékoliv věci, na kterou by byl vázán další dědický podíl, se podíl nesměl zamlčet a kupující s tím musel souhlasit.⁴⁸¹ S dluhy se dědilo i rukojemství, tedy ručení za jiné.⁴⁸² Kdo už rok a den od přerozdělení dědictví zděděný majetek vlastnil, nemohl být nikým napaden pro neplatné dědictví.⁴⁸³ Dědictví po prodávajícím měl předat rychtář kupujícím, za to pak měl dostat odměnu, protože „[...] *na potvrzenie a znamenie právo rychtári má dáno býti.*“⁴⁸⁴ Pokud by chtěl opilý člověk dědictví prodat, byl prodej neplatný.⁴⁸⁵ Dědictví, u kterého se měl do soudních

---

⁴⁷⁸ „*Dědicové z krádeže v statku nalezené po otci odpovídajte.*“ Práva městská, Kapitola 1. O žalobníku a obžalované vuobec, A. XXXIV, in: tamtéž, s. 44-45.

⁴⁷⁹ „*Škody mají placeny býti vzaté pro zadržování dědičné spravedlnosti.*“ Práva městská, Kapitola 15. O škodách vuobec, A. IX, in: tamtéž, s. 104.

⁴⁸⁰ „[...] *jest dobře rozumné, aby přisežní, sečtauce dluhy jednomu jako druhému věřiteli, porazili na kopě. A což po učinění také porážky jednomu každému věřiteli nedostane se, v tom dlužník každému bude zavázán vedlé práva.*“ Práva městská, Kapitola 16. O dlužiech a dlužnicích vuobec, A. XI, in: tamtéž, s. 109.

⁴⁸¹ „*Při prodaji zamlčení škodlivé jest.*“ Práva městská, Kapitola 21. O prodajích a kupování vuobec, A. VIII, in: tamtéž, s. 149.

⁴⁸² „*Dědicové, zbožím rodičov svých vládnice, netoliko ty dluhy, kteréž jsou povinni byli platiti rodičové za své živnosti sami za se, ale také i ty, za něž jsou rukojmími za jiné mají vypraviti.*“ Práva městská, Kapitola 23. O svátečních dnech a rukojemství, A. XI, in: tamtéž, s. 155.

⁴⁸³ „*Vládne-li kdo dědictvím rok a den a svobodně bez narčení jím vládl by: narčení, od kohož koli potom bude učiněné, daremní jest a marné.*“ Práva městská, Kapitola 27. O dědictví a jeho postupování i nápaděch, A. I, in: tamtéž, s. 167.

⁴⁸⁴ „*Dědictvie od prodavače v ruku rychtářovu najprv má dáno býti, a on je potom kupujícímu odevzdaj.*“ Práva městská, Kapitola 27. O dědictví a jeho postupování i nápaděch, A. II, in: tamtéž, s. 168.

⁴⁸⁵ „*Opilec, jest-li že by v noční čas před některými přisežnými dědictvie své druhému odevzdal, takové odevzdání jakožto nepevné z práva nemá předse jíti.*“ Práva městská, Kapitola 27. O dědictví a jeho postupování i nápaděch, A. III, in: tamtéž.

knih přepsat majitel – např. dům, majetek cechu -, mělo být vždy předáno u soudu.⁴⁸⁶ V dědictví se předávaly i dluhy,⁴⁸⁷ které se měly okamžitě platit.⁴⁸⁸ Na majetek měl dědic právo až po odevzdání dědictví, ne hned při zápisu závěti.⁴⁸⁹ Čtení kšaftu mohlo být uskutečněno před soudem nebo v domě pozůstalých za účasti rychtáře.⁴⁹⁰ Zdědit nikdo nemohl cesty, ulice, meze, hliniště a písky, protože „[...] *jsú obecní a zvykli jsú prísluhovati k obci od starodávna.*“⁴⁹¹ Pokud bylo dědictví zastavené a objevily se u něj výnosy, výnosy patřily dočasnému držiteli.⁴⁹² Dal-li jeden z věřitelů dlužné dědictví do prodeje, druhý věřitel ho mohl koupit, ale sám měl dostat od prvního věřitele dlužnou částku.⁴⁹³ Dědictví se dalo získat nápadem (pokud nebyl sepsán kšaft), závěti

---

⁴⁸⁶ „*Ale odevzdání, po kterémž bývá zapsání, toliko má býti před saudem skutečným neb zahájeným učiněno.*“ Práva městská, Kapitola 27. O dědictví a jeho postupování i nápadech, A. IV, in: tamtéž, s. 168-169.

⁴⁸⁷ „*Na dědictví dluh ukázaný před mnohými držiteli má zpraven býti.*“ Práva městská, Kapitola 27. O dědictví a jeho postupování i nápadech, A. V, in: tamtéž, s. 169.

⁴⁸⁸ „*Dědicové najprv po otci dluhy platiti mají.*“ Práva městská, Kapitola 27. O dědictví a jeho postupování i nápadech, A. XXXII, in: tamtéž, s. 182.

⁴⁸⁹ „*Vědomé jest, že od toho dne, v kterýž dědictví před saudem odevzdává se, vadnutí má býti počítáno, a ne od toho dne, v kterýžto v času zapsání dědictví nebo držitel byl jest narčen.*“ Práva městská, Kapitola 27. O dědictví a jeho postupování i nápadech, A. VI, in: tamtéž, s. 170-171.

⁴⁹⁰ „*Osvědování k dědictví pro památné i doma i před saudem býti muož.*“ Práva městská, Kapitola 27. O dědictví a jeho postupování i nápadech, A. VII, in: tamtéž, s. 171.

⁴⁹¹ „*Cesty starodávni, ulice, meze, hliniště písky mají býti obecné.*“ Práva městská, Kapitola 27. O dědictví a jeho postupování i nápadech, A. X, in: tamtéž, s. 172-173.

⁴⁹² „*Dědictví zastavené, nadlepší-li se, jistiny nepřirazí.*“ Práva městská, Kapitola 27. O dědictví a jeho postupování i nápadech, A. XI, in: tamtéž, s. 173.

⁴⁹³ „*Dědictví prodá-li jeden z věřiteluov, muož druhý v ten trh vkročiti.*“ Práva městská, Kapitola 27. O dědictví a jeho postupování i nápadech, A. XII, in: tamtéž.

nebo zápisem (darováním).⁴⁹⁴ Dědictví se dalo spravovat i přes jiného člověka, kterému byla dána ta moc od dědice.⁴⁹⁵

Dědictví určené potomkům (platilo pro syny i dcery stejně) se v případě úmrtí jedno z nich předávalo podle stáří na mladšího.⁴⁹⁶ Když vymřeli všichni mužští dědicové, připadlo dědictví na pozůstalé ženy.⁴⁹⁷ Dědictví mezi dva dědice rozdělil vždy ten starší, ten mladší si pak směl ale vybrat, jakou část dědictví si přivlastní.⁴⁹⁸ Řádní synové (ti, kteří byli počati v řádném manželském svazku) měli vždy právo na majetek po otci.⁴⁹⁹ Brikcího Právo rozlišuje čtyři druhy synů: synové mohli být přirození řádní (z řádného manželského svazku), přirození neřádní (nemanželští synové otce a jeho milenky), řádní nepřirození (adoptovaní synové) a neřádní nepřirození (počati z cizoložství matky).⁵⁰⁰ Dědictví získalo nenarozené dítě, jestliže byla matka těhotná jako panna 39 týdnů nebo jako žena 41 týdnů.⁵⁰¹ Dědický díl dostala i dcera,

---

⁴⁹⁴ „Dědictví neb panství člověk dosahuje od předkuov spojenými osobami, někdy z kšaftu, a někdy odúmrtí bez kšaftu; ale od osoby cizí nebývá dosaženo, leč svobodným dáním.“ Práva městská, Kapitola 27. O dědictví a jeho postupování i nápadech, A. XIV, in: tamtéž, s. 175.

⁴⁹⁵ „Někdo vládne dědictvím neb jinou věcí netoliko skrze vlastní osobu, ale také, by kdo jménem jeho vladařem byl té věci, by pak také ten právu jeho nebyl poddán.“ Práva městská, Kapitola 27. O dědictví a jeho postupování i nápadech, A. XV, in: tamtéž.

⁴⁹⁶ „Dědictví jako po bratřích, připadá na jiné i jich děti; tak i o sestřích.“ Práva městská, Kapitola 27. O dědictví a jeho postupování i nápadech, A. XVI, in: tamtéž, s. 176.

⁴⁹⁷ „Jest-li že by dědictví všem, nápadem s jednoho na druhého, od synův toho, který jest poručil, sstupujících po mužském pohlaví, bylo poručeno, a zemřeli by ti všichni: na ženy pozůstalé živé připadne podle práva.“ Práva městská, Kapitola 27. O dědictví a jeho postupování i nápadech, A. XVIII, in: tamtéž.

⁴⁹⁸ „Jest-li že dvě dědice zboží předkuov svých měl by mezi se děliti: tehda na staršího, jakožto na opatrnějšího, sluší děliti, a mladšímu sluší díl, který by chtěl, sobě vyvoliti týmž právem.“ Práva městská, Kapitola 27. O dědictví a jeho postupování i nápadech, A. XIX, in: tamtéž, s. 177.

⁴⁹⁹ „Synové řádní nápad mají ke všem věcem po otci zustaveným vedlé spravedlnosti.“ Práva městská, Kapitola 27. O dědictví a jeho postupování i nápadech, A. XX, in: tamtéž.

⁵⁰⁰ „Synové čtveři jsau: přirození řádní, přirození neřádní, řádní nepřirození, neřádní.“ Práva městská, Kapitola 27. O dědictví a jeho postupování i nápadech, A. XXI, in: tamtéž, s. 177-178.

⁵⁰¹ „Panna obtížena 39 nedělí a žena 41 najvíc nosí.“ Práva městská, Kapitola 27. O dědictví a jeho postupování i nápadech, A. XXII, in: tamtéž, s. 178.

kteřá měla manžela nedobře pověsti.⁵⁰² Dědicové mohli před předáním dědictví s děděným majetkem disponovat, pokud sami neměli peníze na poplatky kolem smrti svých rodičů.⁵⁰³ Dědictví se mohlo připsat i dětem adoptovaným.⁵⁰⁴

Zemřeli-li bezdětní manželé bez závětí, majetek zdědili rodiče ženy.⁵⁰⁵ Dokud byla žena vdova, mohla nekšaftovaný majetek sama spravovat.⁵⁰⁶ I kněz měl právo na dědický díl po svém otci.⁵⁰⁷ Pokud manželé (kteří měli děti) nenapsali závěť, na dědictví měl větší nárok bratr manžela než bratr manželky.⁵⁰⁸ Dědic, který měl své dědictví už oddělené od ostatních, chtěl-li by s dalšími dědici spravovat nedílný majetek, musel k nedílnému majetku přidat majetek už předem oddělený.⁵⁰⁹ Dědictví se

---

⁵⁰² „Dědictví dvěma dcerám poručené, jest-li že by jena z nich nepočestného pojala a druhá muže počestného: tehdy bez odporu to dědictví i statek movitý mezi ně týmž právem bud' rozdělen.“ Práva městská, Kapitola 27. O dědictví a jeho postupování i nápadech, A. XXIII, in: tamtéž, s. 178-179.

⁵⁰³ „Dědicové, by osvědčení neučinili o statku a poplatek zadržali, mohau sáhnúti na dědictvie.“ Práva městská, Kapitola 27. O dědictví a jeho postupování i nápadech, A. XXIV, in: tamtéž, s. 167.

⁵⁰⁴ „Dědictvie muož se dáti voleným dětem, i je s přirozenými spojití.“ Práva městská, Kapitola 27. O dědictví a jeho postupování i nápadech, A. XXVI, in: tamtéž, s. 180.

⁵⁰⁵ „Jest-li že muž bez kšaftu zšel by, ženu zuostavě a děti nemaje potom, umře-li také žena bez kšaftu: zbožie takové raději na otce neb máteř té vdovy, než na bratra mužova, spravedlivě připadni.“ Práva městská, Kapitola 27. O dědictví a jeho postupování i nápadech, A. XXVII, in: tamtéž.

⁵⁰⁶ „[...] jest-li že poslední jeho žena, jsúci živa, bude odděena i s dětmi svými, tehdy jak dlúho bude vdovú, má spravovati ty sirotky i statek jich.“ Práva městská, Kapitola 27. O dědictví a jeho postupování i nápadech, A. XXIX, in: tamtéž, s. 181.

⁵⁰⁷ „Kněz, není-li oddělen dílem dědičným z statku otcova, s bratřimi layky, po smrti otcově má díl dědičný.“ Práva městská, Kapitola 27. O dědictví a jeho postupování i nápadech, A. XXX, in: tamtéž.

⁵⁰⁸ „Bratr otcuov k statku, kterýž muž a žena, bez kšaftu sšedše, pozústavili jsú, bližší jest dědic nežli bratr mateřin.“ Práva městská, Kapitola 27. O dědictví a jeho postupování i nápadech, A. XXXI, in: tamtéž, s. 182.

⁵⁰⁹ „Oddělený, chce-li mieti s jinými dl, přilož svú stranu.“ Práva městská, Kapitola 27. O dědictví a jeho postupování i nápadech, A. XXXIV, in: tamtéž, s. 183.

dělilo na domovní (kde se žije) a zahradní (louky, pole,...).⁵¹⁰ Pokud zemřel syn dopředu vyplacený otcem a s majetkem, který sám už si vydělal, celý majetek měli zdědit sourozenci. Otec získal část dědictví jen v chudobě. Pokud se jednalo ale o věci, které dostal od otce, otcovi se musely vrátit.⁵¹¹ Zemřela-li matka, která měla děti s vícero muži, všechny děti měly na její majetek stejné právo.⁵¹² Umřel-li by muž bez závěti, žena získala jednu třetinu majetku.⁵¹³ Právo po zemřelém bez závěti měli nejdříve potomci (pak vnuci, atd.).⁵¹⁴ Zemřel-li muž bez závěti a bez potomků, získali majetek jeho sourozenci rovným dílem, neměl-li sourozence, připadlo vše rodičům.⁵¹⁵ Pak byli na řadě jejich synovci.⁵¹⁶ Větší právo měl ten, kdo byl ve stupni dědičnosti bližší.⁵¹⁷ Pro přehlednost se používal strom dědičnosti.⁵¹⁸ I adoptovaný syn měl stejná práva jako

---

⁵¹⁰ „*Dvoje dědictví: domovní a zahradní.*“ Práva městská, Kapitola 27. O dědictví a jeho postupování i nápadech, A. XXXVI, in: tamtéž, s. 183-184.

⁵¹¹ „*Statek vydělaný připadá na bratří, a ne na otce, leč jest chudý.*“ Práva městská, Kapitola 63. O nápadích bez kšaftu sešlého, A. I, in: tamtéž, s. 290-291.

⁵¹² „*Nápad přichází po dětech i na mateřiny syny, s jiným mužem splozené.*“ Práva městská, Kapitola 63. O nápadích bez kšaftu sešlého, A. II, in: tamtéž, s. 290.

⁵¹³ „*Umře-li muž bez kšaftu, žena obdržuje třetí díl.*“ Práva městská, Kapitola 64. řádu přátel krevních, přirozených, příbuzných a jich nápadích, A. II, in: tamtéž, s. 291-292.

⁵¹⁴ „*Na prvním stupni sstupujících jsau děti vlastní a přirození, aneb vlastní toliko.*“ Práva městská, Kapitola 64. řádu přátel krevních, přirozených, příbuzných a jich nápadích, A. III, in: tamtéž, s. 293.

⁵¹⁵ „*Řeholy o nápadu přátel krevních a přirozených po otci a materi, jenž slovau cognati, agnati.*“ Práva městská, Kapitola 64. řádu přátel krevních, přirozených, příbuzných a jich nápadích, A. IV, in: tamtéž, s. 291-292.

⁵¹⁶ „*Když se nedostane náměstkovo řádu sstupujícího a vstuupujícího, najprvé napadají bratří, a potom jiní, jakožto synové bratruov, a tak o jiných sstupuje.*“ Práva městská, Kapitola 64. řádu přátel krevních, přirozených, příbuzných a jich nápadích, A. V, in: tamtéž, s. 294.

⁵¹⁷ „*Dokudž jsau živi příbuzní v řádu vstupujícím a sstupujících rovně, dotud dědictví nespadá na poboční.*“ Práva městská, Kapitola 64. řádu přátel krevních, přirozených, příbuzných a jich nápadích, A. VI, in: tamtéž, s. 295.

⁵¹⁸ „*Stupňuov a stromuov umění přátelstvie krevnieho, dědičného, přirozeného a příbuzného jest potřebné pro nápady a svědectvie.*“ Práva městská, Kapitola 64. řádu přátel krevních, přirozených, příbuzných a jich nápadích, A. VII, in: tamtéž, s. 295.

vlastní dítě,⁵¹⁹ protože duchovní příbuznost leží mezi kmotrem a kmotřencem⁵²⁰ a v platnost vchází křtem nebo biřmováním.⁵²¹

Brikcí se věnoval i ochraně majetku žen. Věno se mělo slíbit dobrovolně bez nátlaku⁵²² a nesmělo být lstivě slíbeno kvůli oklamání věřitelů.⁵²³ Věno se mohlo skládat z majetku hmotného, nehmotného i z peněz.⁵²⁴ Nepeněžitě věno se ale mohlo hned po svatbě prodat.⁵²⁵ Věno se mělo vyplatit hned po pohlavním styku manželů.⁵²⁶ I když zemřel manžel bez závěti, žena měla právo na věno i obvěnění, pokud do té doby neporodila jejich potomka,⁵²⁷ po porodu už toto právo pozbyla.⁵²⁸ Výjimkou se stalo narození mrtvého dítěte nebo dítě zemřelé těsně po porodu, tehdy měla žena stále nárok

---

⁵¹⁹ „Synové volení jak mají přijímání býti a jak nápad mohau mieti.“ Práva městská, Kapitola 64. řádu přátel krevních, přirozených, příbuzných a jich nápadích, A. XXV, in: tamtéž, s. 307-308.

⁵²⁰ „O stromu duchovní příbuznosti.“ Práva městská, Kapitola 64. řádu přátel krevních, přirozených, příbuzných a jich nápadích, A. XXVI, in: tamtéž, s. 308-309.

⁵²¹ „Příbuznost tato duchovnie povstává ze dvojie toliko svátosti, totiž křtu a biřmování.“ Práva městská, Kapitola 64. řádu přátel krevních, přirozených, příbuzných a jich nápadích, A. XXVII, in: tamtéž, s. 309.

⁵²² „Věna slibové mají dobrovolní býti a nezměnění.“ Práva městská, Kapitola 18. O věnném právu vuobec, A. XXIII, in: tamtéž, s. 127.

⁵²³ „Věno nemá slíbeno býti k oklamání věřiteluov.“ Práva městská, Kapitola 18. O věnném právu vuobec, A. XXIV, in: tamtéž.

⁵²⁴ „Věno netoliko na zemských, ale i na movitých muož slíbeno býti.“ Práva městská, Kapitola 18. O věnném právu vuobec, A. VII, in: tamtéž, s. 120.

⁵²⁵ „Věnný statek muož hned prodán býti pro potřebu.“ Práva městská, Kapitola 18. O věnném právu vuobec, A. XII, in: tamtéž, s. 121.

⁵²⁶ „Věno, totižto mzdu těla, dáti povinné jest po spojení manželském.“ Práva městská, Kapitola 18. O věnném právu vuobec, A. VI, in: tamtéž, s. 120.

⁵²⁷ „K věnu žena vždy právo má, dokudž dětí nezplodie.“ Práva městská, Kapitola 18. O věnném právu vuobec, A. I, in: tamtéž, s. 118.

⁵²⁸ „Že když žena v manželství řádném z semene muže porodila by děti, kteříž slovu dědicové, tehda věno jest umrtveno, a muž jakožto pán o všeckém statku, movitém i nemovitém, by pak žena a dědicové odpierali, bude moc učinite vedlé libosti vuole.“ Práva městská, Kapitola 18. O věnném právu vuobec, A. II, in: tamtéž, s. 118.

na věno i obvěnění,⁵²⁹ stejně tak i v případě řádného duchovního rozvodu.⁵³⁰ Jeho důvodem mohlo být i manželovo cizoložství, homosexualita nebo ohrožování manželčina života.⁵³¹ Žena, která sice ještě neprodila potomka, mohla přijít o své věno a obvěnění, a to v případě, že „[...] *jest žena vieru manželskau cizoložstvím přestoupila, nebo jest-li že jest o smrti svého muže v skutku úklad činila, aneb jiné nešlechtnosti tak těžké hleděla.*“⁵³² Pokud by vznikl spor o výši slíbeného věna, větší moc mělo svědectví nevěstinych svědků.⁵³³ Použila-li žena majetek z předchozího manželství na věno, mohl s ním po její smrti manžel zacházet bez ohledu na její děti z předchozího manželství.⁵³⁴ Po smrti manželčina otce vypláceli věno jeho dědicové.⁵³⁵ Jestliže manžel zemřel bez kšaftu a zanechal po sobě pouze ženu bez dětí, měla manželka nárok do jednoho roka od svatby na vyplacení věna i obvěnění.⁵³⁶ Muž mohl s věnem ženy jednat, jak chtěl, pokud ho nechtěl promrhat.⁵³⁷ Pokud by se dostala rodina do hmotné nouze, měly se nejdříve rozprodat manželovy věci, až nakonec manželčino věno.⁵³⁸ Lepší ale

---

⁵²⁹ „*Věno se neumrtvuje, by pak máti dietě umrlé porodila.*“ Práva městská, Kapitola 18. O věnném právu vuobec, A. III, in: tamtéž, s. 119.

⁵³⁰ „[...] *skrže takové rozvedenie žena věna, kteréž jí muž při smluvách slíbil, nemá býti zbavena, nýbrž má jí dáno býti s pomocí práva, bez všelijakého odporu muže i dědicuov.*“ Práva městská, Kapitola 18. O věnném právu vuobec, A. V, in: tamtéž, s. 119-120.

⁵³¹ „*Žena, ukáže-li na muže cizoložstvie, sodomstvie, hrdla svého nebezpečenstvie: má s ním rozvedena býti.*“ Práva městská, Kapitola 48. O pomstách pro zavinění, A. III, in: tamtéž, s. 259-260.

⁵³² Práva městská, Kapitola 18. O věnném právu vuobec, A. IV, in: tamtéž, s. 119.

⁵³³ „*Nevěstini svědkové a smlúvce mocnější jsou, než ženichovi.*“ Práva městská, Kapitola 18. O věnném právu vuobec, A. XVIII, in: tamtéž, s. 124-125.

⁵³⁴ „*Věno ženy, dané od prvného muže, obdržuje muž poslední před pastorky.*“ Práva městská, Kapitola 18. O věnném právu vuobec, A. XIX, in: tamtéž, s. 125-126.

⁵³⁵ „[...] *slíbí-li jie otec jmenovitě věno, a vdada ji, umře-li otec, slib nebývá zrušen, ale dědicové ovšem skrže jeho slíbení zuostanau zavázání.*“ Práva městská, Kapitola 18. O věnném právu vuobec, A. XXII, in: tamtéž, s. 127.

⁵³⁶ „*Žena, nezplodě dětí od toho muže, na věnu dosti měj.*“ Práva městská, Kapitola 18. O věnném právu vuobec, A. XVII, in: tamtéž, s. 124.

⁵³⁷ „*Věna muž aby nemohl utratiti v potřebě, nemá určen býti.*“ Práva městská, Kapitola 18. O věnném právu vuobec, A. X, in: tamtéž, s. 121.

⁵³⁸ „*Věno neb věci muže prvé mají v chudobě prodány býti, nežli věno ženy.*“ Práva městská, Kapitola 18. O věnném právu vuobec, A. IX, in: tamtéž, s. 120-121.

bylo v tu chvíli věno na čas zastavit, až poté prodat.⁵³⁹ Žena měla nárok na obvěnění, ale mohla ho manželovi odpustit.⁵⁴⁰

V této kapitole byla představena a rozebrána Práva městská Brikiho z Licka zaměřená na majetkové právo. Na úvod se Briki z Licka zaměřil na právo konšelů, purkmistra, rychtáře, tedy soudců v majetkových sporech. U soudce si nejvíce vážil cti a dobré pověsti. Určil pravomoci soudu, výšku možných pokut, pravidla přísahy před soudem. Upozornil na to, že pro utvrzení a pojištění všech kroků majetkového řízení byl vhodný zápis do městské knihy. Zaobíral se i způsobem správného psaní dokumentů a upozorňoval na chyby, které by se daly klasifikovat jako falšování dokumentu. Každý člověk předvolaný k soudu se musel dostavit k výpovědi, pokud nemohl, musel se tedy omluvit. Účastník soudního sporu mohl použít u soudu za sebe i svého řečníka, dnes právního zástupce, který byl ve všech ohledech bezúhonný. Během soudního líčení soudci přikláněli váhu i k pověsti obou stran sporu. Zvláštní kapitolu věnoval i židovskému obyvatelstvu a výjimkám, které se jich u soudu týkaly (např. jiné přísahání, jiní svědkové). Ženy mohl u soudu zastupovat jejich manžel, otec nebo poručník. Každá strana soudního sporu mohla předvést i své svědky, na jejichž pověst se také dbalo. Upřesněno bylo, kdo proti komu nesmí svědčit (např. zeť proti tchýni). Rozsudky byly vyhlášovány srozumitelně a s možností dalšího odvolání k vyššímu soudu. Podrobně byly popsány role žalující strany i strany odpůrce. Obecně platilo, že k městskému právu náleželi duchovní i výše postavení obyvatelé království, pokud se spor nějakým způsobem týkal města (tj. šlo o majetek ležící ve městě, událost stanoucí se ve městě). Obžalovaný musel na žalobu reagovat, až na chvíli, kdy by žaloba byla nesmyslná. Obžalovaný, který by se rozhodl neodpovědět na předvolání a ani svou nepřítomnost neomluvil, byl prohlášen za psance. Briki definoval půjčku a možnost úroku. Zpřesnil pravidla splácení. Také se věnoval stavu půjčeného majetku a zacházení s ním. Z půjček vydělil lichvu, kterou automaticky spojil s Židy. Vydal předpisy k majetku měšťanů, kde směl každý se svým majetkem zacházet po svém, ale nesměl u toho učinit škodu třetí osobě. U majetkových zločinů rozlišil krádež a loupež.

---

⁵³⁹ „[...] *slušné jest to věno, proti odmlívání a odporu ženy, do času v penězích zastaviti, kterýmižto penězi dělaje živnost a oděv sobě a potřebnost ženě obdržal by.*“ Práva městská, Kapitola 18. O věnném právu vůbec, A. XIII, in: tamtéž, s. 122.

⁵⁴⁰ „*A při tom znamenaj, že placení věna má toliko ženě činěno býti, a že ona sama od věna a od jeho slibu muož muže svobodna pustiti a zprostiti.*“ Práva městská, Kapitola 18. O věnném právu vůbec, A. XXI, in: tamtéž, s. 127.

Vymezil postup při souzení zlodějů a klasifikaci krádeží. Dluhy popsal Brikcí velmi podrobně, jako nejdůležitější bod chápal, že se vždy měly nejdříve platit dluhy, pak teprve to ostatní. Vymezil, kam až mohl věřitel dojít při vymáhání dlužné částky. Zastavený majetek se mohl skládat z čehokoli, co chtěl měšťan zastavit pro peníze. Brikcí se snažil svými předpisy upravit vztah mezi obchodníkem a zákazníkem i obchodníky navzájem, aby nedocházelo k vzájemného uškození. Popsáno bylo, kdy a za jakých okolností se platilo či neplatilo clo. Zásadní téma Brikcí viděl v pravidlech kšaftování, tedy sepisování závětí, a v dědickém právu. Přesně vymezil práva a povinnosti dědice i poručníka. Poručníci se měli často stát vykonavateli závětí a měli se starat o pozůstalou vdovu a děti. Pro lepší přehlednost dědické posloupnosti sestavil i schéma.

III. Spory 50. let 16. století v Českých Budějovicích

V následující kapitole budou rozebrány zápisy v městských knihách (Soudní záznamník rychtáře,⁵⁴¹ Soudní kniha rychtáře,⁵⁴² Knihy právních rozepří⁵⁴³) odkazující na majetkovou problematiku. Byly vybrány zápisy z padesátých let 16. století a podrobeny formální i obsahové analýze.

Ve zkoumaném období, v padesátých letech 16. století, se objevilo 113 záznamů o zaplacení splátky a deset majetkových sporů (z toho čtyři případy jsou zapsány jen jako rozsudky). Ačkoli spory byly zapsané v českém jazyce, 108 záznamů o splátkách bylo v jazyce německém.

III.3. Záznamy o splátkách

Záznamy o splátkách měly stejný způsob zápisu. Jako nadpis německého zápisu o splátce byla použita jména dlužníka a věřitele.⁵⁴⁴ Vlastní text zápisu vždy začínal časovým údajem, kdy ke splátce došlo,⁵⁴⁵ následoval obsah sdělení, že došlo k zaplacení určité částky⁵⁴⁶ a k převzetí částky věřitelem⁵⁴⁷ spolu s datem převzetí částky.⁵⁴⁸ Každá

---

⁵⁴¹ SOkA České Budějovice, AM České Budějovice, Soudní záznamník rychtáře, inv. č. 1091, mf. 758.

⁵⁴² SOkA České Budějovice, AM České Budějovice, Soudní kniha rychtáře, inv. č. 1092, mf. 758.

⁵⁴³ SOkA České Budějovice, AM České Budějovice, Knihy právních rozepří, inv. č. 1105, mf. 759.

⁵⁴⁴ Např. „*Stepffel Mulnerin, Hans Kondlerin.*“ Stepffel Mulnerin..., SOkA České Budějovice, AM České Budějovice, Soudní kniha rychtáře, inv. č. 1092, mf. 758.

⁵⁴⁵ Např. „*Am Montag nach sant jilji [...].*“ Am Montag..., SOkA České Budějovice, AM České Budějovice, Soudní záznamník rychtáře, inv. č. 1091, mf. 758.

⁵⁴⁶ Např. „*[...] hat Hans Kondlerin in der londstross aufgelegt der Stepffil Milnerin von den 4 heffen 2 [...].*“ Stepffel Mulnerin..., tamtéž.

⁵⁴⁷ Např. „*[...] und dy Stepffin hat personlich von ye empffangen nach laut des vertrog [...].*“ tamtéž.

⁵⁴⁸ Např. „*[...] actum 1558.*“ Am Montag..., SOkA České Budějovice, AM České Budějovice, Soudní kniha rychtáře, inv. č. 1092, mf. 758.

splacená částka se zapisovala zvláště. Na rozdíl od toho české zápisy o splátkách jsou nadepsány jménem věřitele, který očekává splátky,⁵⁴⁹ následuje shrnutí, za co splátky náleží,⁵⁵⁰ datum obchodu⁵⁵¹ a nastavení časnosti a výše splátek.⁵⁵² Dále byla celá strana uvolněna pro další připisování budoucích splátek. Každé odevzdání částky bylo zaznamenáno datem,⁵⁵³ oznámením, kdo splatil částku⁵⁵⁴ a kdo převzal od rychtáře splacené peníze.⁵⁵⁵

Ze zápisů splátek lze vyčíst, že se na splátky prodávaly hodnotné věci, které bylo nutno opatřit a pojistit zápisem do městské knihy. Sám Brikcí z Licka doporučuje u movitých věcí přepsat vlastníka.⁵⁵⁶ Většinou se jednalo o prodej domu⁵⁵⁷ nebo louky,⁵⁵⁸ tyto údaje se dají však dohledat jen u česky psaných zápisů. Nejvyšší splacená částka byla 220 kop grošů,⁵⁵⁹ nejnižší částka 20 grošů.⁵⁶⁰ Brikcí z Licka předepisuje složení splatné částky v přítomnosti rychtáře přímo na rychtě, kde byl zapsán zápis

---

⁵⁴⁹ Např. „*Magdalena Koudelkova*.“ David Táborský..., SOkA České Budějovice, AM České Budějovice, Knihy právních rozepří, inv. č. 1105, mf. 759.

⁵⁵⁰ Např. „*Stal se zápis domu za 490 [grošů] [...]*.“ Stal se zápis..., tamtéž.

⁵⁵¹ Např. „*[...] 1553 při s[vatě]m Janě [...]*“, tamtéž.

⁵⁵² Např. „*[...] David platiti má po 20 groších do vyplnění sumy*.“ David Táborský..., tamtéž.

⁵⁵³ Např. „*1560 při času s[vatě]ho Martina před Vánoci [...]*.“ Jan, syn Ondřeje..., tamtéž.

⁵⁵⁴ Např. „*David Táborský položil verunku s[vatě]ho Janský[h]o 20 grošů [...]*.“ David Táborský..., tamtéž.

⁵⁵⁵ Např. „*[...] ty peníze vzali u mě Vavřinec Kodydek [...]*.“ Jan, syn Ondřeje..., tamtéž.

⁵⁵⁶ Práva městská, Kapitola 2. O žalobách vuobec, A.V, in: J. Jireček – H. Jireček (edd.), *M. Brikcího z Licka Práva*, s. 52.

⁵⁵⁷ Např. „*Václav z Kunšava prodal duom [...]*.“ Václav z Kunšava..., SOkA České Budějovice, AM České Budějovice, Knihy právních rozepří, inf. č. 1105, mf. 759; „*David písař prodal duom [...]*.“ David písař..., tamtéž. „*Stal se zápis domu [...]*.“ Stal se zápis domu..., tamtéž.

⁵⁵⁸ Např. „*Jan syn Ondřeje Koželuha prodal lauku [...]*“ Jan, syn Ondřeje..., tamtéž. „*Magdalena Koudelková prodala lauku [...]*.“ Magdalena..., tamtéž.

⁵⁵⁹ „*Criesstoff Riemer, Morus Riemerin [...]* hat [...] *aufgelegt [...]* 220 kop grošů [...].“ Criesstoff Riemer..., SOkA České Budějovice, AM České Budějovice, Soudní kniha rychtáře, inv. č. 1092, mf. 758.

⁵⁶⁰ „*Balthassar Statner, Balthassar Plantchbol [...]* hat [...] *aufgelegt namlich 20 grošů [...]*.“ Balthassar Statner..., tamtéž.

o zaplacení částky písařem nebo přímo osobou rychtáře.⁵⁶¹ Takto byl zápis nejčastěji proveden (u 108 případů).⁵⁶² K zápisu pak byla připsána informace, že si věřitel přišel pro uložené peníze.⁵⁶³ V 92 procentech (ve 104 případech) si věřitel vyzvedl peníze ještě stejný den.⁵⁶⁴ Ve zbylých devíti případech (= 8 procent zkoumaných zápisů o splátkách) došlo ke splacení do tří dnů od uložení peněz.⁵⁶⁵ Ve zkoumaných pramenech bylo ale také nalezeno pět případů, kdy dlužník přišel předat peníze nejdříve do domu věřitele a následně společně zamířili za rychtářem.⁵⁶⁶ Před touto variantou Brikcí ve svém zákoníku varoval, neboť by věřitel se zlým úmyslem mohl splacenou částku zapřít, a tudíž by vznikla škoda dlužníkovi.⁵⁶⁷ Rychtáři dle práva náležela finanční odměna za vykonání úředního zápisu,⁵⁶⁸ o tomto poplatku se však zmiňují jen zápisy napsané v českém jazyce.⁵⁶⁹

Záznamy o splátkách se objevily ve sledovaném období ve větším počtu. Lze vydedukovat, že pro měšťany byla otázka zabezpečení finanční stránky života

---

⁵⁶¹ Práva městská, Kapitola 16. O dluziech a dlužnicích vuobec, A. VI, in: J. Jireček – H. Jireček (edd.), *M. Brikcího z Licka Práva*, s. 106.

⁵⁶² Např. „1547 dáno verunku 7 kop grošů.“ Magdalena..., SOkA České Budějovice, AM České Budějovice, Knihy právních rozepří, inv. č. 1105, mf. 759. „1555 při času svého s[vatéh]o Havla Jakub Kloušu položil mi 10 kop míšenských [...]“, David písař..., tamtéž.

⁵⁶³ Např. „Ten poručníci převzali [...]“. Jan, syn Ondřeje..., tamtéž. „Am Tag Bartholomei hat di Markita Von Siden perssondlich disse 40 [grošů] empffangen von gericht actu 1558.“ Markita Von Siden..., SOkA České Budějovice, AM České Budějovice, Soudní kniha rychtáře, inv. č. 1092, mf. 758.

⁵⁶⁴ Např. „Stepffil Milnerin, Hans Kondlerin.“ Stepffil Milnerin..., tamtéž. „[...] a z nich vzal 7 [kop grošů] [...]“. Václav z Kunšava..., SOkA České Budějovice, AM České Budějovice, Knihy právních rozepří, inv. č. 1105, mf. 759.

⁵⁶⁵ Např. „Jira Hluchy, Markita von Siden.“ SOkA České Budějovice, AM České Budějovice, Soudní kniha rychtáře, inv. č. 1092, mf. 758.

⁵⁶⁶ Např. „[...] ein werung gelegt am sein haus [...]“ Balthassar Statner..., tamtéž.

⁵⁶⁷ Práva městská, Kapitola 16. O dluziech a dlužnicích vuobec, A. VI, in: J. Jireček – H. Jireček (edd.), *M. Brikcího z Licka Práva*, s. 106.

⁵⁶⁸ Práva městská, Kapitola 20. O nápravách rozličného zavinění, A. IV, in: tamtéž, s. 133.

⁵⁶⁹ Např. „[...] toho roku dostane se Vankovi vziti 7 [kop grošů] a mně 1 [kopu grošů].“ Jira Hluchý..., SOkA České Budějovice, AM České Budějovice, Knihy právních rozepří, inv. č. 1105, mf. 759.

významná a každou větší finanční či majetkovou operaci pojistili zápisem do městské knihy.

III.2. Spory o majetek

V uvedeném období bylo zaznamenáno deset soudních rozepří. V šesti případech šlo o celé spory, ve čtyřech případech byly zapsány pouze rozsudky. V osmi z deset případů se před soudem řešily spory o majetek, ve dvou rozepřích se jednalo o urážku na cti, které se vázaly k majetku. Právě majetkové spory patřily mezi nejčastěji projednávané soudní rozepře v minulosti.⁵⁷⁰

Zápisy o majetkových sporech mají jasnou posloupnost podle toho, jak spor před soudem postupoval. Na začátku se vyskytl zápis obžaloby,⁵⁷¹ kde se vyjádřila žalující strana. Poté se k žalobě vyjádřil obžalovaný.⁵⁷² Dále se začaly dokládat písemné důkazy (nejčastěji o zápisu majetku),⁵⁷³ pokud existovaly, a výpovědi svědků.⁵⁷⁴ Nakonec byl celý soudní spor shrnut a byl vyřknut rozsudek.⁵⁷⁵ Po rozsudku mohlo být připojeno

---

⁵⁷⁰ V Pardubicích se majetkové spory objevily v 84 procentech všech sporů. Tereza Siglová však statistiku získala v období 16. a 17. století. T. SIGLOVÁ, *Soudové*, graf č. 3 a 6. Vysoký počet (95 procent) majetkových sporů nalezla i Barbora Jeřábková, která zpracovala Dačice v druhé polovině 16. a na počátku 17. století. B. JEŘÁBKOVÁ, *Spory mezi dačickými měšťany*, s. 52.

⁵⁷¹ Např. „*V té při, jakož Alžběta, Martina Beniče manželka, a Kateřina, též manželka Jana Vosočila, sestry vlastní, dali od sebe skrze přítele mluvit, že sou z té příčiny, jakožto sestry a dcery vlastní nebožtíka Pavla řezníka, obeslali Annu Pavlovic napomínaje jí z toho, poněvadž su dědičky domu otce svého, v kterémž táž Anna byt svůj má na tento čas, aby jí toho postoupila jakožto dědičkám.*“ Alžběta Benička, Anna Pavlovic, SOkA České Budějovice, AM České Budějovice, Knihy právních rozepří, inv. č. 1105, mf. 759.

⁵⁷² Např. „*Podle kteréhožto odložení stojíce strany Kateřin Moravcová položila odpor psaný tento.*“ David Kramář, Kateřina Moravcová, tamtéž.

⁵⁷³ Např. „*Vavřinec Kodydek a Jan Videňský žádali za přečtení akt [...].*“ David Kramář, tamtéž.

⁵⁷⁴ Např. „*Item su svědkové. Jiří Čas, Bernard Koz, Jakub Pekař v jedna slova svědčili [...].*“ David Kramář, Martin Střelec, tamtéž.

⁵⁷⁵ Např. „*Jemu Davidovi učiniti slovy jeho těmito odbytky: [...].*“ tamtéž.

odvolání k apelačnímu soudu.⁵⁷⁶ Odvolání se skládalo z popisu příčin a průběhu sporu a z námitek proti jednání a rozsudku soudu.

Nejdelší soudní spor začal žalobou vdovy Magdalény Koudelkové roku 1553. Magdaléna Koudelková prostřednictvím svého dobrého přítele žalovala své poručníky Jiříka Časa, Davida Kramáře a Jeronýma postřiháče, které jí ustanovil k potřebě zesnulý manžel ve své závěti, z několika majetkových podvodů: „... *pane rychtáři a vaše milost pane purkmistře, páni milí, já chudá v letech mnohých stará a sešlá žena a vdova, vašich milostí výše Pána Boha prosím, že tuto mám suplikáři víc sob smutná, některé věci doporučníků mně daných stěžuje milostivě vážiti ráčíte a jest slyšeti má, páni tato.*“⁵⁷⁷ Jiřík Čas, David Kramář a Jeroným postřiháč prodali dům, louku i dědinu Magdalény Koudelkové a zaplatili jí jen polovinu získané ceny, „[...] *ale oni majíce mě v to opatřiti nedali mi za ní než 5 kop míšenských.*“⁵⁷⁸ Z prodeje svého vozu a koně pak nedostala majitelka nic: „[...] *David vzal kuon a za něj mi nic nedal, [...] vzali k sobě vůz a za něj mi nic dáno není.*“⁵⁷⁹ Po přečtení žaloby bylo jejich počínání zhodnoceno jako „[...] *zřetelně proti řádu poručnickýmu i právu městskému jest nebo právo městské ukazuje, že poručník, když chce u příčiny býti, že nemá na statku mrtvého nic jmíti.*“⁵⁸⁰ Vavřinec Kodydek, který louku odkoupil, následně vypověděl, že k prodeji domu, louky i dědiny došlo, při tom také došlo i k zápisu do městské knihy⁵⁸¹ bez přítomnosti Magdaleny Koudelkové kvůli jejímu špatnému zdraví.⁵⁸² Sám Vavřinec Kodydek zažádal radu, aby pro ujistění byl poslán radní, aby zjistil, jestli je to pravda. Vyslání byli radní Václav Plocek a Jan Meziřícký. Magdalena Koudelková jim vše potvrdila,⁵⁸³ „... *keréžto zmocněnci pana purkmistra a páni od tých osob slyšice téhož*

---

⁵⁷⁶ Např. „*Vysoce urození páni. Což za stížnost při nálezu pánu Tábořských mám ted' v týž věc přičinách nich k milostivému určení podávám, a za to prosím, že mě jinače milostivěji opatřiti ráčíte. První příčina jest tato. [...]*“ David Kramář, Martin Střelec, tamtéž.

⁵⁷⁷ Magdalena Koudelková, tamtéž.

⁵⁷⁸ Tamtéž.

⁵⁷⁹ Tamtéž.

⁵⁸⁰ Tamtéž.

⁵⁸¹ „[...] *a obran, keréž knihami městskými paměť má [...]*“, tamtéž.

⁵⁸² „[...] *pro nedostatek zdraví svého [...] staviti nemuože*“, tamtéž.

⁵⁸³ „[...] *tak mocně a jako by sama osobně stojíc ku právu což náleží mluviti věsti ukazovati mohla, to oni aby všecko podle práva na místě jejím mluviti, kdež přivěsti aukazovati, což za řád a právo jest, mohli a to k zisku [...]*“, tamtéž.

zmocnění potvrzujíc.“⁵⁸⁴ Ve výpovědi nařčených poručníků proto zaznělo odmítnutí všech nařčení: „*Ješto věčně Pánu Bohu, že jsme jí v ničemž žádně krivdy neučinili a ještě neučiníme.*“⁵⁸⁵ Jako svou obranu chtěli předložit zápisy v knihách.⁵⁸⁶ David Kramář radu následně upozornil, že „*v těchto řečech mluvených od původů nemohla jedno slova pravdomuveného dokázati.*“⁵⁸⁷ Po průtazích se spor zkomplikoval roku 1556 úmrtím žalobkyně Magdaleny Koudelkové, která ustanovila i ve svém testamentu nové poručníky svého majetku, byli to Vavřinec Kodydek, Jan Vídeňský a David Písař.⁵⁸⁸ Právě oni poručníci žádali radu, aby spor pokračoval, „... *poněvadž tou jejímu kšaftu odpor bylo a poněvadž ten kšaft své místo má [...]*“,⁵⁸⁹ tudíž větší váhu měl kšaft než žaloba. Dalo by se předpokládat, že její smrtí celý spor skončí. Magdalena Koudelková ale odkázala svého koně a vůz svým přátelům, proto spor dále pokračoval se zpronevěřiteli (David Čas, David Kramář a Jeroným Postříhač). Spor pokračoval hledáním důkazů v podobě výpovědí svědků. Martin Pušperk byl tázán na zápis louky, kterou měl odkoupit David Kramář. Martin Pušperk vypověděl, že zápis na radě povolen nebyl, protože se Magdaléna zápisu neúčastnila,⁵⁹⁰ uznal ale, že zápis na radě učiněn později byl, peníze pak byly složeny u rychtáře.⁵⁹¹ Zápis učinil sám rychtář, protože poslal úředníka k Magdaleně Koudelkové, která prodej odsouhlasila: „*[...] přinesl austní relaci od Magdalény Koudelkové, že ona tomu zápisu vůli dává, a tak že jest, že Davidovi tu louku a dědinu prodala, jakž ten poručníkom poručil, aby se to tak zapsalo[...]*.“⁵⁹² Rychtář však odmítl, že by byl svědkem předání peněz.⁵⁹³ Protože už

---

⁵⁸⁴ Tamtéž.

⁵⁸⁵ Tamtéž.

⁵⁸⁶ „*[...] a obran, kteréž knihami městskými pamětovi a jistým vědomí vašich i jinými lidmi dostatečněji a skutečněji proti ní [...]*“, tamtéž.

⁵⁸⁷ Tamtéž.

⁵⁸⁸ „*[...] po mnohých odkladích podle práva až do smrti své i svými nepokázala a sami tito žalobci o tom dobrú vědomost mají [...]*“, tamtéž.

⁵⁸⁹ Tamtéž.

⁵⁹⁰ „*[...] v tom se jí od nás odpor stal a tomu jsme povoliti nechtěli, poněvadž ona přítomná nebyla*“, tamtéž.

⁵⁹¹ „... *a tak se dalo v domu pana rychtáře*“, tamtéž.

⁵⁹² Tamtéž.

⁵⁹³ „*[...] než toho jsem neviděl, aby kdy David jaké peníze dával, a při trhu jsem nebyl, a čehož paměti svú obsahnutí nemohú odvolávat se na pána rychtáře[...]*“, tamtéž.

nebyly předloženy důkazy, přišli na řadu svědkové Václav Licvice a Jan Vozel, kteří svorně vypověděli, že byli u Magdaleny Koudelkové ve chvíli, kdy se Vavřinec Kodydek vrátil z cesty, na kterou si půjčil její vůz i s koněm. Vrátil se ale bez půjčeného majetku s tím, že vše prodal za výhodnou cenu. Magdaleně Koudelkové pak žádné peníze nepředal se zdůvodněním, že ty peníze jsou pro něj zaplacení všech výloh, které musel vyplatit, když se staral o Magdalenu Koudelkovou.⁵⁹⁴ Magdaléna si na neplacení stěžovala přátelům Antonínu ručníkáři a jeho manželce Lidmile. Právě ti dva byli u toho, když se z prodeje vrátil David Kramář a Jiřík Čas. Dále svědkové museli z domu odejít a už tedy nemohli vědět, jak diskuze pokračovala.⁵⁹⁵ Na závěr byl celý spor městskou radou shrnut a odeslán k apelačnímu soudu. Závěrečný rozsudek zněl tak, že peníze za prodaný vůz a koně musel Vavřinec Kodydek předat do rukou dalších dědiců Magdaleny Koudelkové. Jelikož dům, dědinu a louku měli zdědit poručníci testamentu, je tato část žaloby již neplatná. Vavřinec Kodydek se proti rozsudku neodvolal a podle přípisu na konci sporu částku zaplatil.⁵⁹⁶ V tomto sporu nebylo zmíněno, podle čeho rada města spor řešila, ale v jedné výpovědi se svědek odvolává na městské právo.⁵⁹⁷ Danému argumentu asi nejvíce odpovídá artikul 3 v kapitole 14 *Práv městských*.⁵⁹⁸ Udané části sporu ale odkazují na to, že se postupovalo stejně, jak je předepsáno v Brikcího *Právech městských*. Jediná odlišnost je vidět v přísaze před soudem, která zde zní: „*Toto ve svědomí a v paměti své mám [...]*.“⁵⁹⁹ Brikcí z Licka ale předepisuje: „*Toto jsem svědom.*“⁶⁰⁰ Brikcí ale uznává, že pokud se to bude něčím lišit, není to zásadní chyba.

---

⁵⁹⁴ „*A já nedal, ale jezdil jsem po tvé potřebě a utrácel jsem k tomu*“, tamtéž.

⁵⁹⁵ „*[...] a když k ní přišli David a Jiřík Čas, hned kázali nám pryč jíti, pak já nevím, jestli co jí dal či nedal*“, tamtéž.

⁵⁹⁶ „*[...] aby on za jaký kuon a za vuoz co dlužen nějakým počtem povinen býti jměl*“, tamtéž.

⁵⁹⁷ „*[...] zřetedlně proti řádu poručnickýmu i právu městskému jest nebo právo městské ukazuje, že poručník, když chce u příčiny býti, že nemá na statku mrtvého nic jmíti*“, tamtéž.

⁵⁹⁸ „*Poručníkem nemá býti dluh mající na statku mrtvého.*“ Práva městská, Kapitola 14. O poručnících a správcích statkuov a dětí, A. III, in: J. Jireček – H. Jireček (edd.), *M. Brikcího z Licka Práva*, s. 96.

⁵⁹⁹ Magdalena Koudelkova, SOkA České Budějovice, AM České Budějovice, Knihy právních rozepří, inv. č. 1105, mf. 759.

⁶⁰⁰ Práva městská, Kapitola 68. O svědcích a jich povahách vuobec, A. XXXVI, in: J. Jireček – H. Jireček (edd.), *M. Brikcího z Licka Práva*, s. 346-347.

David Kramář figuroval v roce 1553 v dalším sporu, který se ale konal ve městě Tábor.⁶⁰¹ David Kramář obvinil Martina Střelce z Tábora, že o Davidovi před soudem řekl, že byl ukován za lotrovství a zlodějství ke špalku,⁶⁰² a žádal od soudu „*spravedlivé opatření*“.⁶⁰³ Martin Střelec na to písemně reagoval, že před soudem předtím působil v roli zástupce Jana Varhaníčka, takže vše, co řekl, jako by řekl sám Jan Varhaníček.⁶⁰⁴ David Kramář se s takovou odpovědí nehodlal smířit a stál si dále za svým a žádal o osobní výpověď Martina Střelce.⁶⁰⁵ Martin v dalším listu následně ohlásil, že si nepamatuje, že by něco podobného vyslovil,⁶⁰⁶ ale k soudu osobně nepřišel. David Kramář vyhledal podporu ve Zřízení zemském⁶⁰⁷ a argumentoval tím, že Martin Střelec měl do dvou týdnů od soudního obeslání učinit osobní výpověď před městskou radou. Jelikož to však neučinil, David dále žádal postupovat dle práva.⁶⁰⁸ Martin uznal,

---

⁶⁰¹ Jelikož David Kramář figuroval ještě v několika českobudějovických sporech a na rozsudek tohoto sporu se několikrát odvolával, je vhodné ho zahrnout i do této práce.

⁶⁰² „[...] mluvil o osobě mé tato slova, že [?] pro lotrovství a zlodějství byl sem vkován k špalku, jemuž sem odpíral vždycky a ještě odpírám, [...]“, David Kramář, Martin Střelec, SOkA České Budějovice, AM České Budějovice, Knihy právních rozepří, inv. č. 1107, mf. 759.

⁶⁰³ „[...] to práva žádám za *spravedlivé opatření* [...]“, tamtéž.

⁶⁰⁴ „[...] že ještě všechno dobrovolně, což jest ode mne mluveno bylo, z vůle jeho jest mluveno Jana Varhaníčka [...]“, tamtéž.

⁶⁰⁵ „[...] on Martin jemu Davidovi na tož obvinění odpovídati hned povinen jest“, tamtéž.

⁶⁰⁶ „[...] v tom se nepamatuji, abych já to Davidovi mluvíti měl [...]“, tamtéž.

⁶⁰⁷ V pramenech je uvedena kapitola 23 a 28. Podle srovnání se jedná o Vladislavské zřízení zemské. V kapitole 23 (v edici je tato kapitola pod číslem 28) je totiž uvedeno: „*Jestli že by kto koho z nářku cti pohnal, tu mají také oba státi a k té při nemohu poručnikuov dělati, jestli že by pohnaný nestál, tehdy má odeslán býti od pánuov a vladyk z plného soudu, aby stál a pokutu teprve vedle nálezu konečně na druhé suché dni, pakli by nestál, aby nan sazeno bylo, jako který by se právu protivil.*“ Petr KREUZ – Ivan MARTINOVSKÝ (edd.), *Vladislavské zřízení zemské a navazující prameny (Svatováclavská smlouva a Zřízení o ručnicích)*, Praha 2007, s. 117. Kapitola 28 (v edici tato kapitola zapsáno pod číslem 32) pak doplňuje: „*Těž o každú jinú při kdož by byl pohnán má se zachovati při vyhlášení puohonech aby stál a když na jeho při zavolají tež a vezma dvoje hájemství víc mu žádného potom nedadu než již své pře bran jakž víme vedle práva.*“ Tamtéž, s. 119.

⁶⁰⁸ „[...] a protož vidí mi se, že takový nářek a žalobu naši učiněnou, což jest na sebe vtáhl a na to dá čísti zřízení zemské.“ David Kramář, Martin Střelec, SOkA České Budějovice, AM České Budějovice, Knihy právních rozepří, inv. č. 1107, mf. 759.

že do dvou týdnů odpovědět měl, ale soudní obeslání („*ceduli řezanou*“) ⁶⁰⁹ nedostal, proto nepředstoupil před radu města. ⁶¹⁰ Navíc už uznal, že o Davidovu domnělém zlodějství mluvil, ale to proto, že měl k dispozici list od paní Markéty z Hodějova, který by mohl předložit. ⁶¹¹ David svědectví dalších lidí nechtěl, proto naznačil ukončení sporu. ⁶¹² Martin Střelec nesouhlasil s koncem sporu, protože stále ještě nedostal prostor ke svému očištění. ⁶¹³ Soud umožnil výpovědi svědků. Jan Ulehla, Prokop Pasíř i Jakub Kovář vypovídali, že od Martina Střelce slyšeli, že David Kramář „*jest narčen o nějaký špalek s řetězem*.“ ⁶¹⁴ Až Jiřík Jiránkův zeť dosvědčil, že se celý případ stal v Hradci Králové, kde byl David dán do vězení a ukován ke špalku. ⁶¹⁵ Svou výpověď pak ještě jednou potvrdil. ⁶¹⁶ Jako další na řadu přišlo písemné svědectví Markéty Hodějovské, která ve svém psaní poslala i dopis, který kdysi poslala samotnému Davidu Kramáři jako oznámení toho, co o něm slyšela. Dosvědčila, že k ní přišel Jiřík Jiránkův a sdělil jí, že David v Hradci Králové ukradl sukno a za to zlodějství byl odsouzen k ukování ke špalku. ⁶¹⁷ Martin Střelec si svými svědky byl jistý, ale David Kramář odmítl jejich

---

⁶⁰⁹ Řezané cedule sloužily k mimosoudnímu řešení situace. Šlo o jasně zformulovanou otázku, na kterou měla být vytvořena odpověď, čímž se mohlo předejít soudnímu sporu. Marta KADLECOVÁ, *Proces v zemských zřízeních v 16. a na počátku 17. století*, in: Karel Malý – Jaroslav Pánek (edd.), *Vladislavské zřízení zemské a počátky ústavního zřízení v českých zemích (1500-1619)*, Praha 2001, s. 227.

⁶¹⁰ „[...] *ale David se podle zřízení zemského nezachoval a cedule mi neodeslal, [...]*.“ David Kramář, Martin Střelec, SOkA České Budějovice, AM České Budějovice, *Knihy právních rozepří*, inv. č. 1107, mf. 759.

⁶¹¹ „[...] *kdež pak i toho dokládá, že by ode mne bylo mluveno o vyhlášení Davida, k tomu se znám, že jest vyhlášen a od paní Markéty Hodějovské za to ceduli tou, kteráž jest mu odpověď dána [...]*“, tamtéž.

⁶¹² „[...] *a zvláště čímž se zastírá jakož cizí věci tím zavírám*“, tamtéž.

⁶¹³ „[...] *ale já to chci ukazovati, že sem toho nemluvil*“, tamtéž.

⁶¹⁴ „[...] *i tu v radě Martin Střelec mluvil k Davidovi Kramáři slova tato, že jest narčen o nějaký špalek s řetězem a dokud se ho se nevyvede, že nemá žádného práva žíti*“, tamtéž.

⁶¹⁵ „[...] *když sem byl v Hradci Králové, že David Kramář stojíc proti sobě s postřiháčem, a potom byl dán do vězení a k špalku jej vkovali v řetěz*“, tamtéž.

⁶¹⁶ „*Znám se k tomu, což sem toto svědčil, to sem taky o Davidovi jinde mluvil*“, tamtéž.

⁶¹⁷ „[...] *on o tobě to praví, že si nějaké sukno ukradl a v to sukno ukradené, že si byl ukován u nějakého špalku [...]. [...] on Jiřík praví tak, že tobě Davide jídlo nosil, když si byl ukován u toho špalku v to zlodějství toho sukna*“, tamtéž.

svědectví kvůli tomu, že se v tom okamžiku jednalo o urážku na cti, nedokazovala se nějaká krádež sukna.⁶¹⁸ Navíc svědka Jiříka Jiránkova zetě nařkl z toho, že jeho výpověď je křivá.⁶¹⁹ Jiřík byl k soudu povolán znovu, vypovídal o té věci podrobněji, také uvedl příbuzenský vztah k Davidovi Kramáři (byl to jeho strýc) a vzal celou vinu na sebe.⁶²⁰ Soud si nechal poslat svědectví přímo z Hradce Králové. Tomáš Žehrovský svědčil, že David Kramář se dostal do vězení jenom kvůli dluhům, o krádeži nic nevěděl.⁶²¹ Petr Krejčí vypověděl, že seděl s Vítem Černohorským postříhačem v hostinci, pak vyšel ven a potkal Davida Kramáře. David mu řekl, že mu měl Černohorský sestříhat sukno, ale když přišel do krámu, nikdo tam nebyl, jen tam leželo nesestříhané sukno, tak si ho David vzal zpět k sobě,⁶²² aby Černohorského postříhače potrápil. Společně vstoupili do hostince a David se Černohorského ptal, co je se suknem. Černohorský řekl, že ještě není hotovo, a odešel do krámu. Pak se vrátil a obvinil Davida, že mu ho vzal. David Kramář a Tomáš Žehrovský mu řekli, že to bylo jen z legrace.⁶²³ Tomáš Žehrovský pak doplnil, že ví o Davidovu uvěznění, ale že to bylo jen kvůli dluhům.⁶²⁴ Pavel Hrnčič dodal, že David vzal sukno od Černohorského a nechal ho postříhat u Petra Krejčího, vše ale proběhlo v přátelské rovině.⁶²⁵ Petr Šida a Jan Mlaš dosvědčili pouze to, že David Kramář byl uvězněn kvůli dluhům. Svědectví bylo zasláno i od Jana Slatinského, který v té době byl rychtářem. Uvedl, že si Vít Černohorský přišel stěžovat na Davida Kramáře, že mu vzal sukno. Když však rychtář zjistil, že David vzal pouze svoje nesestříhané sukno, žalobu od Víta Černohorského

---

⁶¹⁸ „[...] svědkové se s knihami nesrovnávají, když bud o tu hlavní při nález [...]“, tamtéž.

⁶¹⁹ „[...] také jeho svědomí nařikám, že jest křivé a nepravdomluvné a falešné,“ tamtéž.

⁶²⁰ „[...] já v svědomí svým sám vysvědčil, že jest David, strejc můj, sukno ukradl v Královým Hradci i to všecko činí jest, Martin nařkl Davida, strejce mého, já to беру na sebe z něho to snímám a jeho v tom zastupuji dobrovolně bez žádného mučení“, tamtéž.

⁶²¹ „[...] David, že by pro zlodějství vsazen byl toho sem já o něm, jak sem živ, neslyšel, než že jest seděl pro dluhy jako jiní dobří lidé sedají“, tamtéž.

⁶²² „[...] že hledá Černohorskýho a že mu měl sukna postřici, i není ho v krámě, než sukno tam leželo, i vzal sem je [...]“, tamtéž.

⁶²³ „[...] on s tebou kumštoval neb mi o tom pověděl než s tebe s toho sukna napomínal, a tak abychom s tebou kratochvil měli [...]“, tamtéž.

⁶²⁴ „[...] byl jest v vazbě pro dluh [...]“, tamtéž.

⁶²⁵ „[...] i tak se stalo v žert a smích obrátilý.“ Tamtéž.

nepřijal.⁶²⁶ Dorotha, manželka Víta Černoorského, pak nadnesla, že se větší škody stalo jejich krámu než Davidovi.⁶²⁷ O tom samém svědčil i Martin Karpíšek. David Kramář po přečtení všech svědeckv označil svědka Jiřika, Jiránkova zetě, za křivého svědka a Dorotu Černoorskou za nedůvěryhodnou osobu, protože je to žena.⁶²⁸ I Briki z Licka poznamenal, že by žena neměla svědčit.⁶²⁹ Pak však na soud bylo doručeno prohlášení Martina Karpíška, že svědčil falešně proti Davidovi, protože v nemoci za ním přišel Martin Střelec a podal mu text, který měl vypovídat.⁶³⁰ Výčitky Martina Karpíška dosvědčil jeho soused Dušek Voříšek.⁶³¹ Dokonce městská rada Hradce Králové psala do Tábora, aby bylo umožněno Martinu Karpíškovi znovu vypovídat. Žádost byla povolena a svědeckv proběhlo podruhé v přítomnosti Pavla Remíše vyslaného z rady. Martin Karpíšek dosvědčil, že o ničem nevěděl.⁶³² Aby byla věrohodnost Jiřika Jiránkova nadobro zničena, David Kramář předložil jako důkaz jeho pochybného charakteru i skutečnost, že se Jiřík před časem oženil s ženou nedobré pověsti.⁶³³ Případ byl pak shrnut a byl vyřčen rozsudek. Soud rozhodl, že Martin Střelec jen opakoal, co už jednou slyšel, proto byl zproštěn obžaloby. David Kramář se proti tomu rozhodnul odvolat k apelačnímu soudu, který mu dal za pravdu. Martin Střelec

---

⁶²⁶ „[...] toho sem sobě nepřijal“, tamtéž.

⁶²⁷ „[...] že jinejch drahejch suken na nás v krámě byl a žádný se neztratilo [...]“, tamtéž.

⁶²⁸ „[...] Jest taky věc vědoma, když se koli při jakýmž koli právu o poctivost anebo o hrdlo pře sběhne, že svědomí ženského pohlaví v těch věcech nemůže při právu dostatku nešli jako svědomí mužského pohlaví, což se pak svědka neuznává.“, tamtéž.

⁶²⁹ „Vypovědieno jest, že svědeckvie ženy zavrženo bývá z práva; nebo jest neustavičná a myslí vrtké; [...]“. Práva městská, Kapitola 68. O svědcích a jich povahách vuobec, A. I, in: J. Jireček – H. Jireček (edd.), *M. Brikiho z Licka Práva*, s. 328-332.

⁶³⁰ „[...] Martin Karpíšek vydavše to svědomí Martinovi Střelcovi na žádost jeho podle cedule, kterouž jemu dal, potom jest hned sám své svědomí nařikal a s pláčem toho litoval, dokládaje toho tím, že jest v tom podveden a Davidovi, že jest v tom ublížil [...]“, David Kramář, Martin Střelec, SOkA České Budějovice, AM České Budějovice, Knihy právních rozepří, inv. č. 1107, mf. 759.

⁶³¹ „[...] i tu mi oznamoval s pláčem, že byl Martin jinak Střelec k němu přišel [...]“, tamtéž.

⁶³² „[...] sem nevěděl a nevím o tom, co praviti nic.“ Tamtéž.

⁶³³ „[...] že sobě pojal manželku, osobu podezřelou, kteráž poctivost svú zlem chování potratila a prve než on jí měl, dítěte se dopustila, o němž on dobru vědomost měl [...]“, tamtéž.

a Jiřík Jiránkův se museli Davidovi veřejně omluvil předepsanou omluvou⁶³⁴ a dále měli být vsazení do vězení na dva týdny.⁶³⁵ Jak bylo doloženo předepsanými kapitolami ze zřízení zemského, v tomto případě bylo použito Vladislavské zřízení zemské z roku 1500, ne městský zákoník, ačkoliv se to v mnoha ohledech podobá.

S předchozími případy souvisí ještě jedna pře. Roku 1554 napadl David Kramář Kateřinu Moravcovou kvůli tomu, že o něm veřejně řekla, že je to zloděj.⁶³⁶ Z předchozích sporů je očividné, že se jedná o Davida Kramáře, poručníka zemřelé Magdalény Koudelkové. David Kramář se proti tomuto osočení ohradil přímo před soudem. Kateřina Moravcová svou obhajobu poslala písemně „[...] *skrze přítele svého* [...]“.⁶³⁷ Kateřina se přiznala, že o Davidovi řekla, že psal falešné, zfalšované listy, ale opakovala jen to, co slyšela od nebožky Magdalény Koudelkové.⁶³⁸ Navíc tuto řeč neproněsala veřejně, ale před několika známými (před Jakubem Pekařem, před Bernardem, před Jiříkem Časem a před Janem Vosočilem).⁶³⁹ Neřekla to však proto, aby Davida veřejně znemožnila.⁶⁴⁰ V písemné výpovědi dále uvádí celou situaci, která měla k pomluvě vést: když byl David Kramář povolán k Magdaléně Koudelkové, Magdaléna ho před dalšími svědky požádala, aby se stal jejím poručníkem, David se

---

⁶³⁴ „Davide, jakož sem tebe nařekl a dotkl mluvíc proti poctivosti své slova tato, že si nařčen, že si seděl v špalku vkovaný i své lotrovství a zlodějství, a dokudž toho nářku z se nesvedeš práva užítí nemáš a toho sem na tebe nedovedl v tomto sem svou řečí křivdu učinil, protož tebe prosím pro Bůh, pro Matku boží, aby mi to odpustil.“ Tamtéž.

⁶³⁵ „[...] aby do vězení do běže šli a v něm dvě neděli, aby byli [...]“, tamtéž.

⁶³⁶ „[...] bez provinění mého mluvila jest o osobě mé před lidmi dobrými tato slova: [?] Koudelkovou a na ní falešné listy psal [...]“, David Kramář, Kateřina Moravcová, tamtéž.

⁶³⁷ Tamtéž.

⁶³⁸ „[...] než zprávu, kterouž sem slyšela, od Magdalény Koudelkové, tu sem rozprávěla, [...]“, tamtéž.

⁶³⁹ „A to sem mluvila tu zprávu před Jakubem Pekařem, před Bernardem před Jiříkem Časem a před Janem Vosočilem“, tamtéž.

⁶⁴⁰ „I tuto odpověď dávám na vědomí, že já nikda sem ho nenařekla, aniž sem kdy na to myslila, abych na svú řeč ublížiti měla na poctivosti jeho, než vždycky sem jeho měla Davida za toho člověka, jako ho jiní dobří lidé mají.“ Tamtéž.

na to přiznal, že proti ní psal zfalšované listy.⁶⁴¹ Na tuto výpověď David reagoval odmítavě s tím, že kdyby to byla pravda, nešel by s žalobou k soudu, protože by se domnělé falšování obrátilo proti němu a to by „*musil od přirození blázen býti [...]*“.⁶⁴² Před soud byli pozváni k výpovědi svědci. Jiří Čas, Bernard Koz a Jakub Pekař svědčili společně, že byli přítomni žádosti Magdalény Koudelkové, aby se David Kramář stal jejím poručníkem. David Magdalénu před svědky upozornil, že se na něj jen stěžuje, přitom on pro ni činí vše, co je potřeba.⁶⁴³ Na to mu Magdaléna přitakala „*a ona odpověděla, že jest to tak.*“⁶⁴⁴ Přimíchala se do toho ale Kateřina Moravcová, která poznamenala, že se o Magdalénu staral na tolik, že nemá ani na koupi obnošeného kožíšku, a že na ní David psal zfalšované listy.⁶⁴⁵ Jan Vosočil Kateřině připomněl, aby mluvila jen k věci. Po přečtení svědectví Kateřina zopakovala, že to slyšela od Magdalény Koudelkové a kdyby se David proti tomu chtěl bránit, osočil by přímo Magdalénu ještě za jejího života. Kateřina Moravcová povolala své svědky, Annu Davidovic a Lidmilu, manželku Antonína ručníkáře. Obě vypověděly, že několikrát od nebožky Magdalény Koudelkové slyšely, jak se jí David přiznal k falšování listů.⁶⁴⁶ Kateřina si byla po výpovědích svých svědkyň jistá, že je v právu, ale David obě

---

⁶⁴¹ „*I tu jest řádný byl David, aby jejím poručníkem byl. A on David k ní takto promluvil: Milá Majdaléno Koudelková, kterak já mám tvým poručníkem býti a já [?] sem proti tobě falešné listy psal.*“ Tamtéž.

⁶⁴² „*[...] neboť tomu světle odpor činí, že sem já sám o sobě těch slov nesmysli a jíti nemluvil a mohlo by se u každého člověka najíti, že bych musil od přirození blázen býti, kdybych to o sob měl mluvíti [...]*“, tamtéž.

⁶⁴³ „*[...] milá paní Majdaléno, proč ty sobě do mě lecos stěžuješ, ješto já pro tebe všecko činím, což mi možno jest a posluchu*“, tamtéž.

⁶⁴⁴ Tamtéž.

⁶⁴⁵ „*Tehdy hned po tom slovu Kateřina manželka Moravcova řekla: Opatřili by jí a na nic svého nemá ani tento kožíšek není její, kterýž mám. Ano, David falešné listy na ní psal.*“ Tamtéž.

⁶⁴⁶ „*Když nebožka Koudelková poslala pro Davida Kramáře, by k ní přišel, i tu ho prosila, aby jí za poručníka byl. On jí pověděl, milá paní Mandaléno, chceš, abych poručníkem byl. A já sem nebožtíček proti tobě falešné listy psával, já za to těžko musím od viny nebožtíček hříšný, a to sama já slyšela, že jest ona Koudelková mne mluvívala načtekrát, že jest jí David tak osobě mluvil, ale od Davida sem toho nikdá neslyšela, aby on to o sobě sám mluvíti měl*“, tamtéž.

výpovědi nařkl z nepravosti.⁶⁴⁷ Jelikož se dle purkmistra nakonec jednalo o křivé osočení měšťana, musela se mu Kateřina Moravcová omluvit předepsanou omluvou.⁶⁴⁸ Zdá se, že soud postupoval v rozsudku podobně jako u předchozího sporu s Martinem Střelcem. V rozsudku se ale nespecifikuje, zda to měla být omluva veřejná, jak předpisuje Brikcí z Licka.⁶⁴⁹ U tohoto sporu nebylo nalezeno, jestli se David Kramář odkazoval ke zřízení zemskému nebo k městskému právu. Jelikož jde ale o podobnost s předchozím případem, který se řešil pomocí Vladislavského zřízení zemského, je možné usuzovat, že tento spor byl veden také tak.

V roce 1557 se k soudu dostal David Kramář znovu. Tentokrát ale žaloval Vavřince Kodydka a Jana Vídeňského za to, že mu nezaplatili 20 kop grošů českých za škody útratní a nákladní, tedy škody, které vznikly během předchozího soudního jednání mezi nimi o louku a dědinu.⁶⁵⁰ Vavřinec Kodydek a Jan Vídeňský promlouvali skrze svého řečníka Víta, který označil celou při za zbytečnou a odmítl zaplatit škody už jen proto, že žádné škody nevznikly.⁶⁵¹ David si byl jistý, že je v právu, a připomněl právo zemského zřízení,⁶⁵² kdy škody platí vždy strana, která soudní při prohraje.⁶⁵³

---

⁶⁴⁷ „[...] to jich všecko seznání jest nejisté a nepravé a dosti obmyšlené mezi těmi osobami sformované [...]“, tamtéž.

⁶⁴⁸ „Pane Davide, co sem o tobě mluvila, jaký že by měl falešné listy proti nebožce Magdaléně Koudelkové psáti, mluvila sem to vše od tý Magdalény Koudelkové živnosti její. Neb dybych toho od ní neslyšela, nikdá bych na to nemyslila, abych o tobě to mluvit měla. Než což dycky sem tebe měla a ještě mám za dobrého člověk jako jiní dobří lidé tebe mají“, tamtéž.

⁶⁴⁹ Práva městská, Kapitola 25. O krádeži a loupeži vuobec, A. IX, in: J. Jireček – H. Jireček (edd.), *M. Brikcího z Licka Práva*, s. 161.

⁶⁵⁰ „V té při jakož David Kramář vidí Vavřince Kodydka a Jana Vídeňského z škod outratních a nákladních pro tu při, kterouž se s nimi měl s louku dědinu, kterážto pře ortelem na místě postavena jest a mě v těch všech artikulích žalobních v právo dáno jest a těch škod outratních a nákladních pokladou na tento čas 20 kop grošů českých [...]“. David Kramář, SOkA České Budějovice, AM České Budějovice, Knihy právních rozepří, inv. č. 1107, mf. 759.

⁶⁵¹ „[...] škod nebylo, [...] se vidí, že jemu takovými škodami povinovati nejsou“, tamtéž.

⁶⁵² Chybí však udaná kapitola zřízení zemského, místo toho David Kramář potřebnou pasáž cituje.

⁶⁵³ „[...] i samo se to při každém právě opovídá, když komu kdo přičiní k soudu dá – jakož sú mi to dali – a tak že se jedné i druhé straně sami škody popovídavši, a která strana hlavní při obdrží, tehdy druhá z škod viniti může.“ David Kramář, SOkA České Budějovice, AM České Budějovice, Knihy právních rozepří, inv. č. 1107, mf. 759.

Řečník Vít poznamenal, že se více škody stalo Vavřinci Kodydkovi než Davidovi, tudíž neviděl důvod, proč soudní výlohy platit. Soud požádal Města pražská o podobný nález, tedy o návod, jak tento spor řešit. Města pražská poslala soudu doporučení podle uloženého nálezu, ve kterém se přiklání na stranu Vavřince Kodydka a Jana Vídeňského.⁶⁵⁴ David Kramář se ale s tímto rozsudkem nesmířil a odvolal se k apelačnímu soudu do Prahy, kdy použil na obhajobu všechny už zmíněné argumenty a podivil se nad jednáním soudu.⁶⁵⁵ Z apelační kanceláře přišel konečný rozsudek, ve kterém byly Davidu Kramářovi přiznány útratní a nákladní škody ve výši 4 kop grošů českých. Škody měli Vavřinec Kodydek a Jan Vídeňský uhradit do dvou týdnů od přečtení rozsudku.⁶⁵⁶ Jak je vidět, i v této soudní při bylo použito Vladislavské zřízení zemské, navíc se soud poradil i se stolicí Měst pražských, která mu nabídla řešení v podobně nálezu. Právo městské zde zmíněno nebylo.

V roce 1555 podaly skrze své manžele žalobu Alžběta Senička a Kateřina, manželka Jana Vyskočila, na svou švagrovou Annu Pavlovic – manželku jejich zesnulého bratra, aby opustila dům, na který mají sestry dědický nárok.⁶⁵⁷ V závěti, kterou sepsal jejich otec Pavel Řezník, odkázal svým dcerám Alžbětě a Kateřině a synu Janovi svůj dům, každému z nich stejným dílem. Od jejich otce měly obě dvě získat rodný dům, který měly prodat a rozdělit si napůl výtěžek. Po smrti otce v domě bydlel jeho syn Jan se svou manželkou Annou. Po smrti Jana zůstala v domě žít ovdovělá Anna. Anna na žalobu odpověděla, že do toho domu jí Jan přivedl jako svou manželku se všemi jejími právy, které na dům sňatkem vznikly, a že Janovy sestry se proti tomu

---

⁶⁵⁴ „[...] ty outraty vedl, z nichž Vavřince Kodydka a Jana Vídeňského obvinil, protož z těch příčin jim Vavřincovi Kodydkovi a Janovi Vídeňskému, dává se z práva, proti těmž Davidovi tak, že jemu tou žalobou povini nejsou“, tamtéž.

⁶⁵⁵ „[...] tomu sú hned porozuměli, že jest neobyčejná a že se toho podobně nikdá při právě jich nezběhlo, i jest mi s podivením, že sú hned po takové žalobě, takového nálezu pod výhradou neučinili, [...]“, tamtéž.

⁶⁵⁶ „Tehdy oni Vavřinec Kodydek a Jan Vídeňský jemu Davidovi Kramáři těch IIII kop grošů českých ve dví nedělích od vykonání té přísahy požád zběhlých dáti a zaplatiti povini budou podle práv a co k apelaci složeno, to aby zase naučeno bylo.“ Tamtéž.

⁶⁵⁷ „Obeslali Annu Pavlovic napomínajíc jí z toho, poněvadž su dědičky domu otce svého, v kterémž táž Anna byt svooj má na tento čas, aby jim toho postoupila jakožto dědičkám.“ Alžběta Benička, Anna Pavlovic, tamtéž.

neohradily.⁶⁵⁸ Během doby vlastnictví dům shořel, ale Jan ho vybudoval znovu sám. Naposled o domu jako o svém majetku jednal při sepsání svého testamentu.⁶⁵⁹ Protože v následující době roku a dne od přečtení sepsaného kšaftu pozůstalého Jana se nikdo proti jeho znění neozval, zůstala ovdovělá Anna se svou dcerou žít v jejich domě. Ve spisu se zmiňuje psané právo kapitoly 27, artikul 6.: „*Kdo dědictví rok a den narčení po dni a po roce od kohožkoliv učiněné [...] jest a marné. Bude-li dědictví ode dne už daný rok a den držáno bez narčení aneb buďto že by v tom času často bylo naříkáno, když toliko do plna bylo by spraveno každé naříkání vždy když se rok a den dokoná ode dne odevzdání. Narčení potom učiněné moci nemá.*“⁶⁶⁰ Podle zmíněné kapitoly i artikulu lze dohledat, že se jedná přímo o artikul z Brikcího Práv městských, i když nejde o úplně přesnou citaci.⁶⁶¹ Proti žalující straně tedy mluví to, že se sestry v právem umožněný čas proti bratrovu testamentu neodvolaly. Anna má tedy právo dům dále užívat.⁶⁶² Janovy sestra Alžběta a Katherína se dále hájily tvrzením, že Anna dům nezískala svatebními smlouvami, ani vzdáním majetku svého manžela ani zmocněním, proto nic proti bratrovu kšaftu nenamítaly.⁶⁶³ Při jednání byl následně přečten artikul 9

---

⁶⁵⁸ „*Pak tyto setry nebožtíka Jana bratra svého a manžela této Anny z toho domu v živnosti jeho súc pod tímto právem nevinily, [...]*“, tamtéž.

⁶⁵⁹ „*[...] právo městské bez všelijakého naříkání o tom domu a jiném všem statku svým, jsa městěnin svobodný podle práva města tohoto pořádně [...] kšaft učinil, [...]*“, tamtéž.

⁶⁶⁰ Tamtéž.

⁶⁶¹ „*Vědomé jest, že od toho dne, v kterýž dědictví před saudem odevzdává se, vládnutí má býti počítáno, a ne od toho dne, v kterýžto v času zapsání dědictví nebo držitel byl jest narčen. Protož bude-li dědictví ode dne odevzdání rok a den držáno bez narčení, aneb buďto že by v tom času často bylo naříkáno: když toliko do plna bylo by zpraveno, každé naříkání vždy, když se rok a den dokonají ode dne odevzdání, narčení potom učiněné moci nemá.*“ Práva městská, Kapitola 27. O dědictví a jeho postupování i nápadech, A. VI, in: J. Jireček – H. Jireček (edd.), *M. Brikcího z Licka Práva*, s. 170.

⁶⁶² „*[...] dědička mnohá létha po kšaftu tu sedící [...] tu spravedlnost jmíti [...]*“, Alžběta Benička, Anna Pavlovic, SOkA České Budějovice, AM České Budějovice, *Knihy právních rozepří*, inv. č. 1105, mf. 759.

⁶⁶³ „*[...] pokázati nemůže, aby ona jakož právo anebo zmocnění nebo smlouvami svatebními v tom domě, anebo zdání manžela svého za mocnou hospodyní vedle nabyla, protož se takovému jejímu odporu města nedává.*“, tamtéž.

kapitoly 27.⁶⁶⁴ a artikul 18 kapitoly 27.⁶⁶⁵ Obě sestry zopakovaly, že jim nejde o majetek jejich švagrové nebo jejich bratra, ale jde jim o dům, který jim odkázal jejich otec na tři díly. Sestry nebyly Janem vyplaceny. O vyplacení se nemluvilo od chvíle, kdy dům shořel a Jan ho na svůj náklad bez pomoci svých sester znovu vystavěl.⁶⁶⁶ V následné době nebylo námitek ani proti tomu, aby v domě nastalo bydlení.⁶⁶⁷ Z toho důvodu se Anna stala dědičkou se svou dcerou (dcera ale zemřela, proto se jedinou dědičkou stala Anna)⁶⁶⁸. Sestry uznaly požár jako argument, přesto podotkly, že na dům mají i tak právo, protože dům nevyhořel celý, zbyly po něm zdi.⁶⁶⁹ Jan tedy neměl právo s domem i přes požár kšaftovat. U tohoto případu nebyl nalezen v Knize právních rozepří závěrečný rozsudek. Lze ale usuzovat, že pokud soud několikrát poukázal na nevyužití lhůty odmítnutí testamentu, dal spíše za pravdu Anně Pavlovic, Janově manželce. Předepsanými kapitolami a artikuly bylo dokázáno, že tento spor se řešil pomocí Brikcího *Práv městských*.

Dalším velkým sporem byla rozepře mezi Václavem Vorařským a Janem Přehořovským z roku 1556. Václav Vorařský musel zastavit louky u Jana Přehořovského za 100 kop grošů a splatit celou částku do dvou let. Problém ale nastal, když Jan Přehořovský prodal základ (tedy louky) už po jednom roce vzniklé zástavy.⁶⁷⁰ Odvolává

---

⁶⁶⁴ „Počátek vládnutí jest od dne postaupení v saudu, a ne od prodaje.“ Práva městská, Kapitola 27. O dědictví a jeho postupování i nápadech, A. IX, in: J. Jireček – H. Jireček (edd.), *M. Brikcího z Licka Práva*, s. 172.

⁶⁶⁵ „Dědictví připadá na ženy, když není pohlavie mužského.“ Práva městská, Kapitola 27. O dědictví a jeho postupování i nápadech, A. XVIII, in: tamtéž, s. 176.

⁶⁶⁶ „[...] když na týž dům zkáza o hoření přišla, jej sám na svojoj náklad zase vystavěl bez všeliké v tom od sester svých jmenovaných pomoci [...]“, Alžběta Benička, Anna Pavlovic, SOkA České Budějovice, AM České Budějovice, Knihy právních rozepří, inv. č. 1105, mf. 759.

⁶⁶⁷ „[...] v něm že jest bydlem, žádné překážky nařikání podle práva od nich neměl.“, tamtéž.

⁶⁶⁸ „Poněvadž dětí své přečkala, jakožto pravá nápadnice vedle práva jej drží a jeho užívá.“, tamtéž.

⁶⁶⁹ „[...] pokazali, týžmi hodnými svědky lidmi starými, že jest ten dům [?] nevyhořel, ale zdi že su zůstaly.“, tamtéž.

⁶⁷⁰ „A to pro sumu sto [kop grošů mišenských] základu propadeného.“ Práva městská, Kapitola 68. O svědcích a jich povahách vuobec, A. XXXVI, in: J. Jireček – H. Jireček (edd.), *M. Brikcího z Licka Práva*, s. 346-347.

se, že podle práva může základ prodat pro neplacení,⁶⁷¹ což je umožněno i Brikcího zákoníkem.⁶⁷² O zástavě nebyla sepsána žádná smlouva, ale u domluvení půjčky byli přítomní dva svědci Jan Kolda a Jan Kovář. Oba dva ovšem odsvědčili, že základ má být splacen do jednoho roku.⁶⁷³ Jelikož nevznikla písemná smlouva, soud dal zapravdu Janu Přehořovskému, který nemusel vrátit louky. Opět u tohoto sporu není zmíněno, dle jakého práva je zvolen rozsudek. Souzní ale s předpisy Brikcího *Práv městských*. Spor je delší, texty se dále ale objevují ve velmi špatné kvalitě (stránky jsou rozpité), tudíž nelze odhadovat, jak spor dále pokračoval.

Zbylé čtyři spory nejsou celé, ale jsou zaznamenány pouze jejich rozsudky. Josef Pekař byl roku 1558 odsouzen k jednomu dnu v městské šatlavě za špatně nastavené váhy.⁶⁷⁴ Pavel Soukeník musel z dědictví vyplatit druhý díl majetku svému nevlastnímu bratrovi v roce 1552.⁶⁷⁵ Anna, manželka Jiříka Černého, měla právo na dědictví po své matce a její manžel s tím dědictvím neměl disponovat.⁶⁷⁶ Ondřej Pisl musel vyplatit na radnici pokutu 2 kop grošů za poničení cesty.⁶⁷⁷ U všech těchto případů bylo připsáno: „[...] dle práva městsk[éh]o.“⁶⁷⁸ Ačkoliv není městské právo blíže specifikováno, nelze s jistotou tvrdit, že jde od Brikcího zákoník, i když se v mnoha postupech rozsudky shodují.

U všech těchto prozkoumaných sporů lze dohledat mnoho stejných postupů řešení sporů jako je předepsáno v *Právech městských* Brikcího z Licka. Pouze v jednom sporu se konkrétně odkazuje na Brikcího *Práva městská*, v dalších dvou sporech se uvádí Vladislavské zřízení zemské, u ostatních není konkrétně udáno, podle jakého práva se soud řídil. V jednom případě se pak soud obrátil o pomoc k Měštům pražským, tedy k vrchnímu soudu pro České Budějovice, a získal nález jako nabídku dalšímu

---

⁶⁷¹ „[...] když měli položit nepoložili.“ *Práva městská*, Kapitola 68. O svědcích a jich povahách vuobec, A. XXXVI, in: tamtéž.

⁶⁷² *Práva městská*, Kapitola 9. O úročnicích a právu purgkrechtním, A. I, in: tamtéž, s. 79.

⁶⁷³ „[...] položí peněz hotových v rok a den [...]“ *Práva městská*, Kapitola 68. O svědcích a jich povahách vuobec, A. XXXVI, in: tamtéž, s. 346-347.

⁶⁷⁴ Josef Pekař, SOKA České Budějovice, AM České Budějovice, Knihy právních rozepří, inv. č. 1105, mf. 759.

⁶⁷⁵ Pavel Soukeník, tamtéž.

⁶⁷⁶ Anna, manželka Jiříka Černého, Jiřík Černý, tamtéž.

⁶⁷⁷ Ondřej Pisl, tamtéž.

⁶⁷⁸ Tamtéž.

postupu. Ve dvou případech došlo k odvolání k apelačnímu soudu, oběma odvoláním bylo vyhověno a rozsudek byl změněn.

III.2.1. Vladislavské zřízení zemské ve městech

Užití Vladislavského zřízení zemského při městském sporu bylo poněkud netradiční, protože města měla s podřízením se tomuto zemskému zřízení problém. Městský stav viděl ve zřízení zemském znevýhodnění oproti sobě, vyznění zemského zřízení se přiklánělo k prospěchu stavu šlechty.⁶⁷⁹ Albrecht Rendl z Oušavy, člen komise, která vytvářela znění Vladislavského zřízení zemského, prohlašoval, že královská města patří králi, proto by města neměla mít svůj vlastní stav, ale zástupcem byl měl být sám panovník.⁶⁸⁰ Toto tvrzení se samozřejmě královská města pobouřilo.⁶⁸¹ Města několikrát jednala o změnách znění některých znevýhodňujících ustanovení, sama praxe však ukázala, že pozice měst nejsou ve zřízení zemském dostatečně popsány, až když vznikly první problémy mezi oblastmi působnosti městského soudu a šlechtického soudu.⁶⁸² Teprve na konci desátých let 16. století byly do zřízení zemského vloženy doplňky, které ustanovily některé pravomoci měst a městského soudu, a tím pozvolna začalo být Vladislavské zřízení zemské královskými městy respektováno. Současně bylo schváleno, že se soudy nemusí řídit pouze zřízením zemským, ale mohou používat předchozí způsob soudních nálezů (Vladislavské zřízení zemské totiž podrobně neobsahovalo všechny oblasti práva), z toho vyplývá, že nalézací právo soudů nebylo porušeno.⁶⁸³ Definitivní kompromis s městským stavem proběhl až roku 1517 Svatováclavskou smlouvou.⁶⁸⁴

---

⁶⁷⁹ Vilém KNOLL – Petra SMRŽOVÁ – Alena ZBORNÍKOVÁ, *Vybrané mezníky českých právních dějin*, Dobrá Voda u Pelhřimova 2002, s. 156.

⁶⁸⁰ Tamtéž.

⁶⁸¹ P. KREUZ – I. MARTINOVSKÝ (edd.), *Vladislavské zřízení*, s. 52.

⁶⁸² Tamtéž.

⁶⁸³ Tamtéž, s. 54.

⁶⁸⁴ Jaroslav PÁNEK, *Český stát a stavovská společnost na prahu novověku ve světle zemských zřízení*, in: Karel Malý – Jaroslav Pánek (edd.), *Vladislavské zřízení zemské a počátky ústavního zřízení v českých zemích (1500-1619)*, Praha 2001, s. 16.

Hlavní okruhy, které zřízení obsahovalo, byla pozice panovníka (jeho politická práva, práva královských měst atd.) a pozice šlechty (šlechtické soudy, dvorské desky atd.).⁶⁸⁵ Vladislavské zřízení zemské bylo složeno z rozličných zápisů z desek zemských a ze zemských privilegií, které zahrnovaly oblasti procesního, ústavního, trestního, majetkového, rodinného a správního práva,⁶⁸⁶ tedy i oblasti práv, která se mohla týkat i měšťanských sporů. Jak bylo výše doloženo, Vladislavské zřízení zemské bylo v Českých Budějovicích uznáno jako zákoník sloužící i pro sjednání práva mezi měšťany. Také lze ale vyvodit, že Vladislavské zřízení zemské nebylo pouze jediným akceptovaným zákoníkem v českobudějovických sporech, vedle něj byla užívána ještě *Práva městská Brikcího z Licka*.

III.2.II. Strategie chování Davida Kramáře v soudních přích

David Kramář vystupoval ve čtyřech výše zmíněných soudních sporech. Jednou byl veden spor veden proti němu, ve třech dalších sporech patřil sám mezi žalobce. Ve všech sporech je znát, že zná svá práva měšťana a často se na ně také odkazoval.

Ve sporu s Magdalénou Koudelkovou roku 1553 stál na straně obžalovaných. Obviněn byl s dalšími poručníky, že prodali dům, louku a dědinu a Magdaléně Koudelkové za ten prodej dali pouze polovinu částky.⁶⁸⁷ Dále prodali vůz a koně, celý zisk si pak rozdělili mezi sebe, Magdalena Koudelková nedostala nic.⁶⁸⁸ Během soudního sporu se odvolávali všichni poručníci stejně, obraceli se se svou nevinou přímo k Pánu bohu.⁶⁸⁹ Pokud vypovídal David Kramář sám, držel se přesných faktů

---

⁶⁸⁵ Petr ČORNEJ, *Český stát v době jagellonské*, Praha 2012, s. 232.

⁶⁸⁶ V. KNOLL – P. SMRŽOVÁ – A. ZBORNÍKOVÁ, *Vybrané mezníky*, s. 156.

⁶⁸⁷ „[...] ale oni majíce mě v to opatřiti nedali mi za ní než 5 kop míšenských.“ Magdalena Koudelková, SOKA České Budějovice, AM České Budějovice, Knihy právních rozepří, inv. č. 1105, mf. 759.

⁶⁸⁸ „[...] David vzal kuon a za něj mi nic nedal, [...] vzali k sobě vůz a za něj mi nic dáno není.“, tamtéž.

⁶⁸⁹ „Ješto věčně Pánu Bohu, že jsme jí v ničemž žádné křivdy neučinili a ještě neučiníme.“, tamtéž.

(nechal vyhledat a přečíst zápisy z městských knih o zaplacení a převodu majetku)⁶⁹⁰ a odkazoval k jasným důkazům, pokud u soudu někdo jen mluvil bez toho, aniž by to dokázal důkazem.⁶⁹¹ Na druhou stranu on byl tím, kdo odkoupil louku od Magdaleny Koudelkové⁶⁹² a nikdo, ani sousedé, ani rychtář, nemohl dosvědčit, že za louku zaplatil přímo Magdaleně Koudelkové.⁶⁹³ Je pravděpodobné, že si nebyl tak jistý před soudem jako obvykle a v této části sporu už se nenechává veřejně slyšet.

David Kramář byl v roce 1553 daleko výbojnější v rozepři s Martinem Střelcem, kterého žaloval pro urážku o čest, když ho Martin Střelec označil za lotra a zloděje, který byl za krádež sukna ke špalku řetězem ukován.⁶⁹⁴ To nehodlal David Kramář trpět a požadoval přímo osobní výpověď Martina Střelce před soudem.⁶⁹⁵ Ve chvíli, kdy se Martin Střelec pokusil výpověď dát pouze písemně, David Kramář se začal hájit zřízením zemským.⁶⁹⁶ Zvolil vždy i čísla kapitol zřízení zemského.⁶⁹⁷ Je vidět, že znění zřízení zemského dobře znal. Ve chvíli, kdy chtěl Martin Střelec na svou obranu povolat

---

⁶⁹⁰ „[...] a obran, kteréž knihami městskými pamětovi a jistým vědomí vašich i jinými lidmi dostatečněji a skutečněji proti ní [...]“, tamtéž.

⁶⁹¹ „V těchto řečech mluvených od původů nemohla jedno slova pravdomuveného dokázati.“, tamtéž.

⁶⁹² „[...] přinesl austní relaci od Magdalény Koudelkové, že ona tomu zápisu vůli dává, a tak že jest, že Davidovi tu louku a dědinu prodala, jakž ten poručníkom poručil, aby se to tak zapsalo[...].“, tamtéž.

⁶⁹³ „[...] než toho jsem neviděl, aby kdy David jaké peníze dával, a při trhu jsem nebyl, a čehož paměti svú obsahnuti nemohú odvolávat se na pána rychtáře[...].“, tamtéž.

⁶⁹⁴ „[...] mluvil o osobě mé tato slova, že [?] pro lotrovství a zlodějství byl sem vkován k špalku, jemuž sem odpíral vždycky a ještě odpírám, [...]“, David Kramář, Martin Střelec, tamtéž.

⁶⁹⁵ „[...] on Martin jemu Davidovi na tož obvinění odpovídati hned povinen jest“, tamtéž.

⁶⁹⁶ „[...] a protož vidí mi se, že takový náрек a žalobu naši učiněnou, což jest na sebe vtáhl a na to dá čísti zřízení zemské.“, tamtéž.

⁶⁹⁷ „Jestli že by kto koho z nářku cti pohnal, tu mají také oba státi a k té při nemohu poručníkuov dělati, jestli že by pohnaný nestál, tehdy má odeslán býti od pánuov a vладыk z plného soudu, aby stál a pokutu teprve vedle nálezu konečně na druhé suché dni, pakli by nestál, aby nan sazeno bylo, jako který by se právu protivil.“ Petr KREUZ – Ivan MARTINOVSKÝ (edd.), *Vladislavské zřízení zemské a navazující prameny (Svatováclavská smlouva a Zřízení o ručnicích)*, Praha 2007, s. 117. „Těž o každú jinú při kdož by byl pohnán má se zachovati při vyhlášení puohonech aby stál a když na jeho při zavolají též a vezma dvoje hájemství víc mu žádného potom nedadu než již své pře bran jakž víme vedle práva.“ Tamtéž, s. 119.

k soudu svědky, David začal danou při zavírat, což mu neprošlo.⁶⁹⁸ Dalo by se ale usuzovat, že se u něj objevil strach či nejistota, že by svědci mohli změnit vyznění žaloby proti němu, nebo nechtěl otevírat starou událost, ve které nefiguroval úplně s čistým štítem. Spor tedy dále pokračoval výpověďmi svědků. S hlavním svědkem strany Martina Střelce, Jiříkem Jiránkovým, měl David problém, možná proto, že Jiřík byl jeho synovec a mohlo mezi nimi vzniknout nepřátelství. Jiříka Jiránkového několikrát nařkl z křivé výpovědi.⁶⁹⁹ Zopakoval to po každé jeho doplňující řeči. Ke konci sporu dokonce proti Jiříkovi použil i nařčení z nedůvěryhodnosti kvůli Jiříkově manželce, která prý byla nedobré pověsti a už s nemanželským dítětem.⁷⁰⁰ Znevážil pak i svědkyni Dorotu Černohorskou, manželku Víta Černohorského, že její výpověď jako ženy nemůže být brána jako právoplatná.⁷⁰¹ Znevážení výpovědi ženy před soudem bylo právně možné, ale většinou bylo bráno jako jakékoliv jiné svědectví muže. David Kramář si nejspíše musel být její výpovědi nejistý, protože v žádném jiném sporu výpověď ženy veřejně neodepřel jen kvůli jejímu pohlaví. Na konci soudního řízení nebyl David Kramář s rozsudkem spokojen a odvolal se k Apelačnímu soudu. V odvolání podrobně poslal celý soudní proces a k tomu poukazoval na momenty, které se mu nezdály řešené podle práva. Apelační soud mu nakonec dal za pravdu. V tomto sporu je vidět, jak moc se orientuje v zřízení zemském a dokáže ho použití přímo pro svoji obhajobu. Dále je znát, že se nebál úplně zdiskreditovat svědka, pokud se potřeboval před soudem bránit.

V roce 1554 David Kramář žaloval Kateřinu Moravcovou také z urážky na cti, když o něm řekla, že je to zloděj, který falšoval listy.⁷⁰² Je možné, že po předchozím sporu o čest si byl jistý vysokou pravděpodobností úspěchu. Postupoval stejně jako při přechozím sporu, držel se faktů a zřízení zemského. Předkládal soudu i logické

---

⁶⁹⁸ „[...] a zvláště čímž se zastírám jakož cizí věci tím zavírám,“ David Kramář, Martin Střelec, SOkA České Budějovice, AM České Budějovice, Knihy právních rozepří, inv. č. 1107, mf. 759.

⁶⁹⁹ „[...] také jeho svědomí nařikám, že jest křivé a nepravdomluvné a falešné,“ tamtéž.

⁷⁰⁰ „[...] že sobě pojal manželku, osobu podezřelou, kteráž poctivost svú zlem chování potratila a prve než on jí měl, dítěte se dopustila, o němž on dobru vědomost měl [...]“, tamtéž.

⁷⁰¹ „[...] Jest taky věc vědoma, když se koli při jakýmž koli právu o poctivost anebo o hrdlo pře sběhne, že svědomí ženského pohlaví v těch věcech nemůže při právu dostatku nešli jako svědomí mužského pohlaví, což se pak svědka neuznává.“, tamtéž.

⁷⁰² „[...] bez provinění mého mluvila jest o osobě mé před lidmi dobrými tato slova: [?] Koudelkovou a na ní falešné listy psal [...]“, David Kramář, Kateřina Moravcová, tamtéž.

výpovědi, kdy se hájil např. tím, že kdyby opravdu falšoval listy, snažil by se na to neupozorňovat, tedy by Kateřinu Moravcovou před soud nepředvolával.⁷⁰³ Kateřina Moravcová před soud přivedla své dvě svědkyně, které po výpovědi David nařkl jako lživé svědkyně a jejich výpovědi označil za nepravé.⁷⁰⁴ Znehodnocení svědkyň jako žen v tomto případě neproběhlo. Soud rozhodl, aby se mu Kateřina omluvila. Je to stejný rozsudek, který byl uložen i v předchozím sporu. Je dost pravděpodobné, že soud reagoval v případě osoby Davida Kramáře už jednou předepsaným rozhodnutím Apelačního soudu, se kterým byl v předchozím sporu spokojen.

V posledním soudním případě s Davidem Kramářem šlo o vyplacení útratných škod, který vznikly v případě Magdaleny Koudelkové na jeho odkoupené louce.⁷⁰⁵ Zažaloval Jana Vídeňského a Vavřince Kodydka, že mu měli podle rozhodnutí soudu zaplatit za vzniklé škody 20 kop grošů českých. To se ale po určené době nestalo. V této při nebyli povoláni svědci, soud rovnou poslal žádost k Městům pražským, aby poslaly nějaký nález, který by jim pomohl případ rozřešit. David Kramář se zaslaným nálezem vůbec nesouhlasil a odvolal se k Apelačnímu soudu, kde mimo jiné podotkl, že nechápe, proč vůbec soud posílal žádost o nález, když existují zákoníky.⁷⁰⁶ I v tomto případě byl Apelační soud nakloněn Davidu Kramáři a vydal mu pro něj vhodný rozsudek.⁷⁰⁷

---

⁷⁰³ „[...] neboť tomu světle odpor činí, že sem já sám o sobě těch slov nesmysli a jíti nemluvil a mohlo by se u každého člověka najíti, že bych musil od přirození blázen býti, kdybych to o sob měl mluvíti [...]“, tamtéž.

⁷⁰⁴ „[...] to jich všecko seznání jest nejisté a nepravé a dosti obmyšlené mezi těmi osobami sformované [...]“, tamtéž.

⁷⁰⁵ „V té při jakož David Kramář vidí Vavřince Kodydka a Jana Vídeňského z škod outratních a nákladních pro tu při, kerúž se s nimi měl s louku dědinu, kerážto pře ortelem na místě postavena jest a mě v těch všech artikulích žalobních v právo dáno jest a těch škod outratních a nákladních pokladou na tento čas 20 kop grošů českých [...]“. David Kramář, SOkA České Budějovice, AM České Budějovice, Knihy právních rozepří, inv. č. 1107, mf. 759.

⁷⁰⁶ „[...] tomu sú hned porozuměli, že jest neobyčejná a že se toho podobně nikdá při právě jich nezbehlo, i jest mi s podivením, že sú hned po takové žalobě, takového nálezu pod výhradou neučinili, [...]“, tamtéž.

⁷⁰⁷ „Tehdy oni Vavřinec Kodydek a Jan Vídeňský jemu Davidovi Kramáři těch IIII kop grošů českých ve dvě nedělích od vykonání té přísahy pořád zběhlých dáti a zaplatiti povini budou podle práv a co k apelaci složeno, to aby zase naučeno bylo.“ Tamtéž.

Z prozkoumaných sporů lze vyvodit, že David Kramář se vysokou mírou orientoval v měšťanském právu a uvědomoval si tak své postavení měšťana se všemi danými právy. Pokud se pustil do soudní pře, přesně věděl, jak formulovat své námitky a žaloby. Držel se faktů, důkazů a logiky. Vyznal se ve znění Vladislavského zřízení zemského, jehož kapitoly konkrétně zmiňoval a předkládal jako argument pro svou obhajobu. Ve chvíli, kdy si nebyl něčím jistý, nebyl tak průbojný jako v opačných případech. Pro svou věc byl schopný v mezích práva i znehodnotit výpovědi svědků. Jelikož se stal účastníkem čtyř sporů během čtyř let (1553-1557) dalo by se říci, že pro něj soud nebyl nepříjemným místem.

IV. Závěr

Hlavním tématem diplomové práce bylo zjistit, zda byla v Českých Budějovicích používána *Práva městská* Brikcího z Licka při řešení měšťanských sporů. Teoretická část se zaměřila na rozbor Brikcího *Práv městských* s důrazem na majetkové právo. Tyto poznatky pak byly porovnány s postupy soudu i měšťanů při průběhu měšťanských sporů a se záznamy splátek z období 1550-1560 získanými z českobudějovických městských knih.

Druhá kapitola byla věnována českému městskému právníctví. Právě v 16. století se objevila potřeba vytvořit kodifikovaný městský zákoník. České Budějovice patřily mezi města, která se před kodifikací městského práva řídila podle soudních nálezů (v Českých Budějovicích byla dochována Kniha nálezů a právních naučení z let 1503-1549) a spadala pod vrchní soud Starého Města pražského. Právě Brikcí Kouřimský z Licka byl autorem, který vydal už v roce 1536 *Práva městská*. Při jejich sestavení použil usnesení staroměstského soudu, brněnské právní knihy písaře Jana a práva některých dalších českých měst. Tento zákoník byl nakonec pro města ale jen doporučený, ne předepsaný jako *Práva městská království českého a markrabství moravského* vydaná roku 1579 Pavlem Kristiánem z Koldína.

Při rozboru *Práv městských* Brikcího z Licka bylo zjištěno, že se autor hned na úvod zákoníku věnoval právům konšelů, purkmistrů a rychtářů, u kterých si nejvíce cenil dobré pověsti a cti. Předepsal pravomoci soudních činitelů, ustanovil výšky možných pokut a pravidla skládání přísahy před soudem. Velký důraz byl kladen na zápisy do městských knih v případě, kdy došlo k manipulaci s majetkem. Zápis znamenal potvrzení a pojištění právního úkonu. Představil správný způsob sepsání dokumentu, aby se případným pochybením měšťana nedal dokument posuzovat jako zfalšovaný. Zákoník upozorňoval na vážnost soudu, která musela být akceptována mimo jiné i tím, že předvolaný měšťan se musel dostavit k soudu, nebo svou nepřítomnost řádně v omluvě odůvodnit. Neomluvil-li se, byl dotyčný prohlášen psancem. Každý měšťan měl právo se nechat zastupovat řečníkem (zástupcem před právem), kterému byla zaručena bezúhonnost. Před soudem pak zásadní byla i dobrá pověst měšťana, platilo to u obou stran sporu i u svědků. U židovského obyvatelstva byly vypsány odlišnosti, které v soudním řízení musely nastat jako na příklad jiné přísahy a jiné podmínky předvolání svědků. Ženy mohly být zastupovány svým otcem, manželem nebo poručíkem. Bylo vymezeno, kdo proti komu

nesměl před soudem svědčit. Důraz byl kladen na srozumitelné a jednoznačné vyhlášení rozsudků a na možnost dalšího odvolání k vyššímu soudu v případě nesouhlasu s rozsudkem. Podrobně byly popsány pravomoci obou stran sporu. Městským právem se museli řídit i duchovní a výše postavení obyvatelé království, pokud se jednalo o město (např. stalo-li se něco v branách města či šlo o majetek ve městě). Zákoník přesně definoval, co je to půjčka a jaké možnosti úroku jsou právně správné, aby nedošlo k nezákonné lichvě. Zaměřil se i na pravidla splácení. U půjček kladl důraz nejen na půjčování peněz, ale i na půjčování majetku a na zacházení s takovým půjčeným majetkem. Potvrdil vlastnictví a užívání majetku měšťany dle jejich volby, pokud tím nečinili škodu někomu dalšímu. Předepsal rozdíly mezi pojmem krádež a loupež, určil postup při souzení zlodějů a popsal klasifikaci krádeží. Podrobně se Brikcí z Licka věnoval dluhům, u kterých zdůrazňoval co nejkratší dobu splacení. Určil hranici, kterou nesměl věřitel překročit při vymáhání dluhu u dlužníka. U zastavení majetku pro peníze upozornil, že může být zastaveno cokoli, co by se měšťan rozhodl zastavit. Zaznamenány byly vztahy mezi obchodníky navzájem, aby nedocházelo k poškození. Stejným způsobem byl zapsán vztah mezi obchodníkem a zákazníkem. Pro obchodníky bylo ustanoveno, za jakých okolností se platilo či neplatilo clo. Zákoník se také podrobně věnoval dědickému právu a sepsání závětí (kšaftování). Vymezeny byly práva kšaftovatele, dědiců i poručníků. Poručníci se měli většinou stát vykonavatelem závěti zemřelého a také oporou pozůstalé vdově a dětem (pro přehlednost bylo zařazeno i schéma dědické posloupnosti).

Ve zkoumaných pramenech bylo nalezeno 113 zápisů o splátkách, lze tedy vyvodit, že pro měšťany bylo zásadní pojištění majetku pomocí zápisu do městské knihy. Nejčastěji se zapisovaly hodnotné nemovitosti jako dům a louka. Zápisy o splátkách většinou souhlasí s předpisem Brikcího z Licka, který upřednostňoval zaplacení dané částky před rychtářem, jen v pěti případech se praxe lišila a měšťané si nejdříve předali peníze mezi sebou a teprve poté odešli na rychtu učinit zápis. U záznamů splátek byl zjištěn rozdíl mezi zápisy českými a německými. U německých záznamů se vyskytoval stejný postup při zapisování (jméno dlužníka a věřitele, datum splátky, splacená částka, datum převzetí splátky). České záznamy oproti německým obsahovaly jméno věřitele, majetek, který se splácí, datum obchodu, nastavení časnosti splacení a výše splátek. Pod tyto údaje se pak zaznamenávaly jednotlivé splátky, dokud nedošlo k úplnému splacení.

V 50. letech 16. století bylo nalezeno deset sporů – osm sporů majetkových (tři spory o dědictví, jedna zpronevěra majetku, jeden podvod, jeden spor o útratní škodu, jeden spor o dluh, jeden spor o škodu městu) a dva spory o čest. V šesti případech měly spory zapsaný průběh stejně (zápis žaloby, vyjádření obžalovaného, předložení důkazů, výpovědi svědků a rozsudek, příp. odvolání k apelačnímu soudu a jeho rozsudek), ve čtyřech případech byl zaznamenán pouze rozsudek. V obsahové analýze sporů bylo zjištěno, že se pouze v jedné soudní při konkrétně používala *Práva městská Brikcího z Licka*, ve dvou případech bylo použito Vladislavské zřízení zemské. V ostatních sporech nebylo jmenovitě udáno, dle jakého zákoníku se postupovalo (objevovala se případně jen poznámka: „dle práva městského“), avšak podle zvolených postupů soudního řízení, které koresponduje s vyzněním Brikcího Práv městských, lze usoudit, že tento zákoník mohl být používán. Doloženo též bylo, že ve chvíli potřeby se českobudějovická soudní stolice radila u Měst pražských, která fungovala do vzniku Apelačního soudu jako vrchní soud. Strany soudního sporu se ale odvolávaly přímo k Apelačnímu soudu, který jim vyhověl a změnil rozsudek. Nalezení Vladislavského zřízení zemského jako normy pro řešení měšťanských sporů bylo poněkud netradiční, jelikož se jedná o zemské právo, které umocňovalo pozici šlechty na úkor měst. Sice byly v zemském zřízení zformulovány pravomoci soudu a zahrnuty oblasti práv, které mohly posloužit i v měšťanských sporech (např. právo majetkové, rodinné, trestní), ale pro vyznění podřadnosti měst nebylo u měst ve větší míře používáno. Ve sledovaných českobudějovických pramenech však bylo Vladislavské zřízení zemské dvakrát použito jako zákoník i pro měšťanské spory, bylo tedy zjištěno, že České Budějovice neměly s použitím Vladislavského zřízení zemského velký problém. Bylo dokázáno, že se v Českých Budějovicích používala Brikcího Práva městská, Vladislavské zřízení zemské i nálezové právo.

Ve zkoumaných pramenech byl ve čtyřech soudních sporech nalezen jeden měšťan, který před soudem vystupoval výrazným způsobem. Z pramenů vyplynulo, že se David Kramář v městském právu vyznal a uvědomoval si, jaké postavení jako měšťan má a jaká práva se ho týkají. Pokud se stal účastníkem soudní pře, věděl přesně, jak před soudem vystupovat a jak zformulovat svou výpověď, ať už šlo o žalobu nebo námítku. Pevně se držel zákoníku, důkazů a faktů, soudu předkládal konkrétní části Vladislavského zřízení zemského a vyžadoval, aby se tak postupovalo. Aby dosáhl svého, byl schopný znehodnotit výpověď svědka i svědka samotného, vždy však v hranicích práva.

V. Seznam použitých pramenů a literatury

V.1. Prameny nevydané

SOkA České Budějovice, AM České Budějovice, Kniha nálezů a právních naučení, částečně kopiář, inv. č. 1100.

SOkA České Budějovice, AM České Budějovice, Knihy právních rozepří, inv. č. 1105, mf. 759.

SOkA České Budějovice, AM České Budějovice, Soudní kniha rychtáře, inv. č. 1092, mf. 758.

SOkA České Budějovice, AM České Budějovice, Soudní záznamník rychtáře, inv. č. 1091, mf 758.

V.2. Prameny vydané

JIREČEK, Hermenegild (ed.), *Extrakt hlavnějších a přednějších artikuluov z práv Saských aneb magdeburských a Srovnání Práv Pražských s Právy magdeburskými*, Codex iuris bohemicus IV/5, Praha 1883.

JIREČEK, Josef – JIREČEK, Hermenegild (edd.), *M. Brikcího z Licka Práva městská*, Praha 1880.

JIREČEK, Josef (ed.), *Mistra Pavla Krystyana Koldína Práva městská království českého a markrabství moravského s krátkou jich sumou*, Praha 1876.

KREUZ, Petr – MARTINOVSKÝ, Ivan (edd.), *Vladislavské zřízení zemské a navazující prameny (Svatováclavská smlouva a Zřízení o ručnicích)*, Praha 2007.

V.3. Literatura

BLÁHA, Jiří – DRDÁCKÝ, Miloš – HRDLIČKA, Josef – ŠIMŮNEK, Robert – ZADRŽIL, Oldřich, *Telč. Historický atlas měst České republiky*, Praha 2001.

BOROVSKÝ, Tomáš, JANIŠ, Dalibor, MALANÍKOVÁ, Michaela a kolektiv, *Spory o čest ve středověku a raném novověku*, Brno 2010.

- BRANDL, Vincenc, *Právní postavení ženského pohlaví v Čechách*, Právník 9, 1870, s. 757-779.
- BŮŽEK, Václav (ed.), *Kultura každodenního života českých a moravských měst v předbělohorské době*, České Budějovice 1991 (=OH 1).
- BŮŽEK, Václav a kol., *Společnost českých zemí v raném novověku. Struktury, identity, konflikty*, České Budějovice 2010.
- BŮŽEK, Václav – KRÁL, Pavel (edd.), *Člověk českého raného novověku*, Praha 2007.
- ČECHURA, Jaroslav, *Počátky královského města Českých Budějovic*, JSH 53, 1984, s. 57-67.
- ČELAKOVSKÝ, Jaromír, *O právech městských m. Brikcího z Licska a o poměru jich k starším sbírkám právním*, Praha 1880.
- ČORNEJ, Petr, *Český stát v době jagellonské*, Praha 2012.
- DIBELKA, Jaroslav, *K novým možnostem studia trestněprávní problematiky. Obranné strategie muž a žen obviněných ze smilstva na třeboňském panství (1650-1750)*, ČČH 106, 2008, s. 19-53.
- DIBELKA, Jaroslav, *Obranné strategie mužů a žen obviněných ze smilstva a cizoložství. Panství Třeboň na přelomu 17. a 18. století*, Monographia historica 12.
- DIBELKA, Jaroslav, *Tajemství rodiny Hlučných. Obranné strategie žen obviněných z infanticidia*, Dějiny a současnost 29, 2007, č. 9, s. 37-39.
- FEJTOVÁ, Olga – HRUBÁ, Michaela – LEDVINKA, Václav – PEŠEK, Jiří – SULITKOVÁ, Ludmila, *Města ve středověku a raném novověku jako badatelské téma posledních dvou desetiletí*, Dolní Břežany 2013.
- FRANCEK, Jindřich, *Dějiny loupežnictva: zloději, loupežníci, lupiči, pytláci a žháři v českých dějinách*, Praha 2002.
- FRANCEK, Jindřich (ed.), *Hrdelní soudnictví*.
- FRANCEK, Jindřich (ed.), *Chlumecké hrdelní příběhy*, Praha-Litomyšl 1993.
- FRANCEK, Jindřich, *Zločin a sex v českých dějinách*, Praha 2000.
- FRANCEK, Jindřich, *Zločin a trest v českých dějinách*, Praha 2007.
- FRANCEK, Jindřich, *Zločinnost a bezprávi*, Velké dějiny zemí Koruny české, Praha-Litomyšl 2011.
- FRANCEK, Jindřich – ŠIMEK, Tomáš, *Hrdelní soudnictví v českých zemích. Soupis pramenů a literatury*, Zámorsk- Pardubice 1995.
- HAAS, Felix, *Právní oblasti českých měst*, Časopis Společnosti přátel starožitností 60, 1952, s. 15-26.

- HANĚL, Jaromír, *O vlivu německého v Čechách a na Moravě*, Praha 1874.
- HIML, Pavel, *Myšlení venkovských poddaných v raně novověkých jižních Čechách pohledem trestně právních pramenů*, in: Václav Bůžek (ed.), *Příspěvky ke každodenní kultuře novověku, České Budějovice 1995* (= Opera historica 4), s. 153-194.
- HIML, Pavel, *Zrození vagabunda. Neusedlí lidé v Čechách 17. a 18. století*, Praha 2007.
- HONNEROVÁ, Jana, *Spory o čest na třeboňském panství v 17. a 18. století*, České Budějovice 2015 (bakalářská práce).
- HOFFMANN, František, *České město ve středověku*, Praha 1992.
- HOFFMANN, František, *K oblastem českých práv městských*, Studie o rukopisech 14, 1975, s. 27-67.
- HRDLIČKA, Josef, *Deníkové záznamy jindřichohradeckého měšťana Jiříka Pavlovského z počátku 17. století*, JSH 72, 2003, s. 137-174.
- HRDLIČKA, Josef, *V měšťanském domě*, in: Václav Bůžek a kolektiv, *Světy posledních Rožmberků*, Praha 2011, s. 333-346.
- HRDLIČKA, Josef, *Víra a moc. Politika, komunikace a protireformace v předmoderním městě (Jindřichův Hradec 1590-6330)*, České Budějovice 2013 (= Monographia historica 14).
- HRDLIČKA, Josef – HLAVÁČEK, Petr – VYBÍRAL, Zdeněk, *Města a měšťané*, in: BŮŽEK, Václav a kol., *Společnost českých zemí v raném novověku. Struktury, identity, konflikty*, České Budějovice 2010, s. 119-140, 356-402.
- HRDLIČKA, Josef – HLAVÁČEK, Petr – VYBÍRAL, Zdeněk, *Konfliktní pole uvnitř měst*, in: BŮŽEK, Václav a kol., *Společnost českých zemí v raném novověku. Struktury, identity, konflikty*, České Budějovice 2010, s. 534-558.
- HRDLIČKA, Josef – HLAVÁČEK, Petr – VYBÍRAL, Zdeněk, *Mocenské konflikty měst a měšťanů s ostatními společenskými skupinami*, in: BŮŽEK, Václav a kol., *Společnost českých zemí v raném novověku. Struktury, identity, konflikty*, České Budějovice 2010, s. 643-660.
- HRUBÁ, Michaela, *„Nedávej statku žádnému, dokud duše v těle“: Pozůstalostní praxe a agenda královských měst severozápadních Čech v předbělohorské době*, Ústí nad Labem 2002.
- HRUBÁ, Michaela, *Zvonění na sv. Alžbětu. Odras norem a sociální praxe v životních strategiích měšťanek na prahu novověku*, Praha 2011.

- HUNČOVSKÝ, Tomáš, *Spory mezi lhenickými měšťany v 18. století*, České Budějovice 2013 (bakalářská práce).
- CHVOJKA, Jiří, *Město pod Černou věží*, České Budějovice 1992.
- JAMBOROVÁ, Martina, *Kvantita jako významový diferenciační činitel ve středověkém právním textu*, in: M. ČORNEJOVÁ – L. RYCHNOVSKÁ – J. ZEMANOVÁ (edd.), *Dějiny českého pravopisu*, s. 120-134.
- JANÁČEK, Josef, *Města v českých zemích v 16. století*, *Hospodářské dějiny* 4, 1979, s. 165-203.
- JANOUSEK, Bohumír, *Rod Klariců a rychtářský úřad v Českých Budějovicích*, *JSH* 34, 1965, s. 1-11.
- JEŘÁBKOVÁ, Barbora, *Spory mezi dačickými měšťany ve druhé polovině 16. a na počátku 17. století*, České Budějovice 2016 (diplomová práce).
- JÍLEK-OBERPFALCER, František (ed.), *Jazyk knih černých jinak smolných*, Praha 1935.
- KADLECOVÁ, Marta, *Proces v zemských zřízeních v 16. a na počátku 17. století*, in: Karel Malý – Jaroslav Pánek (edd.), *Vladislavské zřízení zemské a počátky ústavního zřízení v českých zemích (1500-1619)*, Praha 2001.
- KALOUSEK, Josef, *České státní právo*, Praha 1871.
- KALOUSEK, Josef, *O staročeském právě dědickém a královském právě odúmrtém na statcích svobodných v Čechách i na Moravě*, Praha 1894.
- KAPRAS, Jan, *Manželské právo majetkové dle českého práva zemského*, Praha 1908.
- KAPRAS, Jan, *Poručenství nad sirotky v právu českém se zřetelem k právům římskému německému a v Rakousích platnému*, Praha 1908.
- KAPRAS, Jan, *Právní dějiny zemí Koruny české I. Právní prameny a vývoj právnictví*, Praha 1913.
- KLABOUC, Jiří, *Staré české soudnictví (jak se dříve soudívalo)*, Praha 1967.
- KNOLL, Vilém – SMRŽOVÁ, Petra – ZBORNÍKOVÁ, Alena, *Vybrané mezníky českých právních dějin*, Dobrá Voda u Pelhřimova 2002.
- KOPÁČEK, Jiří a kol., *Encyklopedie Českých Budějovic*, České Budějovice 1998.
- KOVÁŘ, Daniel, *Českobudějovicko II. Pravý břeh Vltavy*, České Budějovice 2008.
- KOVÁŘ, Daniel, *Královská pevnost na jihu Čech. Z minulosti českobudějovických hradeb*, České Budějovice 2006.
- KOVÁŘ, Daniel, *Muži v čele budějovické radnice*, České Budějovice 2008.
- KOVÁŘ, Daniel, *Zmizelé Čechy, Českobudějovicko*, Praha 2012.
- KOZÁKOVÁ, Anděla, *První postavení ženy v českém právu zemském*, Praha 1926.

- KREUZ, Petr, *Edice zemských zřízení a ústavně historických pramenů k dějinám raného novověku*, in: Karel Malý – Jaroslav Pánek (edd.), *Vladislavské zřízení zemské a počátky ústavního zřízení v českých zemích (1500-1619)*, Praha 2001, s. 267-292.
- KREUZ, Petr, *K charakteristice procesního projednávání trestních případů v českých městech doby předbělohorské*, in: J. Francek (ed.), *Hrdelní soudnictví v českých zemích v 16.-18. století (Sborník příspěvků z konference, konané v Pardubicích 21.-22.9. 1995)* Pardubice 1996.
- KREUZ, Petr, *Poprava jako divadlo práva? K otázce právní relevance popravního rituálu v českých městech doby předbělohorské*, in: Václav Bůžek – Pavel Král (edd.), *Slavnosti a zábavy na dvorech a v rezidenčních městech raného novověku*, České Budějovice 2000, s. 421-457.
- KREUZ, Petr, *Postavení a působnost komorního soudu v soustavě českého zemského trestního soudnictví doby předbělohorské v letech 1526-1547*, Praha 2000.
- KUČA, Karel, *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku I-VII*, Praha 1996-2008.
- LÁNY, Emil Pavel (ed.), *Knihy smolné založené léta 1588 (Dobruška)*, Liberec 1947.
- LÁNY, Emil Pavel, *Smolná, jinak černá kniha msta Solnice 1569-1721*, Liberec 1948.
- LENGYELOVÁ, Tünde (ed.) *Ženy a právo. Právné a společenské postavenie žien v minulosti*, Bratislava 2004.
- MACEK, Josef, *Jagellonský věk v českých zemích*, 3. díl, Praha 1998.
- MALÝ, Karel, *České právo v minulosti*, Praha 1995.
- MALÝ, Karel, *K českému trestnímu právu 15.-16. století*, Praha 1962.
- MALÝ, Karel (ed.), *Městské právo v 16.-18. století v Evropě. Sborník příspěvků z mezinárodní konference uspořádané Právnickou fakultou UK ve dnech 25.-27. září 1979 v Praze*, Praha 1982.
- MALÝ, Karel, *Trestní právo v Čechách v 15.-16. století*, Praha 1979.
- MALÝ, Karel a kol., *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*, Praha 1997.
- MALÝ, Karel– ŠOUŠA, Jiří jr. (edd.), *Městské právo ve střední Evropě*, Praha 2013.
- MAREŠ, František, *Prokopa písaře Praxis candellariae*, Praha 1908.
- MENDL, Bedřich, *Tak řečené Norimberské právo v Čechách*, Praha 1938.
- MILLER, Jaroslav, *Uzavřená společnost a její nepřátelé: město středovýchodní Evropy (1500-1700)*, Praha 2006.

- MILLER, Jaroslav a kolektiv, *Konfliktní soužití: Královské město – šlechta – duchovenstvo v raném novověku. Edice: Knihy půhonné a nálezové královského města Olomouce (1516-1616)*, Olomouc 1998.
- NODL, Martin – ŠMAHEL, František (edd.), *Člověk českého středověku*, Praha 2002.
- PÁNEK, Jaroslav (ed.), *Česká města v 16.-18. století. Sborník příspěvků z konference v Pardubicích 14. a 15. listopadu 1990*, Praha 1991.
- PÁNEK, Jaroslav, *Český stát a stavovská společnost na prahu novověku ve světle zemských zřízení*, in: Karel Malý – Jaroslav Pánek (edd.), *Vladislavské zřízení zemské a počátky ústavního zřízení v českých zemích (1500-1619)*, Praha 2001.
- PÁNEK, Jaroslav, *Hrdelní soudnictví na Vlašimsku v 16.-18. století (Příspěvek k poznání feudálního hrdelního soudnictví v Čechách a k charakteristice jeho sociálně ekonomické zázemí)*, Sborník vlastivědných prací z Podblanicka 23, 1982, s. 163-197.
- PÁNEK, Jaroslav, *Městské hrdelní soudnictví v pozdně feudálních Čechách (Výsledky, problémy a perspektivy studia)*, ČČH 32, 1984, S. 693-728.
- PÁNEK, Jaroslav (ed.), *Smolná kniha městečka Divišova z let 1617-1752*, Praha 1977.
- PÁNEK, Jaroslav, *Stavovská politika v době přijetí Koldínova zákoníku*, in: Karel Malý – Jiří Šouša jr. (edd.), *Městské právo ve střední Evropě*, Praha 2013, s. 13.
- SAHULA, Jan, *Konflikty měšťanů v Českých Budějovicích v letech 1547-1560 ve světle Knihy svědeckých výpovědí*, České Budějovice 2013 (bakalářská práce).
- SCHELLE, Karel a kolektiv, *Základy práva, Soukromé právo*, Brno 1994.
- SCHELLE, Karel a kolektiv, *Základy soukromého práva*, Brno 1993.
- SIGLOVÁ, Tereza, „Soudové zisku nenesou“. *Spory obyvatel městeček pardubického panství v 16. a 17. století*, Brno 2011.
- SLAVÍČKOVÁ, Pavla, *Konfliktní soužití: městská společnost ve světle soudní sporů: sonda do života měšťanů ve Vodňanech v druhé polovině 16. století*, Olomouc 2012.
- STIEBER, Miroslav, *Dějiny soukromého práva v střední Evropě*, Praha 1930.
- SVÁTEK, Josef, *Dějiny poprav a katů v Čechách*, Praha 2004.
- SVÁTEK, Josef, *K dějinám katů a poprav v Čechách*, in: *Obrazy z kulturních dějin českých II*, Praha 1891.
- ŠOLLE, Václav, *Trestní soudnictví předbřeznové v českých zemích*, Sborník archivních prací 12, 1962, s. 87-142.
- ŠTROBACH, Antonín, *O právech pohlaví ženského*, ČMKČ 18, 1844.
- TIEFTRUNK, Karel, *O městských právech v Čechách*, Právník 5, 1866.
- VANĚČEK, Václav, *Dějiny státu a práva v Československu do roku 1914*, Praha 1970.

- VERBÍK, Antonín (ed.), *Černé knihy práva loveckého na hradě Buchlově*, Uherské Hradiště 1970.
- VERBÍK, Antonín, *Krevní kniha městečka Bojkovic*, Uherské Hradiště 1971.
- VOBRÁTILKOVÁ, Hana, *Knihy sporného soudnictví Starého Města pražského před rokem 1620*, Pražský sborník historický 33, 2004, s. 25-80.
- VOCEL, Jan Erazím, *O staročeském dědickém právu*, Praha 1861.
- VOCEL, Jan Erazím, *Postavení ženského pohlaví v právu českém*, Právník 1, 1861.
- VOBRÁTILKOVÁ, Hana, *Knihy sporného soudnictví Starého Města pražského před rokem 1620*, Pražský sborník historický 33, 2004, s. 25-80.
- VOJÁČEK, Ladislav – SCHELLE, Karel, *Repetitorium českých právních dějin do roku 1945*, Ostrava 2008.
- VOJÁČEK, Ladislav – SCHELLE, Karel – ŠTÁCHOVÁ, Naďa – TAUCHEN, Jaromír, *Nástin právních dějin*, Brno 2011.
- WINTER, Zikmund, *Kulturní obraz českých měst. Život veřejný v XV. a XVI. věku I-II*, Praha 1890-1892.
- WINTER, Zikmund, *V měšťanské světnici starodávné*, Praha 1895.
- WINTER, Zikmund, *Zlatá doba českých měst*, Praha 1913.
- ZÍBRT, Čeněk, *Zpráva Jana Jeníka z Bratřic o trestech lidu poddaného ve století 18. a trestech řemeslníku nepoctivých*, Český lid 4, 1895, s. 119-122.

V.4. Internetové zdroje⁷⁰⁸

Encyklopedie Českých Budějovic [on-line]. Dostupná na <<http://encyklopedie.c-budejovice.cz/>>.

---

⁷⁰⁸ Platný k 31. 7. 2019.

VI. Seznam zkratek

AM	Archiv města
ČMKČ	Časopis Muzea Království českého
ČČH	Český časopis historický
inv. č.	inventární číslo
JSH	Jihočeský sborník historický
mf.	mikrofilm
OH	Opera Historica
SOkA	Státní okresní archiv
UK	Univerzita Karlova